

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wprowadzenie	4
2. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	10
2.1. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	10
2.1.1. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze społecznej	11
2.1.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej.....	26
2.1.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej	30
2.1.4. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno- funkcjonalnej	40
2.1.5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze technicznej.....	47
3. Analiza problemów, potencjałów i potrzeb rewitalizacyjnych.....	48
4. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	54
5. Cele i kierunki rewitalizacji.....	57
6. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych	58
6.1. Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	58
6.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań	82
7. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych	85
8. Szacunkowe ramy finansowe realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	94
9. Struktura zarządzania realizacją GPR, ze wskazaniem kosztów zarządzania i ramowym harmonogramem realizacji GPR	97
9.1. System realizacji.....	97
9.2. Monitoring i ocena aktualności GPR	102
10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji	108
11. Procedura uspołecznienia na etapie przygotowania programu rewitalizacji	110
11.1. Procedura uspołecznienia na etapie realizacji programu rewitalizacji	113

12.	Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi	115
13.	Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy	120
14.	Określenie niezbędnych zmian w uchwałach dotyczących zasobu mieszkaniowego	123
15.	Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji	124
16.	Wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	124
16.1.	Wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	124
16.2.	Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany	125
17.	Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	126
18.	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	127
19.	Spis map, tabel, wykresów, zdjęć	128

1. Wprowadzenie

Gmina Sawin przystępuje do przeprowadzenia rewitalizacji zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2024 poz. 278).

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

W przypadku, gdy gmina zamierza podjąć się rewitalizacji, rada gminy wyznacza, w drodze uchwały, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Obszar zdegradowany to część gminy znajdująca się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz innych negatywnych zjawisk, w tym gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych. Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Uchwałą nr XII/70/25 Rady Gminy Sawin z dnia 12 lutego 2025 r został wyznaczony na terenie gminy obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji.

Obszar zdegradowany w gminie Sawin wyznaczony został na podstawie diagnozy delimitacyjnej. W celu nadania wybranym danym opisującym zjawiska kryzysowe kontekstu przestrzennego, konieczne było dokonanie podziału gminy na mniejsze jednostki przestrzenne. W gminie Sawin zdecydowano się wykorzystać podział według sołectw oraz dokonać podziału największej miejscowości w gminie, tj. Sawina na dwie jednostki. W takim podejściu istotne było również to, że w przypadku takiego podziału uwzględniono parametry koncentracji ustalone w ustawie o rewitalizacji, tj. żadna z jednostek delimitacyjnych nie przekraczała 20% powierzchni i 30% mieszkańców gminy. Przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji z jednostek delimitacyjnych wyodrębniono obszary zurbanizowane, wobec których zgodnie z ustawą rewitalizacji możliwe jest prowadzenie rewitalizacji.

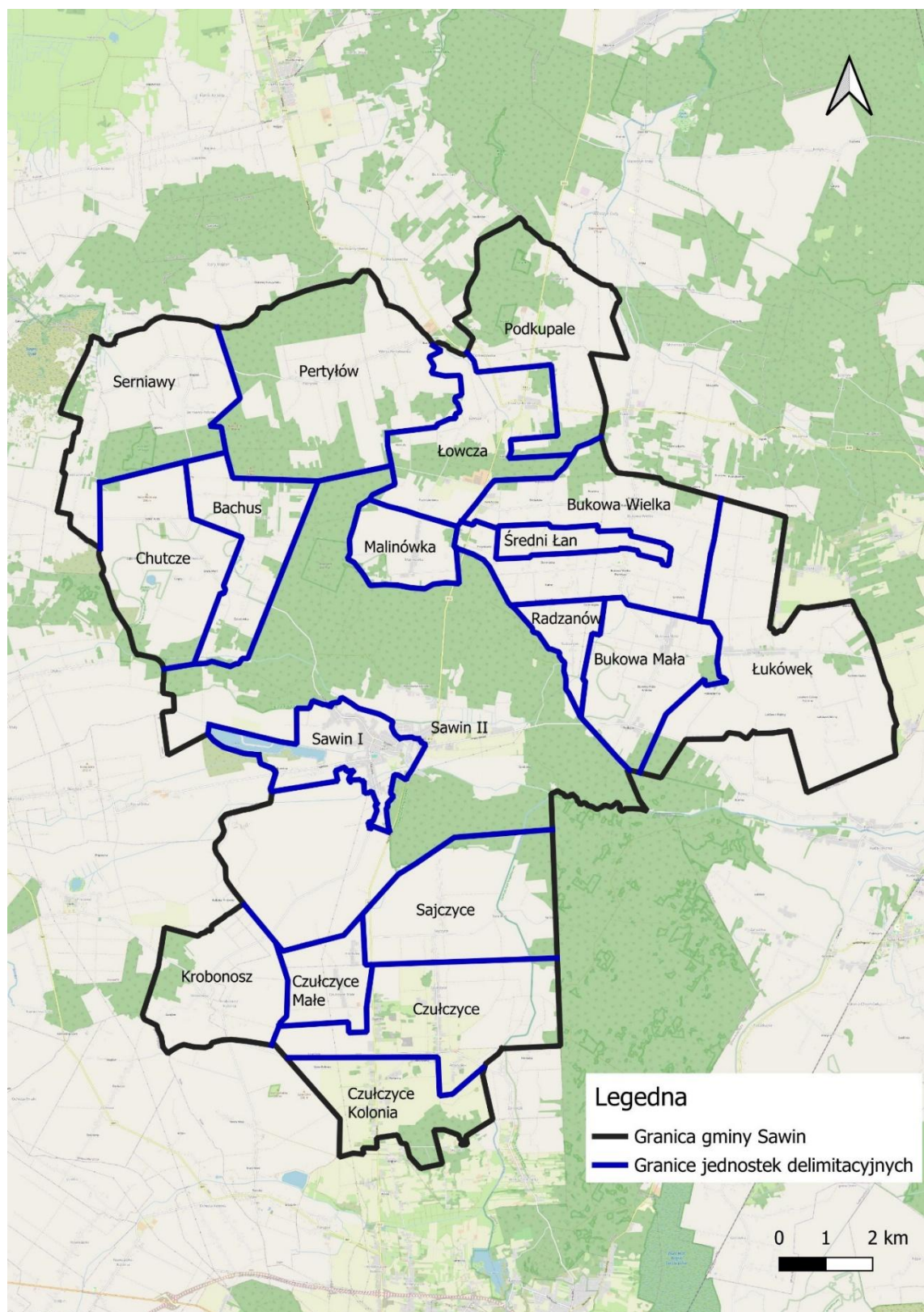
Ostatecznie na potrzeby diagnozy delimitacyjnej gmina została podzielona na 19 jednostek przestrzennych.

Tabela 1. Podział delimitacyjny gminy Sawin

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba ludności 2023	Odsetek ludności gminy (%)
1	SAWIN I	1413	27,30
2	SAWIN II	649	12,54
3	Sołectwo Bachus,	136	2,63
4	Sołectwo Bukowa Mała,	174	3,36
5	Sołectwo Bukowa Wielka,	445	8,60
6	Sołectwo Chutcze,	180	3,48
7	Sołectwo Czułczyce,	390	7,54
8	Sołectwo Czułczyce Kolonia,	239	4,62
9	Sołectwo Czułczyce Małe,	114	2,20
10	Sołectwo Krobonosz,	147	2,84
11	Sołectwo Łowcza,	164	3,17
12	Sołectwo Łukówek,	254	4,91
13	Sołectwo Malinówka,	69	1,33
14	Sołectwo Petryłów,	198	3,83
15	Sołectwo Podpakule,	151	2,92
16	Sołectwo Radzanów,	63	1,22
17	Sołectwo Sajczyce,	169	3,27
18	Sołectwo Serniawy,	169	3,27
19	Sołectwo Średni Łan.	51	0,99
	SUMA	5175	100,00

Źródło: opracowanie własne

Mapa 1. Podział delimitacyjny gminy Sawin

Źródło: opracowanie własne

Za obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w gminie Sawin uznano część miejscowości Sawin. Granice obszaru rewitalizacji wyznacza strefa zurbanizowana miejscowości Sawin, położona w zachodniej części miejscowości. Wschodnią granicę obszaru wytyczają ulica pod Borkiem oraz strefa zurbanizowana wzdłuż ulicy Chełmskiej w kierunku południowym. Granicę na południu wytycza strefa zurbanizowana ulic Chełmskiej i Lubelskiej. Granica zachodnia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji pokrywa się z granicą administracyjną miejscowości Sawin. Północna granica obszaru przebiega wzdłuż północnych granic zalewu Niwa i dalej wzdłuż strefy zurbanizowanej wzdłuż ulic Laski i Chuteckiej, a następnie wzdłuż rzeki Lepituchy oraz ulicą Wygon i Spokojną.

Według danych Urzędu Gminy Sawin z 2023 r. obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji zamieszkały był przez 1413 osób (27,3% ludności gminy) i miał powierzchnię 512,7 ha (2,7% powierzchni gminy).

Diagnoza delimitacyjna potwierdza szczególną koncentrację problemów społecznych, jak też innych zjawisk problemowych, w tym związanych z sferą gospodarczą, środowiskową i techniczną.

Wyznaczony obszar rewitalizacji w gminie Sawin charakteryzuje się istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego. Znajdują się tu ważne dla lokalnego rozwoju funkcje: administracyjna (Urząd Gminy Sawin), reprezentacyjna (m.in. Rynek), usług pomocy społecznej, oświatowa, sportowo-rekreacyjna, jak też funkcja gospodarcza (placówki handlowe, targowisko).

Koncentrację problemów na obszarze rewitalizacji potwierdzają wartości wskaźników, które wykorzystano przy delimitacji obszaru zdegradowanego.

Tabela 2. Zdiagnozowane problemy na obszarze rewitalizacji na podstawie diagnozy delimitacyjnej

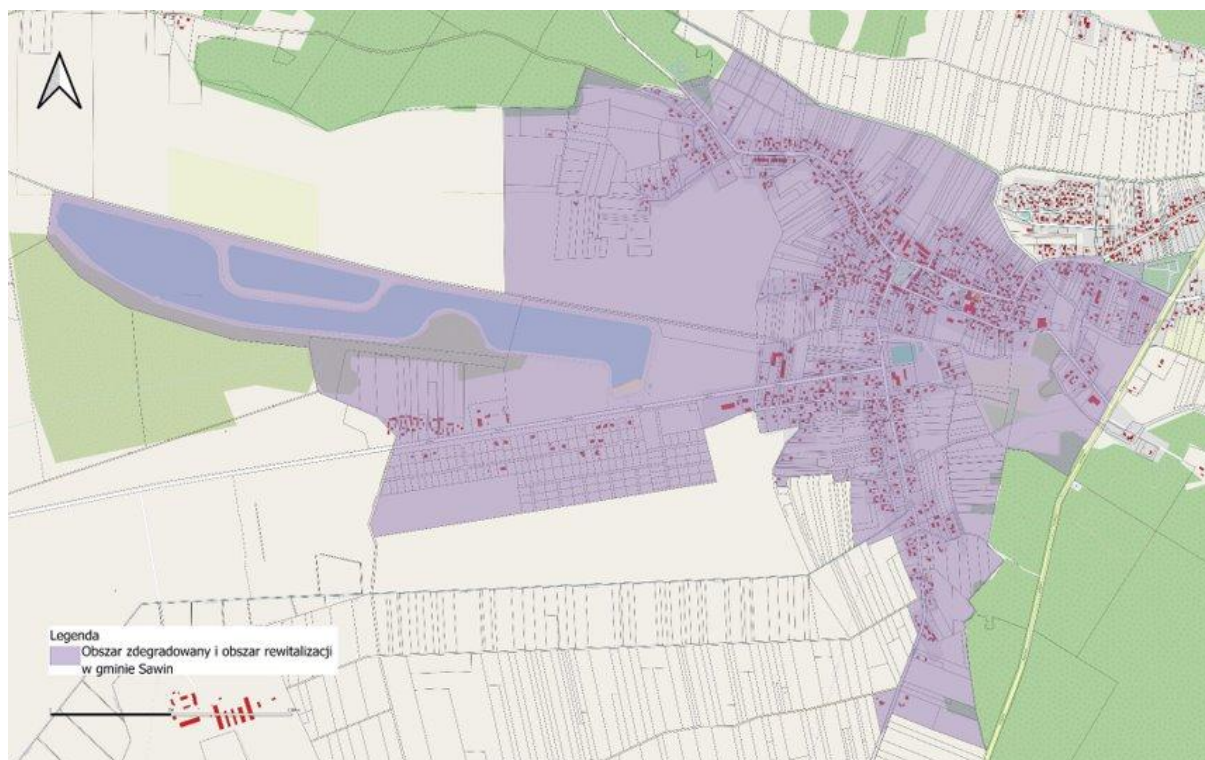
Problem	Uzasadnienie
Starzejące się społeczeństwo	W gminie Sawin w 2023 r. odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 21,89%. Na obszarze rewitalizacji udział osób w tej grupie wiekowej był wyższy i wynosił 24,49%. Na obszarze rewitalizacji mieszkało w 2023 r. łącznie 346 osób w wieku poprodukcyjnym.
Bezrobocie	Spośród 69 osób w gminie Sawin, którym przyznano pomoc społeczną z powodu bezrobocia 23 osoby

Problem	Uzasadnienie
	było mieszkańcami obszaru rewitalizacji. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano pomoc społeczną z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców wynosił na obszarze rewitalizacji 1,63, przy średniej gminnej wynoszącej 1,33.
Malejący potencjał aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości	Na obszarze rewitalizacji zlokalizowanych w 2023 r. wg danych GUS (baza REGON) było 249 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (łącznie z gospodarstwami rolnymi), wobec 1179 osób w całej gminie Sawin. Wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców wynosił na obszarze rewitalizacji 17,6 i był niższy od średniej gminnej, która wynosiła 22,8. W okresie od 2019 do 2023 r. widoczny był spadek wartości tego wskaźnika na obszarze rewitalizacji o 3,1%. W tym samym czasie wskaźnik ten w gminie Sawin spadł o 1,3%. Podobne trendy jak opisane powyżej dotyczyły liczby podmiotów gospodarczych ujętych w bazie REGON. Na obszarze rewitalizacji w 2023 r. było 265 podmiotów gospodarczych wobec 1210 w całej gminie Sawin. Spadek liczby podmiotów gospodarczych w okresie od 2019 do 2023 r. wynosił na obszarze rewitalizacji 3,3%, przy spadku dla całej gminy Sawin wynoszącym 1,3%.
Odpady azbestowe	Na obszarze rewitalizacji znajduje się znacząca ilość odpadów azbestowych do likwidacji. W 2023 r. było to 1.031.622,45 kg, co stanowiło najwyższą wartość w skali jednostek porównawczych. Było to łącznie 14,75% całkowitej masy tych odpadów z gminy Sawin.
Niska emisja	Na obszarze rewitalizacji znajduje się znacząca liczba budynków z lokalami ogrzewanymi piecami węglowymi. W 2023 r. było to łącznie 275 budynków, przy 1206 w skali całej gminy Sawin. Oznacza to, że 22,8% budynków ogrzewanych piecami węglowymi znajdowało się na obszarze rewitalizacji, który charakteryzuje się dość zwartą zabudową. Wpływa na niekorzystnie na jakość powietrza w sezonie grzewczym.
Przestępczość	Na obszarze rewitalizacji w 2023 r. policja odnotowało łącznie 19 przestępstw, wobec 69 w całej gminie Sawin. Oznacza to, że 27,5% wszystkich

Problem	Uzasadnienie
	przestępstw odnotowanych w 2023 r. w gminie Sawin dotyczyło przestrzeni obszaru rewitalizacji.
Zły stan budynków komunalnych	W gminie Sawin zdiagnozowano łącznie zły stan 7 budynków komunalnych, z których 3 znajduje się na obszarze rewitalizacji.
Zły stan obiektów zabytkowych	W gminie Sawin zdiagnozowano łącznie zły stan 6 obiektów zabytkowych, z których wszystkie znajdują się na obszarze rewitalizacji.
Przestrzenie publiczne wymagające modernizacji	Centralna część Sawina wymaga wsparcia w zakresie obiektów małej architektury i nadania nowego małomiasteczkowego charakteru oraz wyeksponowania zabytkowego układu urbanistycznego. Wsparcia wymaga teren nad zalewem Niwa przy ul. Lubelskiej. Obszar ten w małym stopniu jest zagospodarowany, brak jest plaży oraz obiektów małej architektury wspierających rozwój turystyki i rekreacji.

Źródło: opracowanie własne na

Mapa 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminie Sawin

Źródło: Opracowanie własne

2. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

2.1. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji została przeprowadzona przy pomocy różnych technik i narzędzi badawczych (ilościowych i jakościowych). W początkowym etapie pozyskano dane statystyczne pochodzące z publicznych baz danych. Źródłem danych były zasoby Urzędu Gminy Sawin, Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie oraz Gminnej Biblioteki Publicznej w Sawinie. Dodatkowo do analizy obszaru rewitalizacji wykorzystano raporty, analizy, dokumenty strategiczne oraz źródła internetowe.

Na etapie gromadzenia danych diagnostycznych zrealizowano w styczniu 2025 roku ankietowe badania opinii mieszkańców zamieszkujących wieś i jej najbliższe okolice, w formie internetowej (CAWI) oraz papierowej (PAPI), aby umożliwić równy dostęp do badania wszystkim respondentom. Badanie miało na celu pozyskanie informacji nt. problemów i potencjałów proponowanego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Łącznie zebrano od mieszkańców 269 ankiet.

Dodatkowo, w celu pogłębienia wiedzy zrealizowano wywiady indywidualne (IDI) z mieszkańcami gminy Sawin, w tym z lokalnymi liderami oraz przedstawicielami samorządu. Wywiady przeprowadzono w styczniu 2025 r.

W terminie 15 kwietnia 2025 r. zrealizowano warsztaty z przedstawicielami samorządu, w celu wypracowania propozycji, pomysłów, wizji i kształtu przemian rewitalizacyjnych w Sawinie w sposób zrównoważony, racjonalny i adekwatny do możliwości gminy, jak i również potrzeb mieszkańców.

Struktura pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji uwzględnia podział na sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. W podsumowaniu pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji wskazano problemy, potencjały oraz potrzeby dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

2.1.1. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze społecznej

Integracja społeczna

W Gminie Sawin obserwowalne są negatywne trendy demograficzne. Biorąc pod uwagę zestawienia liczby ludności w 2019 i 2023 roku, można wnioskować o obecności problemu spadku liczby ludności. W 2023 roku w gminie było łącznie 5175 mieszkańców. Względem 2019 roku odnotowano spadek o 4,6% (-248 osób). Obszar rewitalizacji, również cechował się zmniejszeniem się liczby ludności, choć w mniejszej skali (o 1,7%)

Tabela 3. Zmiana liczby ludności dla okresu 2023/2019

Lp.	Obszar	Stan ludności 2019 r.	Stan ludności 2023 r.	Zmiana 2023/2019	Zmiana % w latach 2023/ 2019
1	Gmina Sawin	5423	5175	-248	-4,6
2	Obszar rewitalizacji	1438	1413	-25	-1,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sawin

Gmina Sawin charakteryzowała się wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym oraz pogłębiającym się procesem starzenia się społeczeństwa. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w gminie Sawin w 2023 r. wyniósł 21,9%, na obszarze rewitalizacji był on nieco wyższy niż w gminie i wyniósł 24,5%. Poziom zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym w latach 2023/2019, był nieco wyższy w całej gminie.

Tabela 4. Dynamika zmian liczby osób w wieku poprodukcyjnym w okresie 2023/2019

Lp.	Obszar	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym 2023 r.	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym 2023 r.	Zmiana % w latach 2023/2019
1	Gmina Sawin	1133	21,9%	8,73
2	Obszar rewitalizacji	346	24,5%	7,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sawin

W zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego na terenie gminy Sawin funkcjonują dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej:¹

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "SAWIN-MED" Przychodnia Medycyny Rodzinnej Józef Szafranek (ul. Chutecka),
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej LUDI-MED Przychodnia Medycyny Rodzinnej Grażyna Ludwików (ul. Chełmska).

W zakresie usług pomocy społecznej, zlokalizowane są:²

- Świetlica Socjoterapeutyczna w Sawinie (ul. Rynek),
- Dzienny Dom „Senior+” „PRZYSTAŃ” (ul. Chełmska),
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sawinie (ul. Chełmska),
- Warsztaty Terapii Zajęciowej (ul. Chełmska),
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Sawinie (ul. Rynek).

Ww. obiekty zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji.

Prognoza demograficzna³ wskazuje na znaczną skalę przemian demograficznych, które mogą mieć miejsce w gminie Sawin. Przygotowana prognoza ma charakter poglądowy, tj. bazuje na modelu matematycznym uwzględniającym strukturę wieku ludności i zaobserwowane w okresie od 2013 do 2023 zmiany liczby ludności w poszczególnych grupach wieku.

Zasadniczy wpływ na przyszłą liczbę ludności gminy ma obecna struktura wiekowa oraz migracje i niskie wskaźniki urodzeń. Prognozuje się, że do 2033 roku liczba ludności gminy Sawin spadnie o około 500 osób. Po 2033 roku przewiduje się, że liczba ludności nadal może znacząco się zmniejszać, jeśli nie przetamie się impasu

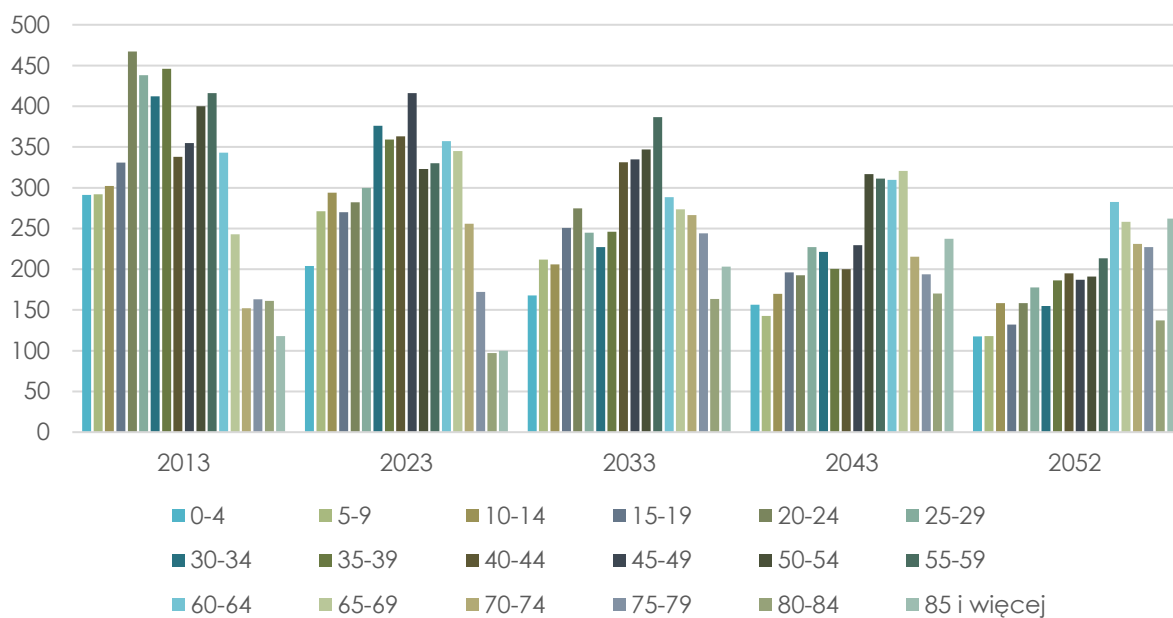
¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin, 2022, s. 64.

² Tamże

³ Wyjaśnienie: prognozę demograficzną sporządzono na podstawie danych GUS w odniesieniu do danych prezentujących liczbę ludności w przedziałach wieku co 5 lat (0-4, 5-9, itd.). Istotne dla sporządzenia prognozy było zachowanie 5-letnich okresów „przejścia” danej kategorii wiekowej do kolejnej, tj. założono, że kategoria wieku 0-4 za 5 lat przesunie się w całości do kategorii wieku 5-9, a za 10 lat do kategorii wieku 10-14. W prognozie uwzględniono również aktualne wskaźniki odnoszące się do ruchu naturalnego oraz migracji, tj. takie, które notowane były w okresie pomiędzy 2013 a 2023 rokiem. Tym samym „przesunięcie” danej kategorii wiekowej korygowano o wskaźnik „zmiany” jaka nastąpiła w okresie pomiędzy 2013 a 2023 w odniesieniu do wybranej kategorii wiekowej. W odniesieniu do liczby urodzeń założono podobne do obecnych wskaźniki urodzeń. W tym celu obliczono proporcję liczby osób urodzonych w danej dekadzie, czyli osób w wieku 0-9, (tj. osób urodzonych w przedziale czasu pomiędzy 2013 a 2023) do liczby osób w wieku rozrodczym (przyjęto do obliczeń wiek 20-44). Na podstawie tej proporcji prognozowano liczbę nowych mieszkańców gminy w kategoriach wieku w kolejnych dekadach.

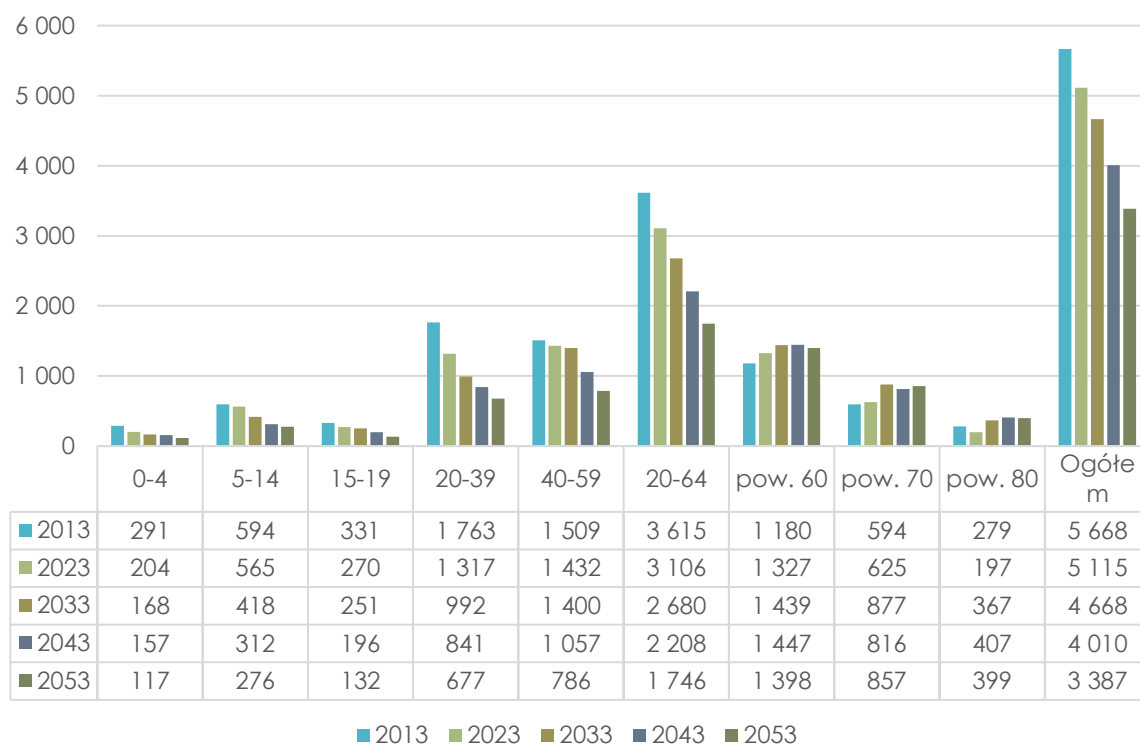
niskiej dzietności oraz odpływu migracyjnego młodych osób. Należy szczególnie zwrócić uwagę, iż stale i znacząco rosnąć będzie liczba osób w wieku 60 i 70 i 80 plus.

Wykres 1. Prognoza demograficzna dla gminy Sawin w perspektywie 2053 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 2. Prognoza demograficzna dla gminy Sawin – stan ludności wg wybranych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Według danych pochodzących z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie, w 2023 roku przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu ubóstwa 45 mieszkańcom gminy Sawin. Na obszarze rewitalizacji takie świadczenia przyznano 5 osobom. Wskaźnik liczby osób, który przyznano świadczenia pomocy społecznej na 100 osób był na obszarze rewitalizacji wyraźnie niższy (0,35) od średniej dla całej gminy Sawin (0,87).

Tabela 5. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu ubóstwa	Udział osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 osób
1	Gmina Sawin	45	0,87
2	Obszar rewitalizacji	5	0,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie

Wg danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie w 2023 r. w gminie udzielono łącznie 31 świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, z tego na obszarze rewitalizacji tylko jedno takie świadczenie

Tabela 6. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba osób, którym przyznano świadczenia z powodu niepełnosprawności	Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu niepełnosprawności na 100 osób
1	Gmina Sawin	31	0,60
2	Obszar rewitalizacji	1	0,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie

Z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby świadczenia pomocy społecznej przyznano w 2023 r. łącznie 19 osobom, z tego 3 osobom zamieszkałym na obszarze rewitalizacji.

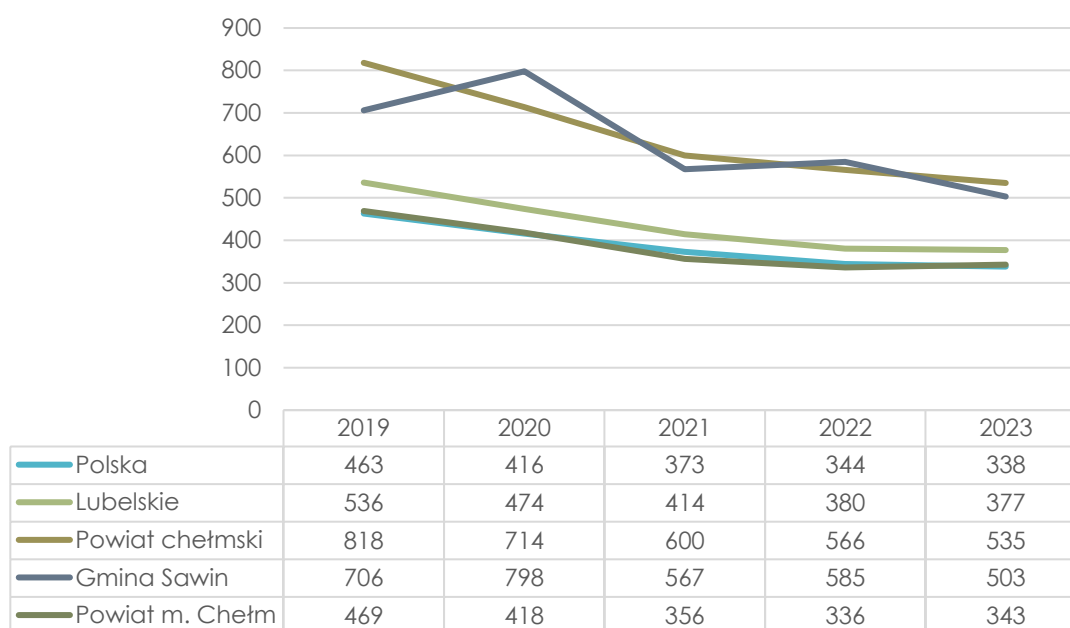
Tabela 7. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w liczbie ludności ogółem w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu choroby	Udział osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu choroby na 100 osób
1	Gmina Sawin	19	0,37
2	Obszar rewitalizacji	3	0,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie

Dane GUS wskazują na wyższe wskaźniki zasięgu pomocy społecznej w gminie Sawin na tle kraju oraz województwa lubelskiego. W 2023 r. wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Sawin wynosił 503, przy średniej krajowej wynoszącej 338 i wojewódzkiej wynoszącej 377. Od 2019 r. odnotowano zauważalny spadek zasięgu korzystania z pomocy społecznej w gminie Sawin.

Wykres 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kluczową przyczyną przyznania pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji było bezrobocie. Wg danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie w 2023 r. pomoc społeczną z tego tytułu przyznano 23 mieszkańcom obszaru rewitalizacji, przy łącznej liczbie świadczeń z tego powodu w gminie Sawin wynoszącej 69. Wskazuje to na koncentrację problemu bezrobocia w gminie Sawin na obszarze rewitalizacji. Wskaźnik udziału osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu bezrobocia wynosił na obszarze rewitalizacji 1,63 na 100 osób, przy średniej gminnej wynoszącej 1,33.

Tabela 8. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu świadczenia pomocy społecznej z powodu bezrobocia w 2023 r.

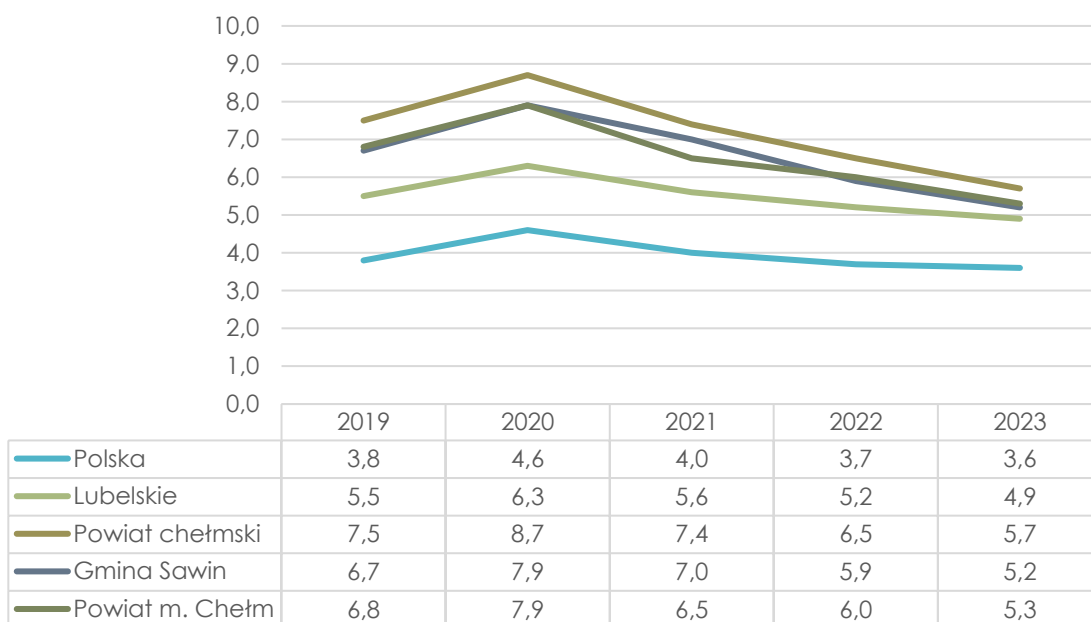
Lp.	Obszar	Liczba osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu bezrobocia	Udział osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 osób
1	Gmina Sawin	69	1,33
2	Obszar rewitalizacji	23	1,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sawinie

Dane GUS dotyczące udziału bezrobotnych zarejestrowanych w ludności wieku produkcyjnym wskazują na umiarkowaną poprawę na rynku pracy w gminie Sawin.

Niemniej poziom bezrobocia był mniej korzystny na tle średniej krajowej i wojewódzkiej. W 2023 r. udział bezrobotnych wynosił w gminie Sawin 5,2%, przy średniej krajowej wynoszącej 3,6% i wojewódzkiej wynoszącej 4,9%.

Wykres 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Obszary aktywności społecznej i czasu wolnego

Obszar rewitalizacji posiada istotne znaczenie dla rozwoju społecznego gminy Sawin. Skupia różne funkcje: administracyjne (siedziba Urzędu Gminy Sawin), reprezentacyjne (m.in. Rynek), usługowe w zakresie pomocy społecznej, oświatowe, sportowo-rekreacyjne, gospodarcze (placówki handlowe, targowisko).

Na obszarze rewitalizacji znajdują się obiekty oświatowe:⁴

- Zespół Szkół w Sawinie (Przedszkole Samorządowe w Sawinie, Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica),
- Niepubliczny Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sawinie (Niepubliczna Specjalna Szkoła Podstawowa w Sawinie, Niepubliczna Specjalna Szkoła Przysposabiająca do Pracy w Sawinie),
- Niepubliczna Szkoła Branżowa I Stopnia w Sawinie.

⁴ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, strona [www: rspo.gov.pl](http://rspo.gov.pl), dostęp: 31.03.2025 r.

Uczniowie Szkoła Podstawowej im. Stanisława Staszica w Sawinie w roku szkolnym 2023-2024 uzyskali względnie dobre wyniki egzaminu ósmoklasisty na tle danych dla województwa lubelskiego. Średni wynik osiągnięty przez uczniów tej szkoły wynosił 67,2%, przy średniej dla całej gminy Sawin wynoszącej 69,27%. Były to jedne z lepszych wyników w powiecie chełmskim, którym średnia wyniosła 57,82%. Średnia z tego egzaminu w województwie lubelskim wyniosła 63,66%.

Podczas badań jakościowych respondenci przywoływali kwestię niewystarczającej infrastruktury i oferty kulturalno-rozrywkowej, również czasu wolnego i wypoczynku. Wskazywano, iż główny obiekt aktywności kulturalnej GOK, nie jest obecnie funkcjonalny. Nie spełnia oczekiwań mieszkańców oraz władz samorządowych w zakresie możliwości kształtowania odpowiedniej jakości oferty kulturalnej. Jest to obiekt zbyt mały, charakteryzujący się postępującą degradacją techniczną.

Kolejnym zauważonym problemem podczas badań jakościowych i ilościowych była niska aktywność społeczna. W badaniu z mieszkańcami miejscowości Sawina, które zrealizowano w styczniu 2025 r. zapytano o ocenę różnych form aktywności społecznej. Najlepiej oceniona została kwestia wydarzeń społeczno-kulturalnych lub rozrywkowych. W tym miejscu warto podkreślić, iż funkcje i obiekty, które służą organizacji imprez zlokalizowane są właśnie na obszarze rewitalizacji. Zdecydowanie gorzej wypada ocena osobistego zaangażowania się w działania społeczne (albo jest ich niewiele, albo mieszkańcy nie chcą w nich uczestniczyć). Badani ocenili również negatywnie kwestie możliwości spotkań z sąsiadami.

W opinii osób uczestniczących w badaniach jakościowych i w warsztatach dotyczących wizji przemian obszaru rewitalizacji podkreślono, iż problemem na obszarze rewitalizacji jest niewykorzystany potencjał przestrzeni publicznych, w tym zalewu Niwa oraz przestrzeni rynkowej wraz z sąsiadującym parkiem, które to zlokalizowane są w centrum Sawina. Oba miejsca mają potencjał do stania się przestrzeniami bardziej atrakcyjnymi dla codziennego spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Sawina oraz przestrzeniami, w których mogą odbywać się plenerowe wydarzenia, integrujące mieszkańców.

Tabela 9. Ocena elementów składających się na ofertę konsumpcyjną; n=269

	1- zdecydowanie nie	2	3	4	5 - zdecydowanie tak	NEGATYWNE	POZYTYWNE
jest organizowanych wiele wydarzeń społeczno-kulturalnych lub rozrywkowych	3%	22%	22%	41%	12%	25%	53%
jest wiele działań społecznych, w które mogę się zaangażować	7%	21%	32%	35%	5%	29%	39%
są miejsca, w których mogę spotkać się z sąsiadami i swobodnie porozmawiać	22%	35%	14%	27%	2%	58%	29%

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

W obszarze rewitalizacji zlokalizowane są różnego rodzaju miejsca, zapewniające zróżnicowane formy aktywności społecznej, jak np. główna instytucja kultury, czyli GOK w Sawinie czy Gminna Biblioteka Publiczna. Przestrzeń aktywności kulturalnej zapewniają również: Zespół Szkół w Sawinie – Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica, Klub Sportowy Sawena Sawin, Regionalne Towarzystwo Gminy Sawin czy Stowarzyszenie Kobiet Gminy Sawin.

Funkcje wypełniania potrzeb czytelniczych, edukacyjnych czy informacyjnych, pełni w gminie Gminna Biblioteka Publiczna, która zlokalizowana jest przy ul. Brzeskiej. Według danych pozyskanych od Gminnej Biblioteki Publicznej, w 2023 roku w całej gminie było 480 czytelników, przy czym w obszarze rewitalizacji było, to 212 czytelników, co stanowi 44,2% czytelników. Uwzględniając wskaźnik liczby czytelników na 100 mieszkańców, to obszar rewitalizacji cechuje korzystniejsza sytuacja niż w zestawieniu gminnym. Ogółem można stwierdzić, iż mieszkańcy obszaru rewitalizacji są w uprzywilejowanym położeniu względem dostępności do oferty kultury, sportu i częściowo rekreacji. Większość tych funkcji zlokalizowana jest bezpośrednio na obszarze rewitalizacji.

Tabela 10. Liczba czytelników bibliotek w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba czytelników bibliotek	Liczba czytelników na 100 mieszkańców
1	Gmina Sawin	480	9,28
2	Obszar rewitalizacji	212	15,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biblioteki Gminy Sawin

Funkcje rekreacyjne, służące podejmowaniu form aktywności fizycznej, spędzania czasu wolnego, zapewniają mieszkańcom: tereny Zalewu Niwa, parku w centrum, dostępne obiekty sportowe, takie jak stadion, boisko treningowe, boisko do siatkówki, strzelnica sportowa czy sala gimnastyczna i boisko (znajdująca się w szkole) siłownia na świeżym powietrzu, siłownia zamknięta na ul. Chuteckiej czy place zabaw.

Zalew Niwa posiada w swoim obszarze dostęp do altanek z paleniskiem, ścieżki pieszo-rowerowej, która wymaga remontu ze względu na zły stan nawierzchni. Problemem ten był podkreślany podczas wywiadów pogłębionych (IDI) przez mieszkańców. Obszar zalewu, posiada istotne walory przyrodnicze, co świadczy o dużym potencjale terenu w kontekście możliwego rozwoju infrastruktury sprzyjającej rekreacji mieszkańców czy turystów, np. poprzez zagospodarowanie przestrzeni w plażę czy rozwinięcie sektora usługowego, w tym gastronomicznego, wypoczynkowego.

Zdjęcie 1. Ścieżka pieszo-rowerowa przy zalewie (2020)

Autor zdjęcia: [Sakowski K.](#), źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

Zdjęcie 2. Altanki przy zalewie z miejscem na ogniska i do grillowania (2022)

Autor zdjęcia: [Sakowski K.](#), źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

W obszarze rewitalizacji dostępne są następujące obiekty sportowe:⁵

- Strzelnica sportowa w Sawinie, przy ul. Chuteckiej (Zdjęcie nr 5),
- Stadion sportowy w Sawinie przy ul. Chełmskiej (Zdjęcie nr 6),
- Siłownia na świeżym powietrzu (Zdjęcie nr 7),
- Szkolone sale gimnastyczne i boiska.

Strzelnica sportowa w Sawinie, stanowi miejsce rekreacji i sportu dostępne dla wszystkich mieszkańców. Umożliwia szkolenie umiejętności strzeleckich, zapewnia przestrzeń aktywności fizycznej oraz jest miejscem integracji społeczności lokalnej. Klub Strzelecki „Strzelec Sawin” działający w ramach strzelnicy sportowej, tworzy istotną przestrzeń aktywności społecznej. W ramach działalności, corocznie organizowane są m.in. „Zawody Strzeleckie o Puchar Wójta Gminy Sawin”, „Puchar KS Strzelec Sawin”, „Puchar Wiosny”, „Puchar Lata”, „Puchar Jesieni”.⁶

Zdjęcie 3. Wał na strzelnicy sportowej w Sawinie (2020)

Autor zdjęcia: Sakowski K., źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

Dostępność stadionu sportowego przy ul. Chełmskiej, stanowi kolejny z obszarów zapewniających aktywność fizyczną. Obiekt zapewnia, również przestrzeń do organizacji wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie, jak np. zorganizowane w 2023 roku na stadionie „Dożynki Powiatu Chełmskiego” czy widowiska sportowe, jak np. mecze piłki nożnej. Dostęp do stadionu daje możliwość rozwoju umiejętności sportowych mieszkańców w piłce nożnej. W Sawinie działa obecnie amatorska drużyna piłkarska „Sawena Sawin”.

⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin, 2022, s. 67

⁶ Kalendarz Imprez Strzeleckich LZSS na 2024 rok - (wersja zatwierdzona przez Zarząd LZSS dnia 13.12.2023r)

Zdjęcie 4. Stadion sportowy (2023)

Autor zdjęcia: Sakowski K., źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

Siłownia na świeżym powietrzu, zlokalizowana jest przy ul. Chuteckiej. Obiekt został sfinansowany ze środków unijnych.

Zdjęcie 5. Siłownia w Sawinie (2019)

Autor zdjęcia: Sakowski K., źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

Bezpieczeństwo publiczne

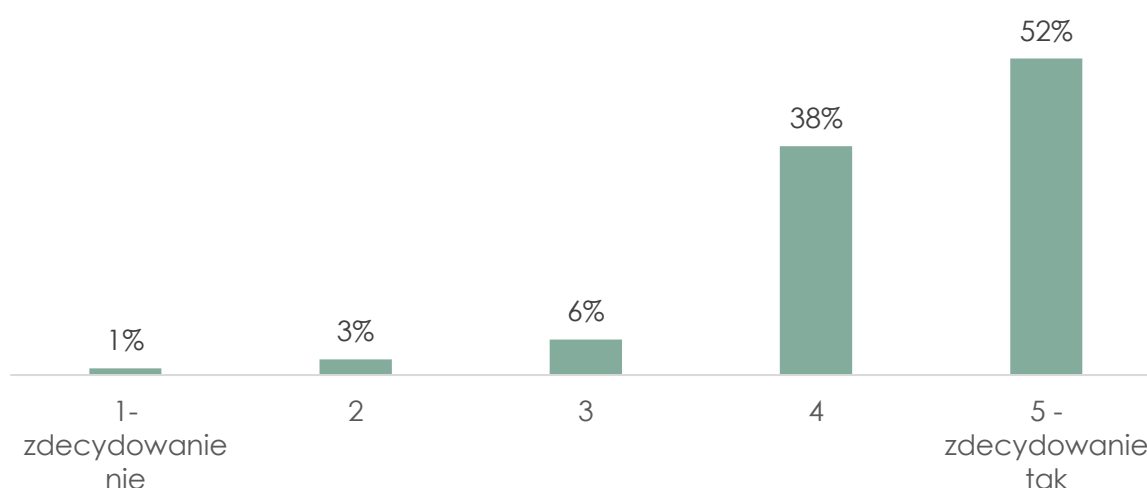
Za bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy Sawin odpowiada Policja, która posiada posterunek zlokalizowany w Sawinie przy ul. Chuteckiej. Na terenie całej jednostki terytorialnej pełni obowiązki wynikające z „Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji”, związane z zapewnianiem bezpieczeństwa dla mieszkańców. Według danych wykazanych w „Rapocie o stanie Gminy Sawin za rok 2023” w gminie obserwowalny jest trend wzrostowy przestępstw w zakresie: oszustw

internetowych, cyberprzestępstw, znęcania się nad rodziną czy prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości, ale również wzrost ilości kolizji i wypadków drogowych. Natomiast trend spadkowy względem przestępstw w zakresie: uchylania się od obowiązku alimentacyjnego.

Jak wykazują policyjne statystyki w gminie Sawin w 2023 roku popełniono 69 przestępstw, zaś na obszarze rewitalizacji było 19 odnotowanych przestępstw. Stanowią one około 1/3 przestępstw całej gminy.

Badania zrealizowane z mieszkańcami Sawina w styczniu 2025 r. wskazują, iż obszar rewitalizacji należy do przestrzeni bezpiecznych. Mieszkańcy pozytywnie oceniali kwestie odnoszące się do poczucia bezpieczeństwa. Zdecydowana większość (aż 90%) osób uczestniczących w badaniu zadeklarowała, że czuje się w Sawinie bezpiecznie; przeciwną opinię wyraziło jedynie 4% ankietowanych.

Wykres 5. Deklarowane poczucie bezpieczeństwa w Sawinie; n=269

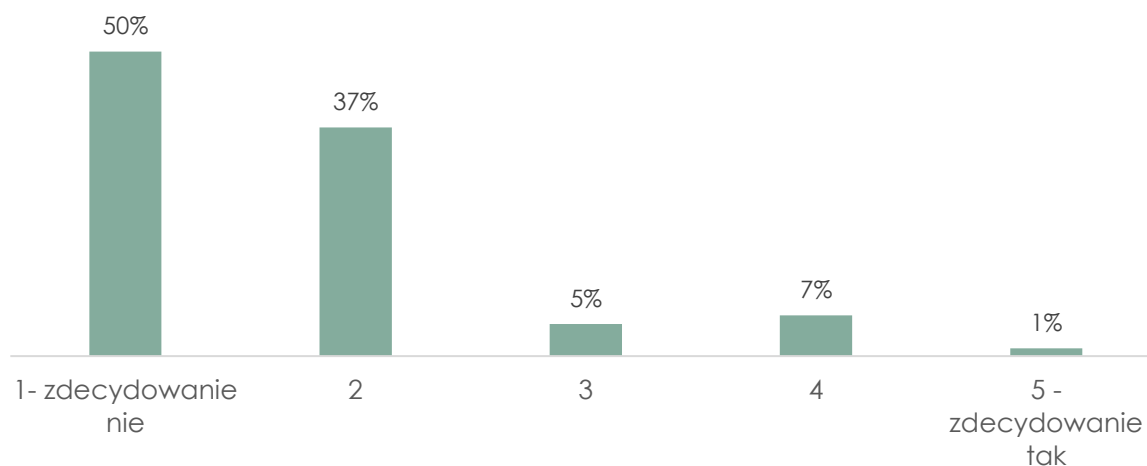

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

Poczucie bezpieczeństwa ankietowanych mierzone było w obszarach związanych z obecnością w przestrzeni publicznej osób mogących stwarzać zagrożenie: hałasujących, pod wpływem alkoholu czy żebrzących, ale także widoczności w tej przestrzeni aktów wandalizmu oraz zaśmiecania. Poruszono także zagadnienie zagrożenia kradzieżą. Niemal dziewięć dziesiątych respondentów (87%) było zdania, że w Sawinie zdecydowanie lub raczej nie występują niepożądane zjawiska, jak kradzieże, wandalizm, zaśmiecanie czy obecność osób hałaśliwych, żebrzących lub

pod spożywających alkohol. Co dwunasty badany (8%) natomiast uważa, że zjawiska takie we wsi występują.

Wykres 6. Zauważanie negatywnych zjawisk społecznych w Sawinie; n=269

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

Niepożądane zjawisko społeczne, dostrzegane przez uczestników badania w Sawinie to przede wszystkim obecność osób pijących alkohol w miejscach publicznych (15%); nieznacznie rzadziej badani deklarują, że we wsi zdarzają się akty wandalizmu (12%). Niemal niewystępujące problemy to zaczepianie przechodniów przez osoby żebrzące (nie zauważa ich 98% respondentów), nocne hałasy oraz kradzieże (po 90% takich odpowiedzi).

Tabela 11. Występowanie negatywnych zjawisk społecznych w Sawinie; n=269

	1- zdecydowanie nie	2	3	4	5- zdecydowanie tak	WYSTĘPUJE	NIE WYSTĘPUJE
często zdarzają się przypadki wandalizmu: zniszczone ławki, przystanki, połamane drzewa	46%	37%	5%	9%	3%	12%	83%
w nocy często słyszeć hałasujących ludzi	40%	50%	5%	5%	0%	5%	90%
w miejscach publicznych często widuję osoby pijące alkohol	35%	42%	8%	13%	2%	15%	77%
często zdarzają się kradzieże	59%	31%	7%	3%	0%	3%	90%
w miejscach publicznych często widuję osoby żebrzące lub zaczepiające przechodniów	81%	17%	1%	0%	1%	1%	98%
okolica mojego miejsca zamieszkania jest zaśmiecona	38%	47%	5%	9%	1%	10%	84%

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

2.1.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej

Obszar rewitalizacji w Sawinie skupia kluczowe funkcje w ujęciu lokalnym całej gminy. Wg danych GUS w gminie Sawin w 2024 r. było łącznie 371 podmiotów w rejestrze REGON (bez indywidualnych gospodarstw rolnych), o 31 więcej niż w 2019 r. W miejscowości Sawin wg GUS było w tym czasie łącznie 185 podmiotów, o 14 więcej niż w 2019 r. Oznacza to, że około połowy potencjału gospodarczego gminy Sawin znajduje się w miejscowości Sawin. Dominuje tu głównie działalność usługowa (pozostała działalność). Wg danych GUS w rejestrze REGON w 2024 r. w Sawinie było 121 podmiotów z kategorii pozostała działalność, 54 z kategorii przemysł i budownictwo i 10 z branży rolniczej. Warto przy tym dodać, iż w bazie REGON, przy uwzględnieniu gospodarstw rolnych prowadzących działalność gospodarczą, łączna liczba podmiotów wzrasta do ponad 1,2 tys. podmiotów w gminie Sawin oraz do 265 na obszarze rewitalizacji.

Tabela 12. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Sawinie

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem	171	176	179	181	186	185
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	8	9	9	9	10
przemysł i budownictwo	54	53	57	55	56	54
pozostała działalność	109	115	113	117	121	121

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Sawin dominują nieduże podmioty gospodarcze. Na 371 podmiotów z rejestru REGON aż 362 mieściło się w kategorii mikroprzedsiębiorstw, o zatrudnieniu nieprzekraczającym 10 osób. Podmiotów z kategorii zatrudnienia od 10 do 49 pracowników było łącznie 8. Działał tu 1 podmiot zatrudniający od 20 do 249 pracowników. Ma on swoją siedzibę na obszarze rewitalizacji, przy ul. Lubelskiej. Jest to „Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo Handlowe Agroplast Łopąg Kazimierz”, które jest producentem akcesoriów do opryskiwaczy. Usługi zlokalizowane są głównie w centralnej części Sawina, w rejonie Rynku. Znajdują się tu m.in. sklepy, jak też usługi gastronomiczne. W tej części obszaru rewitalizacji znajduje się ponadto kilka obiektów realizujących usługi publiczne, w tym Urząd Gminy oraz Gminny Ośrodek Kultury.

Rynek pracy w gminie Sawin w opinii mieszkańców, nie jest atrakcyjny. Charakteryzuje się mało różnorodną ofertą. W gminie nie funkcjonują większe firmy. Większość mieszkańców obszaru rewitalizacji pracuje poza gminą Sawin, w tym odległym o kilkanaście kilometrów Chełmie.

Niskie zasycenie obszaru gminy podmiotami gospodarczymi znajduje potwierdzenie w liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności. W 2023 r. wskaźnik ten dla gminy Sawin wynosił 714, zbliżony był do średniej dla powiatu chełmskiego (692) i był wyraźnie niższy od średniej dla województwa lubelskiego (1052) oraz dla kraju (1368). Warto odnotować wzrost tego wskaźnika w gminie Sawin, co wskazuje na ożywienie gospodarcze.

Tabela 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana %
Polska	1 175	1 224	1 276	1 323	1 368	16,4
Lubelskie	879	937	979	1 018	1 052	19,7
Powiat chełmski	550	603	632	665	692	25,8
Gmina Sawin	603	637	659	682	714	18,4
Powiat m. Chełm	949	997	1 023	1 047	1 061	11,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkańcy Sawina w badaniu ankietowym zrealizowanym w styczniu 2025 r. ocenili wybrane aspekty gospodarcze obszaru rewitalizacji. Bardzo dobrze oceniona została kwestia dostępu do sklepów z artykułami pierwszej potrzeby. Oznacza to, że możliwe jest załatwienie podstawowych zakupów w Sawinie bez konieczności wyjazdu poza miejsce zamieszkania. Umiarkowana ocena dotycząca aktywności kulturalnej obszaru rewitalizacji wskazuje, iż może to być jeden z czynników, który może pozytywnie wpływać na rozwój usług i handlu na obszarze rewitalizacji. Organizowane imprezy sprzyjają wychodzeniu z domów, tym samym dają możliwość sprzedaży usług i produktów, np. w branży gastronomicznej. W tym miejscu warto dodać, iż rejon Sawina posiada tradycje kulinarne związane z hodowlą trzody chlewnej. Produkty lokalne z reguły cieszą się uznaniem klientów, co daje szansę na wzmocnienie potencjału gospodarczego w ujęciu lokalnym. Organizacja imprez oraz potencjału lokalizacyjnego Rynku w Sawinie stanowić może impuls do rozwoju sprzedaży produktów lokalnych.

Tradycje hodowli trzody chlewnej widoczne są na obszarze rewitalizacji. Dawniej w Sawinie funkcjonował punktu skupu trzody chlewnej, tzw. buchta. W Sawinie, na obszarze rewitalizacji, obiekt taki funkcjonował przy ul. Kościelnej. Obiekt po buchcie jest własnością gminy a teren dzierżawiony jest od Nadleśnictwa. Potencjał lokalizacyjny oraz dawne tradycje, stwarzają możliwość wykreowania miejsca, które może pełnić funkcję związaną ze sprzedażą produktów lokalnych. Możliwe jest przy tym wykorzystanie potencjału funkcjonujących w gminie Sawin spółdzielni socjalnych. Tym samym możliwe jest połączenie aspektów odnowy społecznej, gospodarczej i funkcjonalnej.

Ankietowani mieszkańcy Sawina zdecydowanie gorzej ocenili inne aspekty obszaru rewitalizacji w odniesieniu do funkcji gospodarczych. Nisko oceniona została różnorodność oferty gastronomicznej, jak też liczba lokali gastronomicznych. Na

obszarze rewitalizacji nie ma zakładów rzemieślniczych. Ponadto połowa ankietowanych wskazała, iż ze swoimi kompetencjami trudno w rejonie znaleźć pracę.

Tabela 14. Ocena elementów składających się na ofertę konsumpcyjną; n=269

	1 - zdecydowanie nie	2	3	4	5 - zdecydowanie tak	NEGATYWNE	POZYTYWNE
lokale gastronomiczne/ogródki kawiarniane mają różnorodną ofertę	37%	30%	27%	6%	0%	67%	6%
jest wiele kawiarni i restauracji	76%	19%	5%	0%	0%	95%	0%
jest organizowanych wiele wydarzeń społeczno-kulturalnych lub rozrywkowych	3%	22%	22%	41%	12%	25%	53%
jest wiele zakładów rzemieślniczych	53%	40%	4%	3%	0%	93%	3%
jest wiele sklepów z artykułami pierwszej potrzeby	1%	4%	3%	63%	29%	5%	92%
osoby z moimi kompetencjami mogą znaleźć pracę	29%	24%	25%	16%	6%	53%	22%

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

Wspominając o potencjałach gospodarczych Sawina nie można nie wspomnieć o funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Gmina Sawin położona jest na Ziemi Chełmskiej. Walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe stwarzają możliwości rozwoju turystyki. Sawin położony jest w niedużej odległości od szeregu atrakcji turystycznych. Na obszarze rewitalizacji znajduje się również jedna z ciekawszych atrakcji turystycznych Ziemi Chełmskiej. Zaliczyć do nich należy zalew Niwa. Jest to miejsce, które oferuje odpoczynek w kontakcie z przyrodą. Zalew Niwa jest miejscem szczególnie cenionym przez wędkarzy. Gmina Sawin współpracuje z Polskim Związkiem Wędkarskim, który wspiera m. in. zarybianie zbiornika oraz utrzymanie porządku i czystości otoczenia zbiornika. Zbiornik jest miejscem cenionym przez wędkarzy i ich rodziny, które przyjeżdżają tu m. in. na kilkudniowe pobyty. Potencjał zbiornika i jego otoczenia umożliwia rozwój usług turystycznych. Atutem zbiornika jest przy tym bliskość centrum Sawina, które może obsługiwać ruch turystyczny.

2.1.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej

Wartości przyrodnicze

Gmina Sawin posiada atrakcyjne położenie przez wzgląd na walory przyrodniczo-krajobrazowe. Zlokalizowana jest w obszarze subregionów: Pagórów Chełmskich i obniżenia Dubienki. Tereny nakreślają dwa typy krajobrazów: łąk bagiennych i pastwisk, jak i również piaszczystych nieurodzajów, wobec których podejmowane są stałe zasadzenia lasami. W Gminie Sawin występują zróżnicowane formy ochrony przyrody, takie jak obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe, specjalne obszary ochrony (SOO), użytki ekologiczne, park narodowy, rezerваты oraz obszary specjalnej ochrony (OSO), w tym:

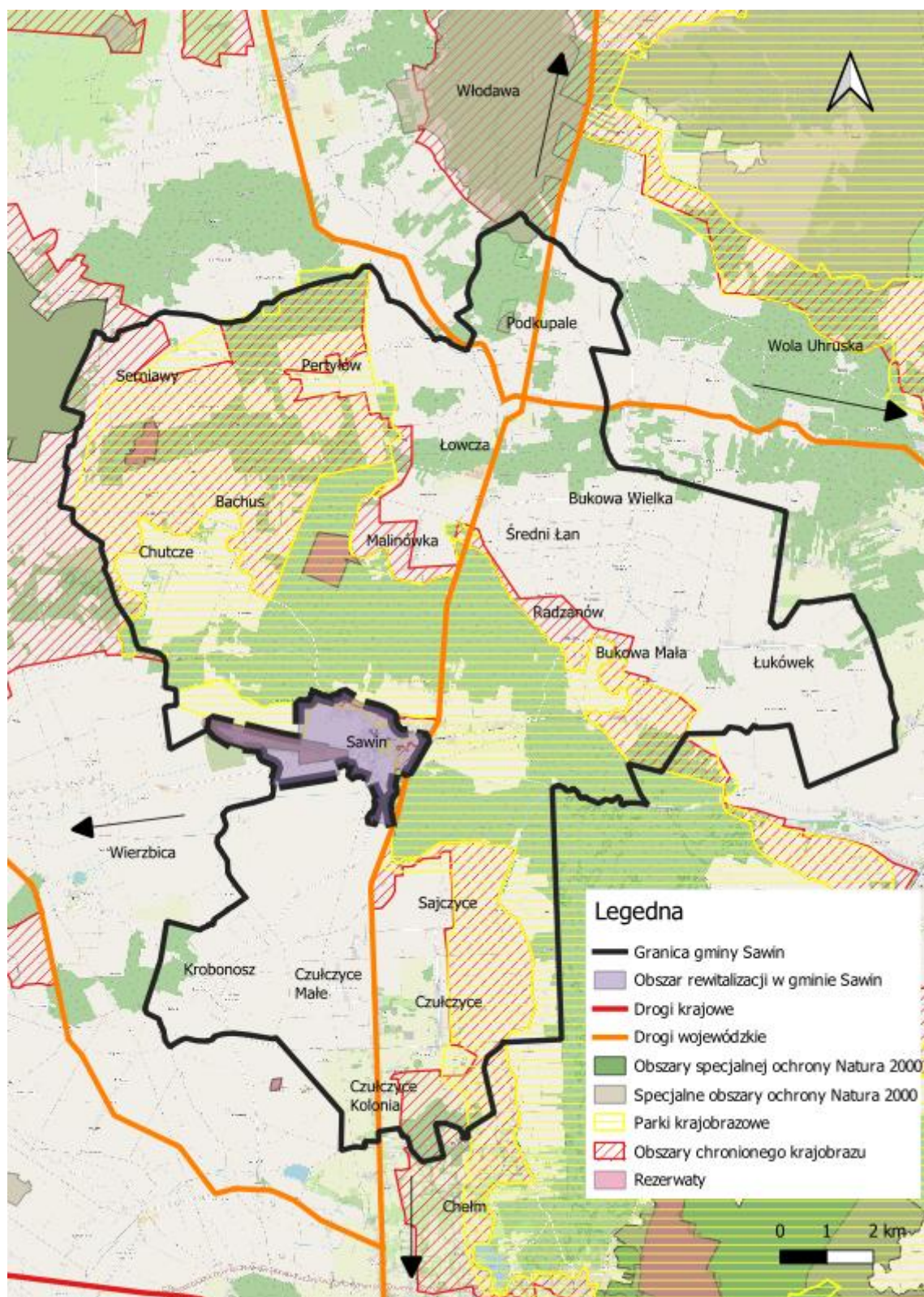
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Bachus PLH060056,
- Obszar specjalnej ochrony ptaków Bagno Bubnów PLB060001,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Lasy Sobiborskie PLH060043,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Poleska PLH060013,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Podpakule PLH 060048,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Sawin PLH 060068,
- Specjalny obszar ochrony siedlisk Serniawy PLH 060057,
- Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Chełmski Park Krajobrazowy,
- Otulina Poleskiego Parku Narodowego,
- Rezerваты Bachus oraz Serniawy.

W Sawinie zlokalizowanych jest 5 pomników przyrody, w tym 4 w okolicy gajówki Sawin (1 sosna pospolita i 3 dęby szypułkowe) oraz 1 pomnik w okolicy drogi Chełm-Włodawa (dąb szypułkowy).

Bogactwo przyrodnicze gminy Sawin stanowi atut dla rozwoju funkcji opartej na zrównoważonej turystyce. Obszary chronione obejmują większą część powierzchni gminy Sawin. W sąsiedztwie obszaru rewitalizacji zlokalizowany jest Chełmski Park Krajobrazowy. Park utworzono w celu ochrony cennych kompleksów leśnych w pobliżu Żalina, Czułczyc i Sawina oraz łąk i torfowisk z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin i zwierząt.

W zasięgu kilku kilometrów od obszaru rewitalizacji zlokalizowanych jest wiele innych form ochrony przyrody, w tym rezerwat przyrody Bachus oraz Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Mapa 3. Sieć powiązań przyrodniczych w odniesieniu do obszaru rewitalizacji w gminie Sawin

Źródło: opracowanie własne

W obszarze rewitalizacji, zlokalizowane są obszary cenne pod względem przyrodniczym:

- Zbiornik Niwa (zachodnia część Sawina),
- Park w Sawinie (ul. Rynek).

Wymienione tereny zapewniają bezpośredni kontakt z przyrodą. Park w Sawinie, stanowi zieloną - centralną część miejscowości. Znajdują się tu pomniki i miejsca pamięci narodowej takie jak: Pomnik poświęcony 50. rocznicy utworzenia Armii Krajowej w Sawinie oraz Czołg T-34/85. Rosną tu drzewa zapewniające cień. Zlokalizowane są elementy małej infrastruktury społecznej.

Zdjęcie 6. Park w Sawinie (2022)

Autor zdjęcia: [Sakowski K.](#), źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

Zbiornik Niwa położony jest w zachodniej części Sawina. Zajmuje około 52 ha powierzchni i osiąga średnią głębokość 2 m. Przestrzeń zalewu jest dostępna dla mieszkańców i spełnia funkcje społeczne, w tym rekreacyjno-sportowe, jak i również kulturalne. Teren sprzyja aktywności wędkarskiej, jak również innym formom aktywności wodnej. Zbiornik jest bogaty w faunę ryb. Żyją w nim różnorodne gatunki m.in. szczupak, karp, lin, karaś, okoń czy płoć.

Zdjęcie 7. Zalew Niwa (2020)

Autor zdjęcia: Sakowski K., źródło: fotopolska.eu (dostęp: 31.03.2025 r.)

Zasoby wodne i surowce

Obszar gminy Sawin znajduje się w zasięgu wód powierzchniowych rzek: Uherka i Lepituchy. Zlokalizowany jest tu również zbiornik Niwa oraz jezioro Słone. Znajdują się tu następujące jednolite części wód powierzchniowych:

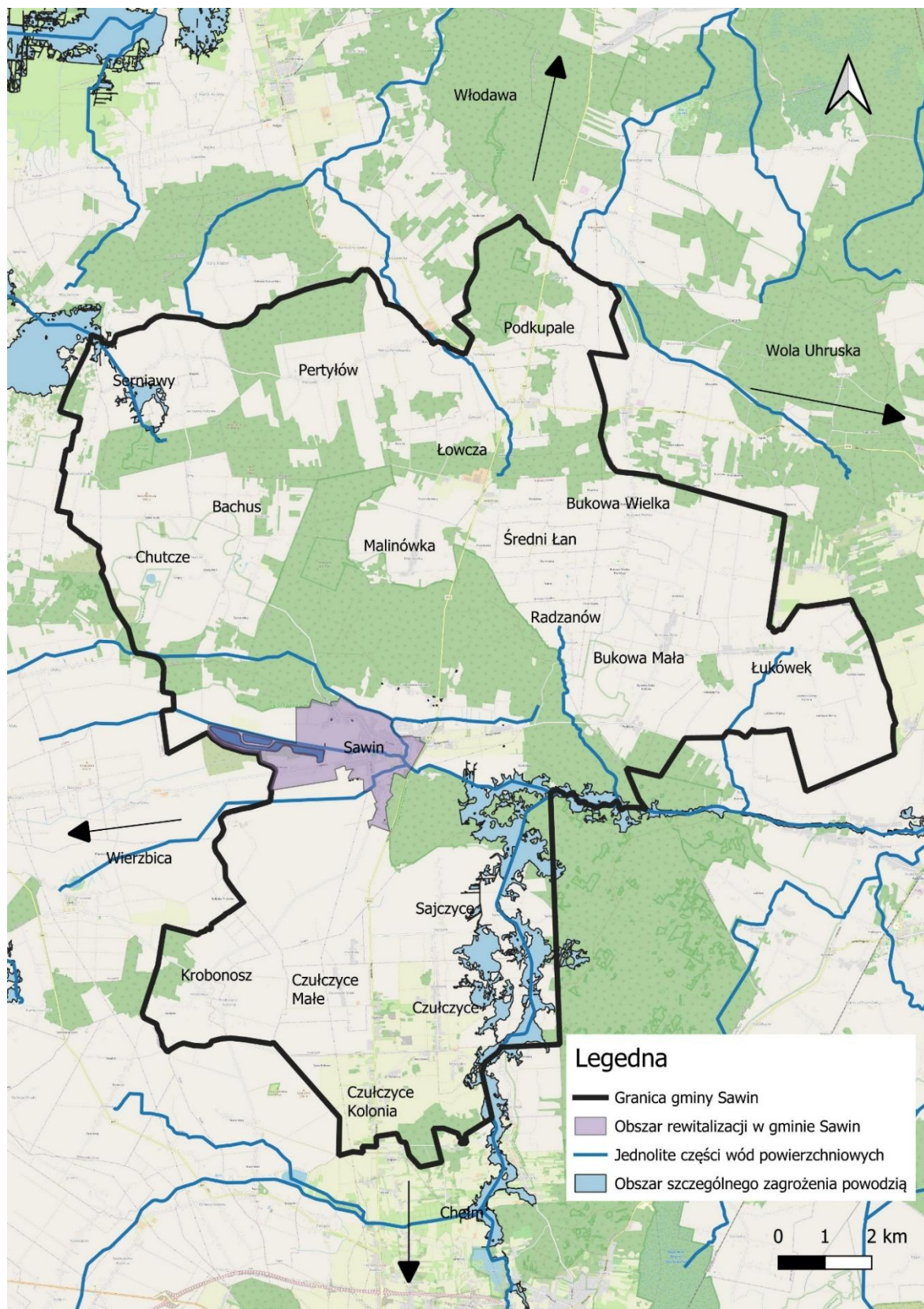
- Uherka do Garki o kodzie RW200015267143439,
- Rzeczka RW200015267143472,
- Lepitucha RW200015267143469,
- Tarasienka RW2000152671436899,
- Uherka od Garki do ujścia RW200016267143499,
- Dopływ spod Łukówka RW200015267143474,
- Krzywianka RW200015267143669,
- Więzienny Rów RW2000152671436499.

Zasoby wód podziemnych związane są dwoma jednolitymi częściami wód podziemnych (JCWPd nr 67 – kod GW200067 i nr 91 – kod GW200091). Cały obszar gmin położony jest w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP) nr 407 „Chełm-Zamość”. Ponadto występują tu surowce naturalne (węgiel kamienny, surowce ilaste dla przemysłu cementowego, surowce ilaste ceramiki budowlanej, kruszywa naturalne).

W gminie Sawin występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Znajdują się one w południowej części gminy i związane są z rzeką Uherką. Na obszarze rewitalizacji w gminie Sawin nie diagnozuje się szczególnego zagrożenia powodzią. Przez obszar ten płynie rzeka Lepitucha, stanowiąca lewobrzeżny dopływ Uherki.

Rzeka Lepitucha płynie przez centralną część Sawina, w tym przez obszar rewitalizacji. Ciek ten charakteryzuje się jako potok lub strugę w dolinie o dużym udziale torfowisk. Posiada status naturalnej części wód, co oznacza, że rzeka nie została przeobrażona przez działalność człowieka. Według aktualnych danych ze strony: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>, charakteryzuje się złym stanem wód. Jest zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego. Do kluczowych czynników determinujących stan wód należy zaliczyć: źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), eutrofizację oraz prostowanie koryta. Celem środowiskowym jest uzyskanie dobrego stanu ekologicznego i dobrego stanu chemicznego. Do działań podstawowych, które mają przyczynić się do poprawy stanu wód, należy zaliczyć ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa.

Mapa 4. Układ powiązań hydrologicznych w odniesieniu do obszaru rewitalizacji w gminie Sawin

Źródło: opracowanie własne

Ochrona środowiska

Informacje zawarte w Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2023, opublikowanym przez Główny Inspektora Ochrony Środowiska wskazują na postępującą poprawę stanu powietrza atmosferycznego.

Za zanieczyszczenie powietrza na terenie województwa lubelskiego odpowiedzialny jest głównie sektor bytowo-komunalny, który odpowiada za największą emisję benzo(a)pirenu oraz pyłu zawieszonego PM_{2,5} i PM₁₀. Głównym źródłem zanieczyszczeń jest emisja z domów ogrzewanych indywidualnie paliwami stałymi („niska” emisja).

Na obszarze województwa lubelskiego od wielu lat występuje niski poziom zanieczyszczenia powietrza: dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, benzenem, tlenkiem węgla oraz oznaczanymi w pyłe zawieszonym PM₁₀ metalami: ołowiem, arsenem, kadmem i niklem.

W 2023 roku stężenia średnie roczne benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ na wszystkich stanowiskach pomiarowych nie przekroczyły poziomu docelowego. Analiza wyników pomiarów jakości powietrza na terenie województwa lubelskiego wykazała, że po raz pierwszy od 2014 roku na wszystkich stanowiskach pomiarowych został dotrzymany poziom docelowy benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀, co wskazuje na poprawę jakości powietrza w roku oceny.

Pomimo to, w dalszym ciągu istnieje problem z występowaniem wysokich stężeń benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ w sezonie grzewczym, co wskazuje, że główną przyczyną podwyższonych stężeń jest „niska” emisja pochodząca z indywidualnego ogrzewania budynków. W ostatnim dziesięcioleciu można zauważyć stopniową poprawę jakości powietrza pod względem zanieczyszczenia powietrza pyłem. W 2023 roku średnioroczne i dobowe stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ w stosunku do roku 2022 znacznie się obniżyły i na terenie całego województwa nie przekroczyły poziomów dopuszczalnych. Przeprowadzona ocena jakości powietrza wykazała brak przekroczeń w 2023 roku poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5}.

W sezonie letnim rejestrowany był wzrost stężeń ozonu, spowodowany obecnością w atmosferze jego prekursorów oraz w dużej mierze, warunkami meteorologicznymi. W 2023 roku nie stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego ozonu określonego

dla kryterium ochrony zdrowia ludzi. Stwierdzono jednak, podobnie jak w latach poprzednich, przekroczenie poziomu celu długoterminowego na stacjach pomiarowych w województwie. W odniesieniu do kryterium ochrony roślin, w 2023 roku pomiary jakości powietrza oraz wyniki obiektywnego szacowania w oparciu o wyniki modelowania nie wykazały przekroczeń poziomów dopuszczalnych określonych dla dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz poziomu docelowego ozonu. Przekroczenie w strefie lubelskiej stwierdzono w przypadku ozonu w odniesieniu do poziomu celu długoterminowego.⁷

Na obszarze rewitalizacji diagnozuje się problem złej jakości powietrza w sezonie grzewczym. Dane statystyczne Urzędu Gminy Sawin wskazują, iż na obszarze rewitalizacji wg stanu na 31.12.2023 r. znajdowało się 275 budynków ogrzewanych piecami węglowymi. W całej gminie Sawin zdiagnozowano łącznie 1206 takich budynków. Oznacza to, że około 23% takich budynków znajdowało się na obszarze rewitalizacji. Warto dodać, iż w porównaniu do dużej części obszaru gminy, obszar rewitalizacji charakteryzuje się dość zwartą zabudowę mieszkalną. Tym samym problem niskiej emisji dotyczy znacznej części obszaru rewitalizacji i jest odczuwalny w sezonie grzewczym przez dużą część mieszkańców.

Tabela 15. Budynki z lokalami ogrzewanymi piecami węglowymi w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba budynków z lokalami ogrzewanymi piecami węglowymi (piec kaflowy, trzon kuchenny)	Liczba budynków z lokalami ogrzewanymi piecami węglowymi na 100 mieszkańców
1	Gmina Sawin	1206	23,30
2	Obszar rewitalizacji	275	19,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sawin

Na obszarze rewitalizacji, jak też w skali całej gminy, diagnozuje się występowanie pokryć dachowych z azbestu. Łącznie na terenie gminy Sawin do likwidacji wg stanu z końca 2023 r. pozostało prawie 7 tys. ton azbestu, z tego około 1 tys. ton na obszarze rewitalizacji.

⁷ Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2023

Tabela 16. Odpady azbestowe do likwidacji w 2023 r.

Lp.	Obszar	Odpady azbestowe do likwidacji ogółem w kg	Odpady azbestowe do likwidacji ogółem na mieszkańca w kg
1	Gmina Sawin	6 990 873	1 350,89
2	Obszar rewitalizacji	1 031 622,45	730,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sawin

W ramach działań podejmowanych na rzecz ochrony powietrza, gmina Sawin uczestniczy w Programie „Czyste Powietrze”. Jest to ogólnopolski program dopłat do wymiany starych pieców oraz docieplenia domów jednorodzinnych, jego celem jest walka ze smogiem. Ponadto w ramach tego programu od roku 2020 funkcjonuje w gminie Sawin punkt konsultacyjny. Proces wymiany starych pieców stanowi największe z przedsięwzięć na rzecz ochrony środowiska w gminie. Gmina stale zwiększa udział OZE, a według stanu na dzień 4 kwietnia 2023 roku, wydano 4 decyzje w sprawie. budowy farm z panelami fotowoltaicznymi.⁸ Realizowany, jest również „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Sawin na lata 2010-2032”.

⁸ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sawin na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030, Sawin, 2023, s. 34 i 35

2.1.4. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

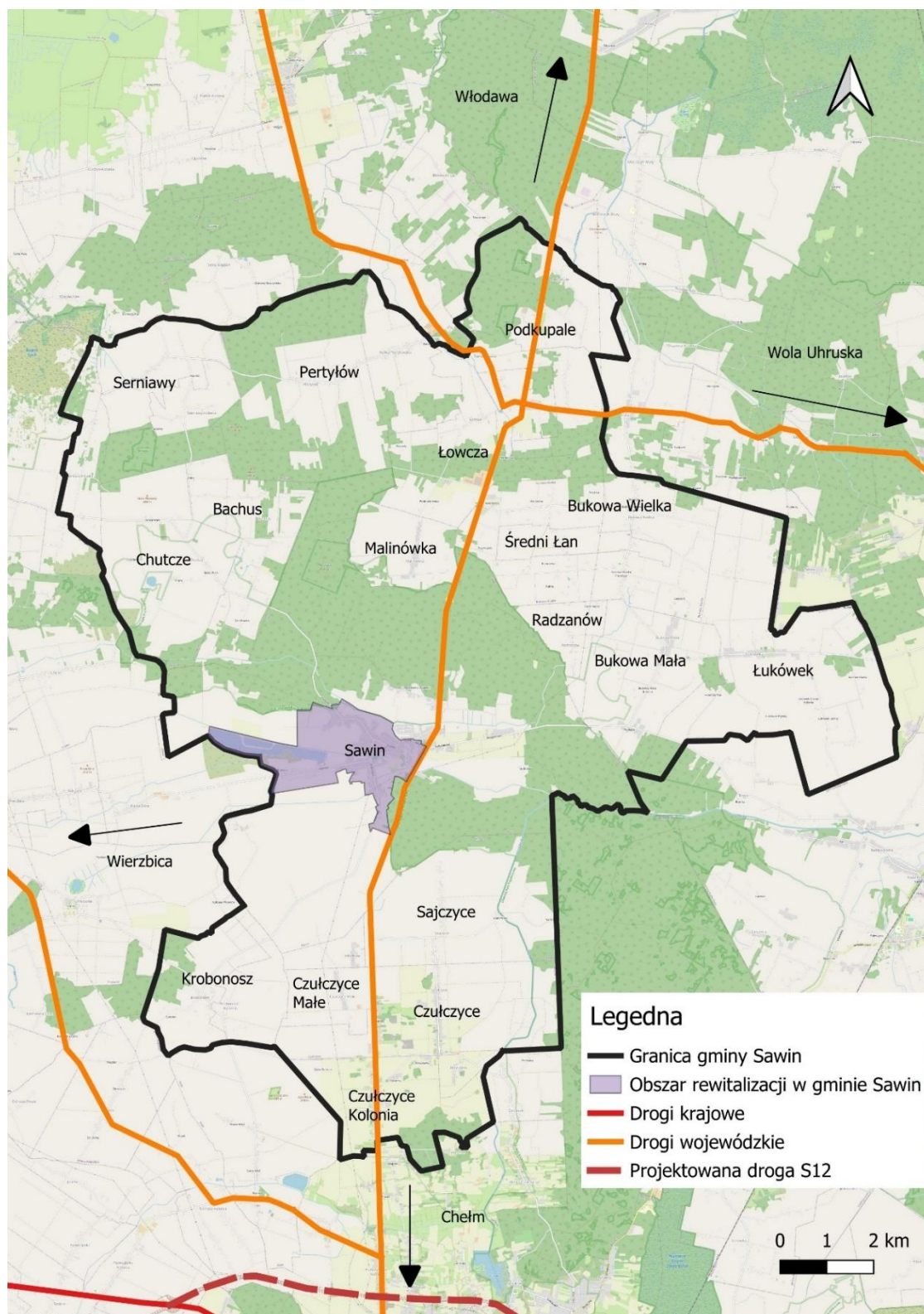
Powiązania funkcjonalno-przestrzenne

Gmina Sawin, zlokalizowana jest we wschodniej części województwa lubelskiego w powiecie chełmskim. Tereny gminy Sawin oraz jej sąsiedztwo pokrywa siatka dróg wojewódzkich tj. nr 812 Biała Podlaska – Włodawa – Chełm – Krasnystaw, nr 819 Parczew – Wola – Uhruska oraz licznych dróg powiatowych oraz gminnych. Bezpośrednio przez obszar rewitalizacji przebiega droga wojewódzka nr 812. Obszar rewitalizacji posiada dobre połączenia drogowe z Chełmem oraz z sąsiednimi gminami. Niedaleko od południowych granic gminy Sawin przebiega ważna dla powiązań transportowych kraju droga krajowa nr 12. Docelowo na południe od granic gminy Sawin przebiegać będzie droga ekspresowa S12, która połączy granicę państwa z Lublinem, stanowić będzie przy tym północną obwodnicę Chełma. W związku z powyższym należy oczekiwać poprawy dostępności komunikacyjnej Ziemi Chełmskiej oraz gminy Sawin.

Mieszkańcy gminy Sawin posiadają dobry dostęp do publicznej komunikacji autobusowej, którą zapewnia PKS Chełm oraz prywatni przewoźnicy. Z Sawina dostępne są m.in. połączenia do Chełma, Włodawy czy bezpośrednio do Lublina. Bliskość Chełma może stanowić atut w kontekście rozwoju funkcji mieszkaniowej na terenie gminy Sawin i w miejscowości Sawin. Zjawiska suburbanizacji są dynamiczne w otoczeniu większości miast w Polsce. Poprawa dostępności transportowej wskutek budowy drogi ekspresowej S12 może zwiększyć atrakcyjność funkcji mieszkaniowej na terenie gminy Sawin, w tym również na obszarze rewitalizacji. Rozwój funkcji mieszkaniowej bezpośrednio na obszarze rewitalizacji wpisuje się w kontekst rozwoju przestrzennego gminy. Obszar rewitalizacji posiada dostępne tereny pod budownictwo mieszkaniowe. Są one zlokalizowane w sąsiedztwie zalewu Niwa, jednocześnie blisko centrum miejscowości Sawin. Rozwój funkcji mieszkaniowej w tej części Sawina jest spójny z kierunkami zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin. Obowiązującym w gminie Sawin dokumentem planistycznym, który przedstawia politykę przestrzenną poprzez wyznaczenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin” „ze zmianami wprowadzonymi uchwałami: Nr XXV/172/21 Rady Gminy Sawin z dnia 14 maja 2021 r. i Nr

XXXIX/260/22 Rady Gminy Sawin z dnia 30 września 2022 r. Trwają obecnie prace nad Planem ogólnym gminy Sawin.

Mapa 5. Powiązania transportowe obszaru rewitalizacji w Sawinie

Źródło: opracowanie własne

Obszar gminy posiada zróżnicowany charakter terenów. Przeważającymi są obszary równinne rolnicze, zieleni – leśne i z mniejszym udziałem tereny osadnicze – zurbanizowane. Siedzibę gminy Sawin, nakreśla czytelny układ urbanistyczny rynku – parku stanowiącego centralną część Sawina.⁹ W strukturze przestrzennej obszaru rewitalizacji dominuje zwarta zabudowa ośrodków wiejskich. Zlokalizowane są tereny: zabudowy usługowej, zieleni publicznej, zabudowy produkcyjnej, usług sportu i rekreacji, rolne, usług medycznych, edukacyjnych, administracyjnych, gastronomicznych, bankowych, usług komunalnych.¹⁰

Główną oś komunikacyjną w obrębie obszaru rewitalizacji stanowią ulice: Chutecka, Brzeska, Chełmska oraz Lubelska. Ulice Chutecka, Brzeska oraz Chełmska zbiegają się ze sobą w Rynku. Połączenia drogowe z Chełmem zapewnia droga wojewódzka nr 812, biegnąca wzdłuż wschodniej granicy obszaru rewitalizacji. W centralnej części miejscowości Sawin koncentrują się funkcje publiczne. Rynek stanowi swoiste centrum miejscowości. Przy Rynku lub w niedużej odległości od niego znajdują się obiekty administracji publicznej (Urząd Gminy), kultury, edukacji i sportu. W obrębie Rynku znajduje się niewielki teren zielony (park), a od północy Rynek sąsiaduje z targowiskiem.

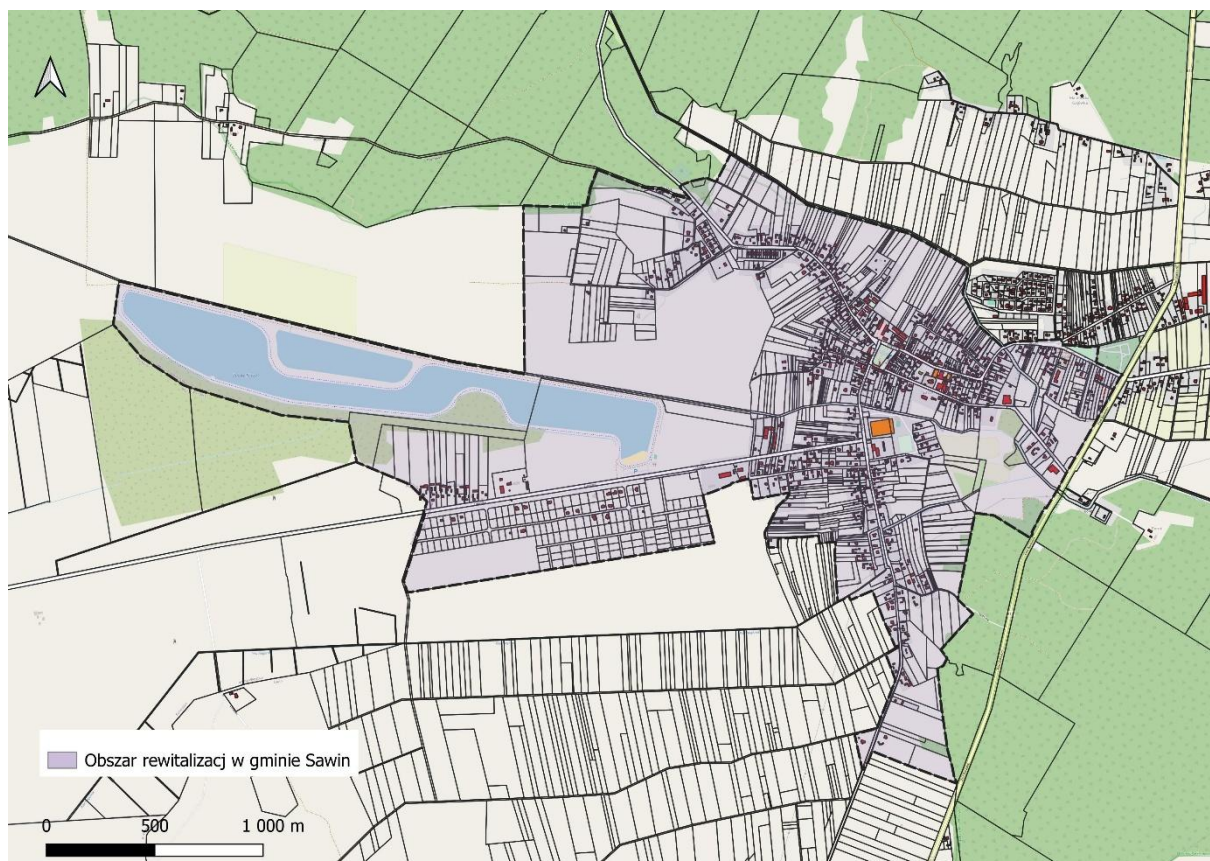
W Sawinie i na obszarze rewitalizacji dominuje dość zwarta zabudowa jednorodzinna, skupiona wzdłuż głównych ulic. Niewielki fragment zabudowy wielorodzinnej zlokalizowany jest w rejonie Urzędu Gminy. W centralnej części miejscowości Sawin zlokalizowane są ponadto obiekty szkolne i przedszkolne oraz boiska sportowe.

Znaczną część powierzchni obszaru rewitalizacji zajmują wody powierzchniowe zalewu Niwa. Zalew zlokalizowany jest on względnie blisko strefy zurbanizowanej w Sawinie. Przy zalewie znajdują się częściowo zagospodarowane tereny rekreacyjne. Dostępne są one dla mieszkańców obszaru rewitalizacji zarówno od strony ul. Chuteckiej (na północy), jak też przez ul. Lubelską. Przy samym zalewie znajduje się parking oraz niezadrzewiony teren wypoczynkowy z niewielką wiatą. Wzdłuż zalewu prowadzą ścieżki piesze i rowerowe, a teren ten jest najpopularniejszym miejscem rekreacji i wypoczynku mieszkańców obszaru rewitalizacji.

⁹ Tamże, s. 57

¹⁰ Tamże, s. 130

Mapa 6. Układ funkcjonalno-przestrzenny obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Kwestie dotyczące oferty wypoczynkowo-edukacyjnej obszaru rewitalizacji zostały ocenione w ramach badania prowadzonego z mieszkańcami w styczniu 2025 r. Oceny pozytywne dotyczyły przede wszystkim o dostępności miejsc, w których dzieci mogą spędzać czas na świeżym powietrzu (76% ocen pozytywnych), jak również dostępności miejsc, w których mogą one rozwijać swoje zainteresowania (74% takich wskazań). Wysoki odsetek ocen pozytywnych dotyczył również dbałości o infrastrukturę wypoczynkową oraz wystarczającej dostępności terenów zieleni. Warto dodać, iż obszar rewitalizacji sąsiaduje bezpośrednio z terenami leśnymi.

Opinie negatywne związane były głównie z dostępnością ścieżek rowerowych (aż 75% badanych uważa, że *nie* jest ich w Sawinie dużo). Na kwestie deficytu powiązań pieszo-rowerowych w obrębie obszaru rewitalizacji zwrócono również uwagę na warsztatach budowy wizji przemian obszaru rewitalizacji. Zauważono w trakcie warsztatów, iż niedostatecznie skomunikowane są tereny rekreacyjne przy zalewie Niwa z centralną częścią Sawina. Dotyczy to przede wszystkim powiązań pieszych oraz rowerowych, z których można bezpiecznie korzystać. Obecnie powiązania

pomiędzy tymi dwoma miejscami na obszarze rewitalizacji zapewnia podstawowy układ drogowy. Możliwe jest skrócenie dystansu pomiędzy Rynkiem oraz zalewem Niwa od ul. Chuteckiej. Poprawa wewnętrznego skomunikowania w obszarze rewitalizacji służyć będzie zarówno mieszkańcom, którzy korzystają z rekreacji i wypoczynku przy zalewie, jak też turystom, którzy biwakują i nocują przy zalewie. Drugim istotnym brakującym łącznikiem pieszym wskazanym w trakcie warsztatów był odcinek pomiędzy szkołą podstawą a boiskiem sportowym. Realizacja połączenia pieszego w tym układzie poprawi bezpieczeństwo dzieci, które korzystają z terenów sportowych.

Tabela 17. Ocena elementów składających się na ofertę wypoczynkowo-edukacyjną; n=269

	1 - zdecydowanie nie	2	3	4	5 - zdecydowanie tak	NEGATYWNE	POZYTYWNE
jest wiele miejsc, w których dzieci mogą spędzać czas na powietrzu	3%	10%	11%	52%	24%	13%	76%
są miejsca, w których mogę spędzić czas wolny, uprawiając sport	8%	22%	21%	42%	6%	31%	49%
są miejsca, w których mogę zrelaksować się, odpocząć	9%	30%	18%	35%	7%	39%	43%
jest dużo terenów zieleni	2%	13%	14%	45%	26%	15%	71%
jest wiele miejsc, w których dzieci mogą realizować swoje zainteresowania	1%	9%	16%	51%	23%	10%	74%
tereny zieleni są ładne i zadbane	3%	15%	16%	59%	7%	18%	66%
infrastruktura wypoczynkowa – parki i place zabaw – są zadbane	1%	6%	21%	63%	9%	7%	72%
jest bogata oferta edukacyjnych zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży	4%	13%	34%	32%	18%	17%	49%
łatwo skorzystać z transportu publicznego	10%	24%	23%	35%	8%	34%	43%
jest dużo dróg rowerowych	43%	32%	22%	4%	0%	75%	4%

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

Dziedzictwo historyczno-kulturowe

Gmina Sawin posiada bogatą historię, która ukształtowała te tereny, społeczność, jak i również dziedzictwo kulturowe, które stanowi o jego dużych walorach

turystycznych. Pierwsze wzmianki o wsi Sawin były w średniowieczu, w XI wieku. Przeszłość Sawina była skomplikowana i wiązała się z licznymi najazdami, wojnami, które skutkowały znacznymi zniszczeniami, które niosły obce grupy ludów i narodów atakujących obszar. Między innymi były to najazdy Tatarów (1502 r.), zabór rosyjski (1837 r.), powstanie styczniowe (1863 r.) – po upadku, którego miejscowość utraciła prawa miejskie, akcje rusyfikacyjne, wybuch I wojny światowej (1914 -1918 r.), później II wojny światowej (1939-1945 r.). Po okresie wojennym, Sawin rozpoczął kolejny proces odbudowy terenów, które wielokrotnie ulegały zniszczeniom w wyniku działań wojennych. Zaś Gmina Sawin jako forma złożonej jednostki terytorialnej, powstała ostatecznie w 1972 r.¹¹

Przeszłość Sawina, to również wielokulturowość miasteczka pogranicza, skupiającego ludność różnego wyznania i narodowości. Przez wieki odnotowywano obecność na terenach m.in. ludności żydowskiej czy niemieckiej. Rys dawnych czasów pozostawiają, również informacje nt. funkcjonowania w Sawinie budynków sakralnych różnych wyznań, w tym katolicki kościół, synagoga, cerkiew unicka, cerkiew prawosławna, ewangelicki kościół. Natomiast wiele budynków sakralnych, jak i również innego rodzaju infrastruktury, nie przetrwało do czasów teraźniejszych.¹² Obecnie funkcjonuje tu Kościół Rzymskokatolicki w Sawinie „Parafia pw. Przemienienia Pańskiego”. Zespół ten znajduje się w rejestrze zabytków i zlokalizowany jest przy ul. Kościelnej (na obszarze rewitalizacji).

W całej gminie Sawin zlokalizowane są różnorodne zabytki obiektów nieruchomych, które są wpisane do rejestru zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków czy gminnej ewidencji zabytków. W tym można wyróżnić formy zabytkowe: miejsca pamięci narodowej, architektura i budownictwo, kapliczki i krzyże, stanowiska archeologiczne, zabytki archeologiczne, parki/ogrody, cmentarze/mogiły. Natomiast bezpośrednio w obszarze rewitalizacji znajdują się następujące obiekty zabytkowe:¹³

- Zespół architektoniczny w Sawinie - kościół rzymsko-katolicki p.w. Przemienienia Pańskiego z lat 1731-1740 (ul. Kościelna),
- Grodzisko wczesnośredniowieczne zwane lokalnie „Horodynki” w Sawinie,

¹¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin, 2022, s. 39-41

¹² Źródło internetowe: www.dziennikwschodni.pl (dostęp:15.04.2025 r.)

¹³ Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2021-2025, Sawin, 2021, s. 10-26

- 22 drewniane domy mieszkalne w Sawinie m.in. z lat 1920, 1925, 1931, 1939, 1940 r. (ul. Rynek, Kościelna, Chutecka, Brzeska, Chełmska), 1 dom murowany lata 30 XX w. (ul. Rynek) i 1 dom drewniano-murowany lata 30 XX w. (ul. Brzeska),
- Kapliczka murowana 1905 r. z rzeźbą Św. Jana Nepomucena (ul. Wygon),
- Popówka - obecnie sklepy, usługi, biura - koniec XIX w. (ul. Rynek),
- Zespół szkolny - szkoła murowana II poł. XIX w. (ul. Brzeska),
- Biblioteka - obecnie dom mieszkalny nieużytkowany, lata 30 XX w. (ul. Rynek),
- Zagroda: dom drewniany lata 20 XX w. spichlerz drewniany około 1942 r. (ul. Chutecka),
- Młyn murowany ok. 1926 r. (ul. Kościelna),
- Młyn murowany koniec XIX w. przebudowany w 1925 r. (ul. Chełmska),
- Dom murowany lata 30 XX w. (ul. Rynek),
- Pomniki: czołg (park w Sawinie), upamiętnienie 55 rocznicy powołania Armii Krajowej. Patriotom Polskim walczącym w II wojnie światowej (park w Sawinie), Upamiętniający powstańców styczniowych bohaterów bitew w Bukowie Małej, pod Sawinem, w Malinówce w roku 1863 (przy kościele),
- Tablica: Upamiętnienie 50-rocznicy złożenia w 1945 roku przysięgi żołnierskiej 1-szej Brygady Piechoty Zmotoryzowanej, 2-giej i 3-ciej Brygady Pancerniej i innych oddziałów 1-go Korpusu Pancernego Wojska Polskiego (kościół parafialny), Pamięci bohaterskim żołnierzom I Drezdeńskiego Korpusu Pancernego WP z Ziemi Chełmskiej poległym w walce z Niemcami w operacji budziszyńsko-praskiej (w dzwonnicy),
- Obelisk (kamień z tablicą): Upamiętnienie żołnierzy 33 i 41 Dywizji Piechoty Wojska Polskiego biorących udział 19 września 1939 r. w zwycięskiej bitwie pod Malinówką i Sawinem (Skrzyżowanie ul. Wygon z ul. I Korpusu Pancernego),
- Dąb Pamięci: Upamiętnienie ofiary zbrodni katyńskiej (park w Sawinie).

Bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe, było podkreślane podczas wywiadów pogłębionych (IDI), jako znaczny potencjał obszaru, który nie jest w pełni wykorzystany. Ponadto, badania zrealizowane wśród mieszkańców Sawina (CAWI), ukazały, iż społeczność lokalna w większości przypadków deklaruje silne poczucie przynależności do Sawina. Lokalna tożsamość może stanowić ważny czynnik wspierający rozwój społeczeństwa obywatelskiego i wpływający na zwiększenie

aktywności społecznej. Może być również ważnym elementem kształtowania funkcji gospodarczej opartej o wartości lokalne, w tym bazujące na produktach lokalnych.

2.1.5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji w sferze technicznej

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dobrym stanem infrastruktury technicznej. Większość dróg na obszarze rewitalizacji jest w dobrym stanie technicznym, choć diagnozuje się tu potrzebę modernizacji wybranych odcinków dróg i chodników. Inwestycje te powinny poprawić bezpieczeństwo mieszkańców. Obszar rewitalizacji wyposażony jest w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.

Na obszarze rewitalizacji problemem może być stan techniczny komunalnych budynków mieszkalnych. Spośród 7 obiektów komunalnych z terenu gminy Sawin, które wymagają remontu, 3 zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji.

Tabela 18. Obiekty komunalne ze złym stanem technicznym w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba obiektów komunalnych wymagających remontu
1	Gmina Sawin	7
2	Obszar rewitalizacji	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sawin

Problemem większej skali na obszarze rewitalizacji jest zły stan obiektów zabytkowych. Wg danych Urzędu Gminy Sawin wszystkie 6 obiektów zabytkowych z terenu gminy Sawin, które są w złym stanie technicznym, znajdują się na obszarze rewitalizacji.

Tabela 19. Obiekty zabytkowe ze złym stanem technicznym w 2023 r.

Lp.	Obszar	Liczba obiektów zabytkowych wymagających remontu
1	Gmina Sawin	6
2	Obszar rewitalizacji	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sawin

Względnie dobry stan infrastruktury technicznej znajduje swoje potwierdzenie w opiniach mieszkańców, którzy uczestniczyli w badaniu w styczniu 2025 r. Mieszkańcy pozytywnie ocenili niemal wszystkie elementy infrastruktury technicznej. Najlepiej oceniano estetykę budynków mieszkalnych, ulic i przestrzeni przed

budynkami oraz łatwość parkowania samochodu. Z kolei najwięcej zastrzeżeń było do stanu technicznego jezdni i chodników i szerokość ciągów pieszych.

Tabela 20. Ocena elementów składających się na stan infrastruktury; n=269

	1- zdecydowanie	2	3	4	5- zdecydowanie	NEGATYWNE	POZYTYWNE
chodniki są w dobrym stanie technicznym	4%	18%	5%	54%	20%	22%	74%
elewacje budynków mieszkalnych są ładne i zadbane	1%	4%	5%	66%	24%	5%	90%
ulice i przestrzeń przed budynkami są ładne i zadbane	1%	5%	7%	65%	21%	6%	87%
wnętrza budynków mieszkalnych są ładne i zadbane	1%	3%	25%	49%	22%	4%	71%
podwórza kamienic są ładne i zadbane	1%	5%	63%	27%	5%	6%	31%
jezdnie dla samochodów są w dobrym stanie technicznym	6%	20%	9%	60%	5%	26%	64%
chodniki są odpowiednio szerokie	6%	18%	6%	52%	19%	23%	71%
łatwo jest zaparkować samochód	2%	7%	7%	48%	36%	8%	85%

Źródło: badanie opinii mieszkańców na temat wsi Sawin zrealizowane w styczniu 2025 roku

3. Analiza problemów, potencjałów i potrzeb rewitalizacyjnych

ROZDZIAŁ STANOWI SYNTĘZĘ DIAGNOZY OBSZARU REALIZACJI INNEGO INSTRUMENTU TERYTORIALNEGO (IIT) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI USTAWY Z DNIA 28 KWIEŚNIA 2022 R. O ZASADACH REALIZACJI ZADAŃ FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKICH W PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ 2021–2027. ZAWIERA ANALIZĘ PROBLEMÓW, POTRZEB I POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH, W TYM WZAJEMNYCH POWIĄZAŃ GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH.

Zgodnie z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079) gminny program rewitalizacji należy zaliczyć do tzw. innych

instrumentów terytorialnych, które są narzędziem rozwoju terytorialnego. W tym kontekście konieczne jest przedstawienie syntezy wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

Rozdział stanowi podsumowanie informacji zawartych w diagnozie pogłębionej obszaru rewitalizacji. Ujęto w nim kluczowe problemy obszaru rewitalizacji, które powinny zostać rozwiązane w wyniku działań rewitalizacyjnych. Wskazano przy tym potencjały, na których możliwe jest zaprojektowanie działań rewitalizacyjnych. Określone potrzeby rewitalizacyjne stanowią punkt odniesienia dla celów i kierunków rewitalizacji oraz docelowo przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 21. Problemy obszaru rewitalizacji w gminie Sawin

Sfera	Problemy obszaru rewitalizacji
Sfera społeczna	• Starzejące się społeczeństwo, wysoki udział mieszkańców w wieku senioralnym – rosnące potrzeby względem usług opieki medycznej, pomocy społecznej oraz oferty aktywności dedykowanej osobom starszym • Niska aktywność społeczna • Względnie wysoki poziom bezrobocia • Słaby potencjał infrastruktury instytucji kultury
Sfera gospodarcza	• Deficyt usług czasu wolnego, w tym obiektów gastronomicznych • Niewykorzystany potencjał obszaru rynku w kontekście rozwoju funkcji gospodarczej opartej na usługach i handlu • Niewykorzystany potencjał produktów lokalnych • Niewykorzystany potencjał obiektów tzw. buchty przy ul. Kościelnej w Sawinie • Niewykorzystany potencjał turystyczny obszaru rewitalizacji gminy Sawin i Ziemi Chełmskiej, w tym brak odpowiedniej jakości zaplecza turystycznego i zagospodarowania turystycznego przy zalewie Niwa

Sfera	Problemy obszaru rewitalizacji
	• Mało atrakcyjny lokalny rynek pracy.
Sfera środowiskowa	• Problemy z jakością powietrza w sezonie grzewczym z powodu niskiej emisji – duży udział budynków z lokalami ogrzewanymi piecami węglowymi w obszarze rewitalizacji o zwartej zabudowie • Obecność odpadów azbestowych • Zły stan wód powierzchniowych rzeki Lepituchy.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	• Niewykorzystany potencjał rekreacyjno-sportowy i wypoczynkowy zalewu Niwa • Deficyt powiązań pieszo-rowerowych w obrębie obszaru rewitalizacji, w tym pomiędzy centrum Sawina oraz zalewem Niwa oraz pomiędzy szkołą podstawową oraz boiskiem sportowym.
Sfera techniczna	• Zły stan obiektów zabytkowych • Zły stan infrastruktury budynków komunalnych • Zła jakość nawierzchni ścieżek pieszo-rowerowych przy zalewie Niwa oraz wybranych chodników oraz dróg na obszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 22. Potencjały obszaru rewitalizacji w gminie Sawin

Sfera	Potencjały obszaru rewitalizacji
Sfera społeczna	• Koncentracja funkcji usługowych na obszarze rewitalizacji, w tym związanych z administracją, kulturą, sportem i rekreacją, wspierająca aktywność społeczną mieszkańców • Aktywne organizacje społeczne i mieszkańcy, w szczególności grupy seniorskie i kluby sportowe oraz koła gospodyń wiejskich.

Sfera	Potencjały obszaru rewitalizacji
Sfera gospodarcza	• Duży potencjał turystyczny Sawina i okolic, szanse rozwoju turystyki ze względu na bliskość terenów o dużych walorach przyrodniczych oraz z uwagi na atrakcje turystyczne obszaru rewitalizacji i potencjał usługowy Sawina • Dziedzictwo związane z produktami lokalnymi, w tym tradycje lokalne związane z produkcją wyrobów mięsnych • Układ funkcjonalny i przestrzenny rynku, w tym tradycje miejskie i targowe • Poprawa dostępności komunikacyjnej z uwagi na budowę drogi ekspresowej S12 w niedużej odległości od granic gminy Sawin • Działalność spółdzielni socjalnych, które poza funkcją gospodarczą mają na celu aktywizację społeczną • Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne, które może być wykorzystane w promocji gminy, obszaru rewitalizacji i rozwoju funkcji gospodarczej (np. na bazie obiektu buchty) • Posiadane przez gminy tereny pod inwestycje, które sprzyjać będą rozwojowi aktywności gospodarczej, w tym w obrębie Zelewu Niwa, obiektu buchty i rynku.
Sfera środowiskowa	• Współpraca ze związkiem wędkarskim przy utrzymaniu zbiornika Niwa, w tym w zakresie zarybiania, dbania o czystość i porządek • Programy wspierające wymianę źródeł ciepła na ekologiczne, wspierające poprawę jakości powietrza.
Sfera przestrzenno-	• Dobre powiązania drogowe Sawina z Chełmem

Sfera	Potencjały obszaru rewitalizacji
funkcjonalna	oraz najbliższymi gminami Dostępność terenów zieleni oraz miejsc rekreacji wypoczynku bezpośrednio na obszarze rewitalizacji, w tym parku w Sawinie, zalewu Niwa.
Sfera techniczna	Względnie dobry stan i wyposażenie obszaru rewitalizacji w infrastrukturę techniczną, w tym wodno-kanalizacyjną.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 23. Potrzeby rewitalizacyjne obszaru rewitalizacji w gminie Sawin

Sfera	Potrzeby rewitalizacyjne
Sfera społeczna	- Rozwój usług opiekuńczych i oferty dedykowanej aktywności senioralnej - Wspieranie aktywności społecznej mieszkańców, w tym przy wsparciu organizacji społecznych i pozarządowych - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, w tym przy wykorzystaniu potencjału i doświadczenia spółdzielni socjalnych - Wzmocnienie potencjału oferty kulturalnej, w tym utworzenie obiektu kultury, który spełniać będzie oczekiwania społeczne - Wzmocnienie funkcji społecznych terenów i przestrzeni publicznych, w tym terenów przy zalewie Niwa oraz przestrzeni rynku - Rozwój tożsamości lokalnej, w tym związanej z historią, lokalnymi tradycjami oraz dziedzictwem przyrodniczym oraz kulturowym.
Sfera gospodarcza	Wzmocnienie funkcji gospodarczej na obszarze rewitalizacji, w tym związanej z usługami oraz funkcją turystyczną, m. in. w oparciu o potencjał

Sfera	Potrzeby rewitalizacyjne
	zalewu Niwa, przestrzeni rynku oraz obiektu бухты - Wykorzystanie potencjału produktów lokalnych do kształtowania obiegu gospodarczego i wzmocnienia konkurencyjności lokalnych firm usługowych i produkcyjnych - Organizacja imprez wzmacniających lokalną tożsamość, wspierających lokalnych wytwórców i producentów - Tworzenie sieciowych produktów turystycznych w oparciu o atrakcje turystyczne Ziemi Chełmskiej, z uwzględnieniem atrakcji turystycznych i potencjałów Sawina - Przyciąganie nowych mieszkańców do Sawina, przy uwzględnieniu atrakcyjności Sawina jako miejsca do życia, m. in. ze względu na dobrą dostępność do usług publicznych, walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz dobre powiązania drogowe z Chełmem.
Sfera środowiskowa	- Kształtowanie świadomości przyrodniczej i ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze - Utrzymanie dobrego stanu środowiska i bioróżnorodności na obszarze rewitalizacji, w szczególności w obrębie Zalewu Niwa - Wspieranie działań, które pozwolą poprawić stan wód rzeki Lepituchy - Likwidacja odpadów azbestowych - Poprawa stanu powietrza atmosferycznego w okresie grzewczym, w tym poprzez wymianę źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Poprawa wewnętrznego skomunikowania

Sfera	Potrzeby rewitalizacyjne
	na obszarze rewitalizacji w oparciu o drogi pieszo-rowerowe Wzmocnienie potencjału rekreacyjno-sportowego i wypoczynkowego Zalewu Niwa.
Sfera techniczna	- Poprawa stanu obiektów zabytkowych - Poprawa stanu infrastruktury budynków komunalnych - Poprawa nawierzchni ścieżek pieszo-rowerowych przy Zalewie Niwa, wybranych chodników oraz dróg na obszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne

4. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja przemian rewitalizacyjnych wskazuje pożądany stan i jednocześnie oczekiwane działania, które powinny zostać zrealizowane, aby wyprowadzić obszar ze stanu zdegradowanego. Wizja jest swoistym kompromisem pomiędzy oczekiwaniami interesariuszy, w tym mieszkańców co do pozytywnych przemian obszaru rewitalizacji, a zdolnościami finansowymi, organizacyjnymi, technicznymi do ich przeprowadzenia.

Wizja przemian obszaru rewitalizacji nawiązuje do sfer społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Poszczególne oczekiwane przemiany przenikają się nawzajem. Wizję przemian rewitalizacyjnych oparto na następujących zamierzeniach:

- wzmocnienie aktywności społecznej,
- odtworzenie Buchty i rozwój produktów lokalnych oraz spółdzielni socjalnej,
- zagospodarowanie i wykorzystanie potencjału Zalewu Niwa,
- odtworzenie funkcjonalności Rynku w Sawinie,
- utworzenie nowego obiektu kultury w Sawinie,

- rozwinięcie układu powiązań pieszo-rowerowych.

Wzmocnienie aktywności społecznej (sfera społeczna)

Planuje się realizację działań, które wzmocnią potencjał społeczny i aktywność społeczną poprzez budowanie silnych, zaangażowanych społeczności, w których każdy mieszkaniec ma realny wpływ na otoczenie i współtworzy przestrzeń opartą na współpracy, zaufaniu i solidarności. Szczególny nacisk położony zostanie na rozwój i kształtowanie polityki społecznej skoncentrowanej na integracji społecznej, poprawę jakości i dostępności wydarzeń i inicjatyw realizowanych na obszarze rewitalizacji, rozwój ekonomii społecznej oraz zwiększenie jakości i dostępności do usług publicznych, w form spędzania czasu wolnego i rozwój zaplecza gastronomicznego.

Odtworzenie Buchty i rozwój produktów lokalnych oraz spółdzielni socjalnej (sfera społeczna, gospodarcza)

Do kluczowych potencjałów należy zaliczyć: potencjał turystyczny (nie tylko Sawina, ale też okolic), tradycje lokalne związane z produkcją wyrobów mięsnych, działalność spółdzielni socjalnej, współpracę z organizacjami pozarządowymi, w tym ze związkiem wędkarskim przy utrzymaniu zbiornika Niwa (w zakresie zarybiania, dbania o porządek), aktywne środowiska seniorskie, walory przyrodnicze, w tym ciszę i kontakt z naturą w rejonie zalewu.

Na miejscu dawnego targu zwierząt (Buchta) powstanie nowoczesny obiekt spółdzielni socjalnej, łączący lokalną przetwórnę mięsną z punktem sprzedaży tradycyjnych produktów. Dzięki rozbudowie działalności istniejącej spółdzielni, Sawin zyska miejsce promujące regionalne dziedzictwo kulinarne, oparte na tradycyjnej produkcji mięsnej. Obiekt stanie się lokalnym centrum rzemiosła i przedsiębiorczości społecznej, tworząc nowe miejsca pracy i aktywizując mieszkańców. Inicjatywa wzmocni tożsamość Sawina, oferując mieszkańcom i turystom autentyczne produkty, a jednocześnie rozwijając ekonomię społeczną w regionie.

Sawin stanie się centrum turystyki wiejskiej, łączącym rekreację nad zalewem Niwa z ofertą turystyczną i kulinarnymi tradycjami mięsnymi. Zakłada się zrównoważony rozwój, łączący potencjał przyrodniczy, gospodarczy i społeczny dla poprawy jakości życia mieszkańców i atrakcyjności turystycznej regionu.

Zagospodarowanie i wykorzystanie potencjału Zalewu Niwa (sfera społeczna, gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna)

Zalew Niwa stanie się tętniącym życiem miejscem, łączącym funkcje społeczne, gospodarcze i przyrodnicze, przyciągając zarówno mieszkańców, jak i turystów. Powstanie nowoczesny plac zabaw, strefa wypoczynku oraz trasa pieszo-rowerowa, zachęcająca do aktywnego spędzania czasu na świeżym powietrzu. Rozwój infrastruktury dla camperów i wędkarzy wzmocni lokalną gospodarkę, a współpraca z związkiem wędkarskim zapewni zrównoważone wykorzystanie zalewu. Ścieżka przyrodnicza z elementami edukacyjnymi (bobry, żółwie) oraz nowe nasadzenia podkreślą walory przyrodnicze, tworząc enklawę dla ochrony bioróżnorodności. Organizowane przy plaży wydarzenia integracyjne zbudują poczucie wspólnoty wśród mieszkańców Sawina. Sprzedaż działek pod zabudowę mieszkaniową w sąsiedztwie zalewu sprawi, że będzie to atrakcyjna lokalizacja, łącząca bliskość natury z dostępem do centrum miejscowości. Całość przekształceń uczyni z Zalewu Niwa wizytówkę gminy, łączącą rekreację, turystykę i ochronę środowiska.

Odtworzenie funkcjonalności Rynku w Sawinie (sfera społeczna, gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna)

Rynek odzyska dawny miejski charakter, z brukowaną nawierzchnią i zamkniętą dla ruchu jedną pierzeją, tworząc przyjazną przestrzeń dla mieszkańców i gości. Powstaną małe lokale gastronomiczne, tętniące życiem w ciągu dnia i wieczorem, co ożywi centrum Sawina. Sąsiadujący park zostanie zmodernizowany – pojawią się nowe ławki, oświetlenie i zieleń, zachęcając do odpoczynku i spacerów. Dzięki ograniczeniu ruchu samochodowego rynek stanie się miejscem spotkań i lokalnych wydarzeń kulturalnych. Całość zmian przywróci historyczną tożsamość Sawina, łącząc tradycję z nowoczesnymi funkcjami społecznymi i gospodarczymi.

Utworzenie nowego obiektu kultury w Sawinie (sfera społeczna, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

Powstanie nowoczesnego, wielofunkcyjnego centrum kultury, które zastąpi przestarzały budynek, skupiając pod jednym dachem bibliotekę, salę widowiskową i pracownię edukacyjne. Przestronne wnętrza umożliwią organizację wydarzeń artystycznych, warsztatów i spotkań, integrujących lokalną społeczność. Nowoczesna infrastruktura przyciągnie zarówno mieszkańców, jak i twórców,

podnosząc poziom życia kulturalnego w gminie. Realizacja tego projektu spełni wieloletnie marzenia pracowników kultury i mieszkańców, tworząc miejsce inspiracji i rozwoju na lata.

Rozwinięcie układu powiązań pieszo-rowerowych (sfera przestrzenno-funkcjonalna, techniczna)

Sieć nowych ścieżek pieszo-rowerowych połączy kluczowe punkty miejscowości, takie jak szkoła, boisko, centrum i teren przy zbiorniku Niwa, poprawiając bezpieczeństwo i wygodę poruszania się. Powstanie łącznika między szkołą a terenem sportowym ułatwi dzieciom i młodzieży aktywny dojazd na zajęcia, ograniczając ruch samochodowy. Ścieżka do zalewu Niwa zachęci mieszkańców do rekreacyjnych spacerów i przejazdów rowerowych w kierunku zbiornika. Modernizacja trasy wzdłuż zalewu podniesie jej atrakcyjność, łącząc walory przyrodnicze z funkcjonalnością dla pieszych i rowerzystów. Inwestycje w infrastrukturę pieszo-rowerową wzmocnią spójność Sawina, promując zdrowy tryb życia i zrównoważony transport.

5. Cele i kierunki rewitalizacji

Treść rozdziału prezentuje cele rewitalizacji, a także kierunki działań stanowiące ich rozwinięcie, które jednocześnie należy postrzegać jako cele w ramach Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) w polityce spójności Unii Europejskiej, z wykorzystaniem podejścia zintegrowanego. Z uwagi na hierarchiczną strukturę dokumentu – rozwinięciem kierunków działań są przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dla których zdefiniowano oczekiwane wskaźniki rezultatu i produktu. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są powiązane w zakresie finansowania z realizacją właściwego Programu IIT – zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027.

Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.

Kierunki działań:

1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.

2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez kulturalnych.
3. Promocja lokalnej gospodarki.
4. Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.

Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.

Kierunki działań:

1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.
2. Modernizacja i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
3. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej i technicznej.
4. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków poprzez modernizację i termomodernizację oraz zastosowanie OZE.

6. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

6.1. Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią ostatnie ogniwo części postulatywnej programu rewitalizacji. Przedsięwzięcia przypisane zostały do celów rewitalizacji, nawiązując bezpośrednio do oczekiwanych kierunków rewitalizacyjnych.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że program rewitalizacji powinien zawierać informacje o planowanych działaniach rewitalizacyjnych, w tym:

- **Informacje nt. podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych**, tj. takich, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Na tej liście każde przedsięwzięcie rewitalizacyjne powinno zawierać co najmniej: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, opis działań zapewniających

dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania.

- **Charakterystykę innych, uzupełniających rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych**, tj. takich, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania trudno zidentyfikować indywidualnie, a są oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaprezentowane zostały w formie kart projektów rewitalizacyjnych, z podziałem na podstawowe i pozostałe. Zgłoszone i planowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne dotyczą wszystkich celów rewitalizacji, kluczowych dla pełnego i komplementarnego procesu rewitalizacji. Powiązania pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami (projektami) zaprezentowane zostały w rozdziale **7. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych**.

Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych obejmuje projekty o istotnej skali i znaczeniu dla rewitalizacji. Projekty ujęte na tej liście przedstawione zostały w formie kart projektów. Karty zawierają opis odnoszący się do następujących elementów przedsięwzięcia:

- nazwa i wskazanie podmiotów realizujących,
- lokalizacja przedsięwzięcia,
- zakres realizowanych zadań,
- prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów i kierunków GPR,
- opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania,
- szacowana wartość, ze wskazaniem źródeł finansowania.

Karty podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej

Nr i nazwa przedsięwzięcia	1. Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku magazynowego budowlanego: nr 1 wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek integracji społecznej, budowa przyłącza wodociągowego i kanalizacji sanitarnej; budowa drogi pożarowej, rozbiórka budynku magazynowego nr 2, Sawin ul. Rynek 18
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.2509
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Budynek magazynowy obecnie jest w części wykorzystywany na potrzeby Świetlicy Socjoterapeutycznej. W pozostałej części zlokalizowana jest przestrzeń magazynowa niedostatecznie doposażona. Budynek wymaga przebudowy ze względu na okazjonalnie użytkowaną przestrzeń, która nie jest docieplona i wyposażona w sanitariaty co niestety wyklucza jego 100% wykorzystanie. Teren wokół obiektu nie jest atrakcyjny ani dostosowany do potrzeb dla osób z niepełnosprawnością. Zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie będzie polegało na przebudowie, rozbudowie i nadbudowie budynku magazynowego wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek integracji społecznej i urządzeń budowlanych co zwiększy zakres usług dla dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych. Planuje się przeznaczenie części budynku na mieszkania treningowe dla osób niepełnosprawnych co przyczyni się do zwiększenia ich samodzielności. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Założeniem przedsięwzięcia jest nadanie nowych funkcji

	społecznych dla obiektu magazynowego w Sawinie m.in. poprzez: 1. Budowę trzech mieszkań treningowych przeznaczonych dla osób z dysfunkcjami oraz pomieszczenia dla integracji społecznej: sala spotkań, sala zajęć i terapii, sala integracji i pracy z żywnością, sala integracji społecznej, pomieszczenia higieniczno-sanitarne: szatnia, WC, pomieszczenie porządkowe. 2. Zagospodarowanie terenu wokół obiektu.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.1 Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych. 1.4 Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.
Wskaźniki produktu	1. Przebudowa bądź budowa nowego budynku – 1 szt. 2. Zagospodarowanie terenu wokół obiektu – 0,30 ha
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających z budynku – 500 osób.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych m.in. budynek, parking, otoczenie itd.
Czas realizacji	2029-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia	5 000 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 4 250 000,00 zł Środki unijne – 750 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	2. Nadanie nowych funkcji gospodarczych i społecznych budynku „Buchtą”
Inicjator i podmioty uczestniczące	Gmina Sawin

w realizacji przedsięwzięcia	
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.2161,
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Budynek zwany potocznie wśród lokalnej społeczności „Buchtą” ze względu na dawne swoje przeznaczenie tj. miejsce związane ze sprzedażą mięsa uległ znacznej degradacji i dewastacji. Prawdopodobnie wymaga wyburzenia bądź gruntownej przebudowy. Od lat nie spełnia swojej funkcji. Zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie będzie polegało na uregulowaniu stanu prawnego działki oraz rewitalizacja obiektu po dawnym targu zwierząt hodowlanych w Sawinie. Dzięki temu przedsięwzięciu zdewastowany budynek dostanie nowe życie i będzie swoją funkcją nawiązywało do dawnego przeznaczenia. Osoby narażone na społeczne wykluczenie zyskają nowe miejsce pracy zatrudniając się w nowopowstałej spółdzielni lub w rozwiniętej jednej z dwóch już działających spółdzielni socjalnych. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Rezultatem przedsięwzięcia będzie nadanie nowych funkcji gospodarczych i społecznych obiektu po dawnym targu zwierząt hodowlanych w Sawinie wraz z uregulowaniem stanu prawnego działki, na której znajduje się budynek m.in. poprzez: 1. Wydzielenie i wykupienie części działki nr 2161 w Sawinie celem zabezpieczenia odpowiedniej ilości terenu na realizację przedsięwzięcia; 2. Zaprojektowanie i przebudowanie istniejącego budynku bądź jego rozbiórka i budowa nowego obiektu wraz z wykonaniem utwardzeń i zieleni towarzyszącej; 3. Stworzenie miejsca dla działalności spółdzielni socjalnej z zakresu sprzedaży lokalnych produktów

	(w tym dań, produktów i potraw mięsnych) co nawiąże do pierwotnego przeznaczenia obiektu; 4. Stworzenie miejsca pod sprzedaż lokalnych produktów i wyrobów jako element zachowania lokalnej tożsamości; 5. Przeznaczenie miejsca na lokalną przetwórnice i sklep mięsny jako jeden z produktów lokalnych Gminy Sawin.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.
Wskaźniki produktu	1. Uregulowanie stanu prawnego działki ok. 0,60 ha 2. Przebudowa bądź budowa nowego budynku – 1 szt. 3. Zagospodarowanie terenu ok. 0,60 ha
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających z budynku – 2 000 osób. 2. Liczba osób nowozatrudnionych – 3 osoby
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana do standardów dostępności. Dotyczy to samego budynku, jak też przestrzeni parkingowych.
Czas realizacji	2029-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	6 500 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 975 000,00 zł Środki unijne – 5 525 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	3. Odtworzenie i wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych przestrzeni Rynku w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin,

przedsięwzięcia	miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.369/6 i 060310_2.0020.367 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Rynek w Sawinie przez swój układ urbanistyczny stanowi historyczny i wyjątkowy walor wśród zabudowy wiejskiej, który stanowi centrum miejscowości. Znajduje się tu przestrzeń parkowa. Głównym problemem tego obszaru jest skupianie ludności wykluczonej społecznie, spożywającej w nadmiernej ilości napoje alkoholowe przez co obecna infrastruktura ulega degradacji i dewastacji. Istniejące niskie ogrodzenie, które w okresie letnim służy jako nieformalne miejsce do przesiadywania jest zdegradowane i wymaga napraw lub stworzenia nowych rozwiązań, które wpłyną na sposób użytkowania terenu. Cała przestrzeń nie posiada unikalnego charakteru i nie miejscem, które przyciąga mieszkańców i turystów. Zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie będzie polegało na zagospodarowaniu terenu parku i przestrzeni Rynku w sposób, który umożliwi jego wykorzystanie do celów rekreacyjnych, usługowych, kulturalnych, historycznych, turystycznych, aktywizujących społecznie organizacje pozarządowe oraz małych lokalnych przedsiębiorców i rzemieślników. Rewitalizacja tego terenu przyczyni się do rozwoju turystycznego Gminy Sawin i aktywizacji społecznej. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Założeniem przedsięwzięcia jest stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej, która przyczyni się do rozwoju „centrum” miejscowości. Będzie to przestrzeń bogata w elementy architektoniczne, które swoim charakterem będą nawiązywały do wartości historyczno-kulturowych Sawina m.in. poprzez: 1. Odtworzenie funkcji miejskich; 2. Stworzenie przestrzeni dla małych usług gastronomicznych i lokalnych rzemieślniczych; 3. Zamknięcie ruchu jezdni od strony wschodniej rynku

	i odkrycie bruku zlokalizowanego pod zewnętrzną warstwą asfaltową; 4. Stworzenie „deptaku” wraz z elementami małej infrastruktury tj. ławeczki, ozdobna roślinność, ogródki letnie na potrzeby gastronomii oraz inne obiekty związane z lokalnymi produktami, logiem gminy i herbem. 5. Zakup i montaż sceny na potrzeby organizacji wydarzeń kulturalnych; 6. Rewitalizacja, odnowienie czołgu wraz z całą otaczającą infrastrukturą; 7. Budowa lub przebudowa istniejącego budynku w obrębie przedmiotowych działek nawiązującego stylem architektonicznym do Ratusza, czyli zabudowy typowo miejskiej (Sawin w przeszłości posiadał prawa miejskie) 8. Zachowanie bądź ujednolicenie stylu architektonicznego od strony wschodniej rynku celem stworzenia jednolitego stylu dla całego terenu objętego opracowaniem; 9. Rewitalizacja całego obszaru w Parku tj. murek, przebieg ścieżek, elementów małej architektury, nasadzenia roślinności, lokalizacja nowoczesnych obiektów małej architektury, które połączą tradycję z nowoczesnością i wpłyną na zwiększenie atrakcyjności przedmiotowego terenu; 10. Wbudowanie w budynek toalety ogólnodostępnej wraz z dostosowaniem sieci wodociągowo-kanalizacyjnej;
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.
Wskaźniki produktu	1. Odkrycie bruku na długości około i stworzenie „deptaku” 115 m; 2. Wykonanie nasadzeń i lokalizacja nowych obiektów

	małej architektury na obszarze ok. 0,80 ha 3. Wybudowanie bądź przebudowa istniejącego budynku – 1 szt. 4. Zakup i montaż sceny – 1 szt. 5. Przebudowa uzbrojenia terenu – ok. 80 ha; 6. Zakup toalety modułowej – 1 szt.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba firm, które podjęły działalność na terenie zrewitalizowanym – 2 szt. 2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społeczno- kulturalnej turystycznej będącej przedmiotem projektu – 3000 osób. 3. Liczba osób mających dostęp do zagospodarowanych terenów zielonych –2000 osób. 4. Liczba imprez kulturalnych – 2 rocznie.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych m.in. toaleta modułowa, obiekty małej architektury, podjazdy oraz tablice informacyjne pisane językiem Braille.
Czas realizacji	2027-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	7 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 1 050 000,00 zł Środki unijne – 5 950 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia a	4. Dzień Dziecka w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.572, 060310_2.0020.584 i nr 060310_2.0020.774/4 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie:

	Obszar rewitalizacji boryka się z niewystarczającą ofertą kulturalną ogólnodostępną dla mieszkańców. Gminny Dzień Dziecka to doskonała okazja by zintegrować dzieci ze wszystkich sołectw Gminy Sawin oraz z obszaru rewitalizacji i zniwelować istniejące wykluczenie społeczne. Zakres realizowanych zadań: Impreza kulturalna będzie organizowana raz w roku w okolicach dnia 1 czerwca. W jej ramach będą zapewnione konkurencje sportowe z nagrodami. Odbywać się będzie na stadionie sportowym, co zachęci najmłodszych do trenowania przez cały rok. Będzie również zorganizowany darmowy poczęstunek oraz zabawy z animatorem. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Założeniem przedsięwzięcia jest integracja najmłodszych mieszkańców Gminy Sawin oraz obszaru rewitalizacji. Będzie to impreza, podczas której dzieci staną się najważniejszymi obywatelami jednostki samorządu terytorialnego. Wzmocniona przy tym zostanie funkcja obszaru rewitalizacji jako miejsca lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw społecznych, w tym wpływających na integrację społeczną.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez kulturalnych.
Wskaźniki produktu	1. Liczba imprez kulturalnych – 1 rocznie.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba firm, które będą świadczyły usługi podczas imprezy – 5 szt. 2. Liczba osób biorących udział w imprezie – 800 osób 3. Liczba Kół Gospodyń Wiejskich zaangażowanych w inicjatywę – 9 szt.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Impreza będzie zorganizowana w sposób umożliwiający wzięcie udział osobom ze szczególnymi potrzebami.
Czas realizacji	2026-2030
Szacowana całkowita	100 000,00 zł

wartość przedsięwzięcia w zł	
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 50 000,00 zł Środki unijne – 50 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia a	5. Noc świętojańska w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.112/4 i 060310_2.0020.27/4 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Obszar rewitalizacji boryka się z niewystarczającą ofertą kulturalną ogólnodostępną dla mieszkańców. Zalew Niwa jest miejscem, które do tej pory nie było w pełni wykorzystywane. Jego naturalistyczny charakter sprzyja organizowaniu imprez kulturalnych nawiązujących do starodawnych zwyczajów. Zakres realizowanych zadań: Impreza kulturalna będzie organizowana raz w roku pod koniec czerwca. W jej ramach będą organizowane starostwiańskie obrzędy m.in. plecenie i puszczanie wianków na wodzie, pokaz ognia, starodawne zwyczaje, pokazy obrzędów i ubiorów oraz zabawa taneczna wraz z występami lokalnych i przyjezdnych artystów. Posiłki przygotują lokalne Koła Gospodyń Wiejskich. Lokalni przedsiębiorcy zapewnią zabawę dla najmłodszych – dmuchane place zabaw itp. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Efektem przedsięwzięcia będzie integracja mieszkańców wraz z szerzeniem wartości społeczno-kulturalnych w ramach imprezy związanej ze starostwiańskimi obrzędami. Jednocześnie będzie to promocja tradycji i historii. Będzie to impreza cykliczna – organizowana raz w roku, co wpłynie

	pozytywnie na atrakcyjność oferty kulturalnej obszaru rewitalizacji. Dzięki niej zostaną zintegrowani mieszkańcy z różnych grup wiekowych oraz o różnym statusie społecznym. Istniejące Koła Gospodyń Wiejskich będą zaangażowane w przygotowanie starostwiańskich potraw i napojów co wpłynie na rozwój ich działalności statutowych oraz promocję produktów lokalnych.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez kulturalnych.
Wskaźniki produktu	1. Liczba imprez kulturalnych – 1 rocznie.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba firm, które będą świadczyły usługi podczas imprezy – 5 szt. 2. Liczba osób biorących udział w imprezie – 4000 osób 3. Liczba Kół Gospodyń Wiejskich zaangażowanych w inicjatywę – 9 szt.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Impreza będzie zorganizowana w sposób umożliwiający wzięcie udział osobom ze szczególnymi potrzebami.
Czas realizacji	2026-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	100 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 50 000,00 zł Środki unijne – 50 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia a	6. Wieczorki taneczne w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin,

przedsięwzięcia	miejsowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.2161
Cel przedsięwzięcia	Efektem przedsięwzięcia będzie integracja mieszkańców. Wieczorki taneczne organizowane w sezonie letnim przy budynku dawnej „buchty”. Dzięki tym cyklicznym wydarzeniom Sawin wzmocni się oferta kulturalna okresu letniego.
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Obszar rewitalizacji boryka się z niewystarczającą ofertą kulturalną ogólnodostępną dla mieszkańców. Brakuje cyklicznych wydarzeń, dzięki którym mieszkańcy w sezonie letnim spędziliby wspólnie czas przy lokalnych wyrobach i występach artystów oraz muzyce. Zakres realizowanych zadań: W ramach zadania planuje się organizację cyklicznych wieczorków tanecznych w sezonie letnim np. w piątek lub sobotę. Posiłki i napoje zapewnią lokalne spółdzielnie socjalne oraz Koła Gospodyń Wiejskich i lokale gastronomiczne. Lokalni artyści będą zapewniać wyjątkową zabawę przy muzyce. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Efektem przedsięwzięcia będzie integracja mieszkańców. Wieczorki taneczne organizowane w sezonie letnim przy budynku dawnej „buchty”. Dzięki tym cyklicznym wydarzeniom Sawin wzmocni się oferta kulturalna okresu letniego.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez kulturalnych.
Wskaźniki produktu	1. Liczba imprez kulturalnych – 1 rocznie.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba firm, które będą świadczyły usługi podczas imprezy – 4 szt. 2. Liczba osób biorących udział w imprezie – 2000 osób 3. Liczba Kół Gospodyń Wiejskich zaangażowanych w inicjatywę – 9 szt.
Opis działań zapewniających	Impreza będzie zorganizowana w sposób umożliwiający wzięcie udział osobom ze szczególnymi potrzebami.

dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	
Czas realizacji	2026-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	100 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 50 000,00 zł Środki unijne – 50 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	7. Dożynki w przestrzeni Rynku w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.2509
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Rynek w Sawinie przez swój układ urbanistyczny stanowi historyczny i wyjątkowy walor wśród zabudowy wiejskiej, który stanowi centrum miejscowości. Jest to doskonałe miejsce na organizowanie spotkań i wydarzeń kulturalnych. Obecnie w jego obrębie rzadko są organizowane eventy oraz spotkania. Jednocześnie nie w pełni wykorzystuje się potencjał społeczny i gospodarczy, w tym związany z lokalnymi produktami i wytwórczością. Zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie będzie polegało na organizowaniu corocznych Gminnych Dożynek – święta plonów w obrębie Rynku w Sawinie. Będą tu sprzedawane lokalne potrawy przez istniejące Koła Gospodyń Wiejskich. Lokalni rolnicy i przedsiębiorcy będą częstowali własnymi produktami wytworzonymi ze swoich zbiorów (chleb, sery, wina itd.). Występować będą lokalni artyści oraz gwiazdy. Zorganizowane zostaną konkursy np. najpiękniejszy wieniec

	dożynkowy, witacz, najlepszy chleb, praca plastyczna – konkurs dla dzieci. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Założeniem przedsięwzięcia jest szerzenie staropolskich zwyczajów, kultywowanie tradycji z zakresu świętowania zbioru plonów, integracja lokalnej społeczności: mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, przedstawicieli władzy rządowej i samorządowej oraz promowanie lokalnych produktów i oferty turystyczno-kulturalnej dla osób zewnątrz.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	1.3. Promocja lokalnej gospodarki.
Wskaźniki produktu	1. Liczba imprez kulturalnych – 1 rocznie.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba firm, które będą świadczyły usługi podczas imprezy – 10 szt., 2. Liczba osób biorących udział w imprezie – 4000 osób, 3. Liczba Kół Gospodyń Wiejskich zaangażowanych w inicjatywę – 9 szt.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Impreza będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych m.in. poprzez wyznaczone i odpowiednio oznakowane miejsca na widowni itp.
Czas realizacji	2026-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	100 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 50 000,00 zł Środki unijne – 50 000,00 zł

Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego obszaru rewitalizacji

Nr i nazwa przedsięwzięcia	8. Modernizacja obiektów i terenu Zespołu Szkół w Sawinie
Inicjator i podmioty	Gmina Sawin

uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.395, 060310_2.0020.396/2, 060310_2.0020.393 i nr 060310_2.0020.397/2 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Zespół Szkół w Sawinie to obiekt, który wymaga przeprowadzenia kompleksowego remontu wraz z zapewnieniem niezbędnego nowoczesnego wyposażenia do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Otoczenie budynku jest mało atrakcyjne i przyjazne dzieciom. Istniejące boisko jest zniszczone ze zdewastowaną nawierzchnią i połatanym ogrodzeniem. Zieleńce nie zachęcają do spędzania wolnego czasu. Plac zabaw zlokalizowany na działce nr 393 w Sawinie wymaga wymiany części urządzeń i nawierzchni. Zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie będzie obejmowało termomodernizację oraz generalny remont budynku wraz z wyposażeniem i otoczeniem, które przyczyni się do polepszenia warunków nauczania dzieci w Zespole Szkół. Rewitalizacja tego obiektu zwiększy dostępność dla osób niepełnosprawnych i wpłynie pozytywnie na wyrównywanie różnic pomiędzy dziećmi zdrowymi a tymi z niepełnosprawnościami. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Efektem przedsięwzięcia będzie kompleksowa modernizacja zespołu szkół w Sawinie wraz z przylegającym do niego boiskiem, m.in. w zakresie: 1. Termomodernizacji oraz generalnego remontu budynku wraz z wyposażeniem; 2. Modernizacji i przebudowy przylegającego boiska; 3. Rewaloryzacji terenów zielonych wokół kompleksu; 4. Dostosowania obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; 5. Modernizacji placu zabaw na działce nr 393 w Sawinie.

	Powyższe inwestycje wzmocnią potencjał edukacyjny, wzmocnią edukację włączającą, przyczynią się do poprawy funkcjonalności i estetyki przestrzeni szkolnej, z korzyścią dla lokalnej społeczności.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.
Wskaźniki produktu	1. Termomodernizacja i remont budynku – 1 szt.; 2. Rewitalizacja terenu wokół – około 40 ar 3. Rewitalizacja placu zabaw – około 10 ar
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających z obiektu – 300 osób/ rok 2. Liczba osób mających dostęp do placu zabaw – 1000 osób/ rok
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Budynek będzie wyposażony w elementy zwiększające dostępność i możliwość swobodnego korzystania z niego. Urządzenia na placu zabaw będą zawierały elementy integracyjne.
Czas realizacji	2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	5 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 750 000,00 zł Środki unijne – 4 250 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	9. Modernizacja filii GOK przy ul. Chuteckiej 7 w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.485 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: W przeszłości budynek przy ul. Chuteckiej w Sawinie pełnił

	funkcję ośrodka zdrowia a nawet był miejscem porodu wielu mieszkańców. W przeszłości mieściła się tam „stara biblioteka”. Obecnie stacjonuje tam karetka pogotowia co świadczy o powrocie obiektu do pierwotnego przeznaczenia. Budynek niestety nie jest odpowiednio przystosowany do świadczenia usług medycznych i wymaga remontu. Pomieszczenia na 1 piętrze są zaniedbane i w obecnym stanie nie mogą być użytkowane. Wokół budynku istnieje siłownia zewnętrzna, która wymaga wymiany bądź modernizacji. Tereny zielone są niezagospodarowane, nieestetyczne i zdegradowane. Należy dodać, iż przestrzeń ta zlokalizowana jest w centrum Sawina. Wpływa to na negatywnie na ocenę estetyki przestrzeni oraz jej funkcjonalności. Zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie będzie obejmowało termomodernizację oraz generalny remont budynku wraz z wyposażeniem i otoczeniem, które przyczyni się do polepszenia warunków funkcjonującej stacji ratownictwa medycznego. Rewitalizacja tego obiektu zwiększy dostępność dla osób niepełnosprawnych i wpłynie pozytywnie na rozwój społeczny mieszkańców. Pozostałe pomieszczenia będą stanowiły powierzchnie biurowe dla organizacji bądź innych instytucji. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Efektom przedsięwzięcia będzie poprawa standardów usług publicznych i wzmocnienie funkcji społecznych budynku przy ul. Chuteckiej 7 w Sawinie i jego otoczenia, m.in. poprzez: 1. Termomodernizację oraz generalny remont budynku wraz z wyposażeniem i dostosowaniem do nowego sposobu użytkowania; 2. Rewaloryzacja terenów zielonych wokół budynku wraz z nowym zagospodarowaniem i obiektami małej architektury; 3. Wymiana urządzeń zewnętrznej siłowni wraz z utwardzeniem w ich obrębie.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Spójność z kierunkami	2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.

rewitalizacji	
Wskaźniki produktu	1. Termomodernizacja i remont budynku – 1 szt.; 2. Rewitalizacja terenu wokół – około 20 ar 3. Rewitalizacja siłowni zewnętrznej – około 1 ar
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających z obiektu – 20 osób. 2. Liczba osób mających dostęp do siłowni zewnętrznej – 500 osób.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Budynek będzie wyposażony w elementy zwiększające dostępność i możliwość swobodnego korzystania z niego. Urządzenia siłowni zewnętrznej będą zawierały elementy integracyjne.
Czas realizacji	2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	4 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 600 000,00 zł Środki unijne – 3 400 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	10. Rozwój Gminnego Ośrodka Kultury
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.501/2 i nr 060310_2.0020.489 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Gminny Ośrodek w Sawinie jest obiektem, który wymaga pilnej renowacji. Zlokalizowana na parterze Poczta Polska oraz Strażnica Ochotniczej Straży Pożarnej w Sawinie boryka się z problemem niedostatecznej powierzchni. Jedna toaleta na cały budynek stanowi kluczowy problem. Budynek nie jest kompletnie dostosowany dla osób z niepełnosprawnością, stanowi to wykluczenie społeczne dla tej właśnie grupy osób.

Wyposażenie oraz wnętrze wymaga pilnego remontu. Sawin jako miejscowość ma z tego powodu ograniczone możliwości integracyjne. Sala przeznaczona na wydarzenia kulturalne jest niewielka i wymaga remontu oraz powiększenia co wpływa negatywnie na bardzo mocno ograniczoną ofertę kulturalną.

Zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie będzie polegało na przebudowie budynku GOK wraz z infrastrukturą towarzyszącą i utworzenie nowego pod względem formy i jakości usług kulturalnych obiektów.

Zakłada się realizację następujących działań:

1. Wykup działki nr 489 w Sawinie celem zabezpieczenia odpowiedniej ilości terenu na realizację przedsięwzięcia (jeżeli okaże się to konieczne);
2. Zaprojektowanie i przebudowanie istniejącego budynku wraz z niezbędnym zapleczem parkingowym i zielenią;
3. Przebudowa budynku gminnego ośrodka kultury będzie obejmowała wydzielenie istniejącej Strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Sawinie i Poczty Polskiej wraz z niezbędnym jej powiększeniem oraz innych pomieszczeń dla służb ratowniczych i innych instytucji odpowiedzialnych za ratownictwo;
4. Stworzenie dużej sali na cele amfiteatru, teatru itd.
5. Stworzenie sali bankietowej;
6. Stworzenie pomieszczeń dla obsługi administracyjnej Gminnego Ośrodka Kultury;
7. Stworzenie dodatkowych pomieszczeń administracyjnych na rozwój instytucji kultury w Sawinie (np. biblioteka).

Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia:

Rezultatem przedsięwzięcia będzie nowa funkcjonalność i poszerzona oferta Gminnego Ośrodka Kultury (GOK) w Sawinie, który będzie stanowił miejsce koncentracji oferty kultury i przyczyni się do aktywizacji społecznej mieszkańców z każdej grupy wiekowej. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do wzmocnienia funkcji usługowej obszaru rewitalizacji, pozytywnie wpłynie na estetykę przestrzeni.

Spójność z celami rewitalizacji	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.
Wskaźniki produktu	1. Wykonanie nasadzeń i parkingu ok. 0,05 ha 2. Przebudowa istniejącego budynku – 1 szt.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających z obiektu – 3500 osób. 2. Liczba wydarzeń kulturalnych – 6 miesięcznie.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych m.in. toaleta, winda. Oferta zajęć z zakresu kultury będzie uwzględniała potrzeby osób z niepełnosprawnościami
Czas realizacji	2027-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	7 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 1 050 000,00 zł Środki unijne – 5 950 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	11. Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego „Niwa” w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące w realizacji przedsięwzięcia	Gmina Sawin
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.112/4 i 060310_2.0020.27/4 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Teren wokół zbiornika „Niwa” od lat jest niezagospodarowany, porośnięty roślinnością z zaniedbaną infrastrukturą pieszo-jezdną. Jest to miejsce głównie wykorzystywane przez rybaków, które ma potencjał do realizowania wokół niego różnych aktywności społecznych np. imprez kulturalnych. Istniejące elementy małej architektury są zdewastowane przez

lokalną społeczność i odstraszać swoim wyglądem od spędzania wolnego czasu w obrębie zbiornika. Teren porośnięty roślinnością z licznym zakrzaczeniem.

Zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie będzie polegało na zagospodarowaniu terenu wokół zbiornika w sposób, który umożliwi jego wykorzystanie do celów rekreacyjnych, turystycznych, usługowych, aktywizujących społecznie wszystkie grupy społeczne wśród lokalnej społeczności. Będzie to doskonałe miejsce na organizowanie imprez kulturalnych, miejsce edukacji przyrodniczej, aktywizujące pod względem sportowym a także gospodarczym poprzez nowe miejsce pod małą gastronomię, a także miejsce integracji społecznej.

Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia:

Efektem przedsięwzięcia będzie zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego NIWA, który pozwoli na efektywne wykorzystanie jego potencjału. Celem kluczowym inwestycji jest aktywizacja społeczna mieszkańców i rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej, m.in. poprzez:

1. Modernizację ścieżki pieszo-rowerowej wraz z oświetleniem wzdłuż wału na zbiorniku, która wpłynie pozytywnie na aktywność fizyczną;
2. Stworzenie miejsca do świadczenia usług z małą gastronomią co przyczyni się do rozwoju istniejących już dwóch spółdzielni socjalnych na terenie Gminy Sawin;
3. Wyznaczenie i stworzenie terenu do kempingu co wpłynie korzystnie na rozwój turystyki przyrodniczo-historycznej w obszarze Gminy;
4. Wyznaczenie szlaku pieszego wraz ze ścieżką dydaktyczno-przyrodniczą zakończoną wieżą widokową, który przyczyni się do zwiększenia świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży oraz dorosłych, a także wzbogaci ofertę turystyczną;
5. Utwardzenie parkingu co wpłynie pozytywnie na zwiększenie dostępności komunikacyjnej do zbiornika w szczególności dla osób niepełnosprawnych;
6. Zakup kontenera sanitarnego, który zapewni zaplecze sanitarne do całej infrastruktury rekreacyjno-

	turystycznej w obrębie działki nr 112/4.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
Wskaźniki produktu	1. Wybudowanie około 6 km ścieżki pieszo-rowerowej wokół zbiornika – poprawa komunikacji i dostępności; 2. Wybudowanie utwardzenia i uzbrojenia pod usługi – około 10 ar 3. Wyznaczenie terenu pod kemping – około 20 ar 4. Wybudowanie około 1,5 km pieszego szlaku 5. Utwardzenie parkingu o powierzchni 40 ar 6. Zakup kontenera sanitarnego – 1 szt.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba firm, które podjęły działalność na terenie zrewitalizowanym – 2 szt. 2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społeczno- kulturalnej turystycznej będącej przedmiotem projektu – 2000 osób. 3. Liczba osób mających dostęp do zagospodarowanych terenów zielonych –1000 osób.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Kontener sanitarny będzie wyposażony w elementy zwiększające dostępność i możliwość swobodnego korzystania z niego. Ścieżka pieszo-rowerowa wokół zbiornika będzie miała podjazdy przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.
Czas realizacji	2026-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	10 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 1 500 000,00 zł Środki unijne – 8 500 000,00 zł

Nr i nazwa przedsięwzięcia	12. Rozwój pieszo-rowerowych powiązań komunikacyjnych obszaru rewitalizacji w Sawinie
Inicjator i podmioty uczestniczące	Gmina Sawin

w realizacji przedsięwzięcia	
Lokalizacja przedsięwzięcia	Województwo lubelskie, powiat chełmski, gmina Sawin, miejscowość Sawin, działka nr 060310_2.0020.572, 060310_2.0020.584 i nr 060310_2.0020.774/4 Sawin
Opis przedsięwzięcia	Problemy obszaru rewitalizacji, które rozwiązuje przedsięwzięcie: Zespół Szkół w Sawinie korzysta z boiska szkolnego zlokalizowanego na działkach nr 774/4 oraz 773/2 w Sawinie. Obecnie komunikacja ze szkoły do boiska przebiega przez działkę nr 572 stanowiącą własność Parafii Rzymskokatolickiej. Za zgodą proboszcza uczniowie oraz nauczyciele korzystają z „nieformalnego” przejścia. Ścieżka jest pokryta roślinnością, zaś mostek przez ciek wodny nie jest bezpiecznym miejscem do pokonania rzeki. Istniejąca ścieżka jest zdegradowana, zaniedbana i nie zabezpiecza w sposób wystarczający bezpieczeństwa małoletnich. Zakres realizowanych zadań (max. 500 znaków): Przedsięwzięcie będzie polegało na uregulowaniu stanu prawnego ścieżki wraz z zaprojektowaniem i wybudowaniem odpowiedniego, bezpiecznego ciągu komunikacyjnego wraz z nowym mostkiem. Dzięki temu dzieci ze szkoły w Sawinie będą mogły w bezpieczny sposób dotrzeć na miejsce zajęć wychowania fizycznego oraz sportowych zajęć pozalekcyjnych. Zmniejszy to ich wykluczenie społeczne z zakresu dostępności do oferty sportowo-edukacyjnej. Oczekiwane efekty realizacji przedsięwzięcia: Efektem przedsięwzięcia będzie uregulowanie stanu prawnego, zaprojektowanie i wybudowanie połączenia komunikacyjnego między Zespołem Szkół w Sawinie a stadionem w Gminie Sawin m.in. poprzez: 1. Wydzielenie i wykupienie (bądź dzierżawa, użyczenie itp.) części działki nr 572 w Sawinie celem zabezpieczenia odpowiedniej ilości terenu na realizację przedsięwzięcia (jeżeli okaże się to konieczne); 2. Zaprojektowanie i przebudowanie istniejącego ciągu

	pieszo-rowerowego wraz z wykonaniem mostku na rzece z odpowiednim utwardzeniem i zielenią towarzyszącą. Działania te poprawią bezpieczeństwo osób, w szczególności dzieci, korzystających z przestrzeni szkolnych i okołoszkolnych.
Spójność z celami rewitalizacji	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Spójność z kierunkami rewitalizacji	2.3. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej i technicznej.
Wskaźniki produktu	1. Uregulowanie stanu prawnego ścieżki wraz z zaprojektowaniem i wybudowaniem odpowiedniego, bezpiecznego ciągu komunikacyjnego wraz z nowym mostkiem ok. 300 m.
Wskaźniki rezultatu	1. Liczba osób korzystających z przejścia – 500 osób.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Infrastruktura będzie przystosowana dla osób niepełnosprawnych m.in. ścieżka i mostek.
Czas realizacji	2027-2030
Szacowana całkowita wartość przedsięwzięcia w zł	1 500 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy Sawin – 225 000,00 zł Środki unijne – 1 275 000,00 zł

6.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań

W tym rozdziale ujęte zostały pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, tj. takie, których realizacja pozytywnie wpłynie na rozwiązywanie problemów występujących na obszarze rewitalizacji. Są to projekty, które wykazują

się częściowym oddziaływaniem na obszar rewitalizacji, np. dotyczą inwestycji lub przedsięwzięć, które z uwagi na lokalizację lub zakres mogą przyczyniać się do rozwiązywania problemów obszaru rewitalizacji, czy też wzmacniać jego potencjały.

W kategorii pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujęto przede wszystkim wszelkiego rodzaju działania, projekty, aktywności o mniejszej skali.

Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.

Numer i tytuł przedsięwzięcia: B1. Promocja turystyczna miejscowości Sawin

- Kierunek 1.3. Promocja lokalnej gospodarki.
- Podmiot realizujący: Gmina Sawin.

Opis przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie zakłada realizację działań promujących atrakcje turystyczne Sawina wraz z jego produktami lokalnymi, w tym w oparciu o Zalew Niwa, Rynek w Sawinie. Promocja realizowana będzie przy współpracy ponadlokalnej.

- Szacowana wartość przedsięwzięcia: 100 tys. zł
- Termin realizacji: 2026-2030.

Oczekiwane rezultaty: Zwiększenie rozpoznawalności turystycznej Sawina.

- Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych ponadlokalnych działań na rzecz promocji Sawina i atrakcji zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji (szt.) – 1,
- Wskaźnik rezultatu: liczba promowanych atrakcji turystycznych z obszaru rewitalizacji w Sawinie – 2.

Numer i tytuł przedsięwzięcia: B2. Wsparcie organizacji społecznych realizujących działania na rzecz aktywności i integracji społecznej, w szczególności w oparciu o lokalne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe.

- Kierunek 1.4. Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.
- Podmiot realizujący: Gmina Sawin.

Opis przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie zakłada realizację działań wspierających funkcjonowanie organizacji pozarządowych, w tym spółdzielni socjalnych, które realizują działania na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji.

- Szacowana wartość przedsięwzięcia: 100 tys. zł,
- Termin realizacji: 2026-2030.

Oczekiwane rezultaty: Rezultatem projektu będzie zwiększenie atrakcyjności inicjatyw, które realizowane są na obszarze rewitalizacji lub na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji za pośrednictwem organizacji pozarządowych, w tym spółdzielni socjalnych:

- Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych projektów/ działań na obszarze rewitalizacji przez organizacje pozarządowe (szt.) – 12,
- Wskaźnik rezultatu: liczba wspartych organizacji pozarządowych na obszarze rewitalizacji (szt.) – 4.

Numer i tytuł przedsięwzięcia: B3. Pomoc osobom niepełnosprawnym i zagrożonym wykluczeniem społecznym w ramach działalności GOPS

- Kierunek 1.4. Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.
- Podmiot realizujący: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sawinie.

Opis przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie zakłada realizację działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem w formie mieszkań chronionych, Klubu Seniora, Dziennego Domu Pobytu i innych inicjatyw.

- Szacowana wartość przedsięwzięcia: 200 tys. zł,
- Termin realizacji: 2026-2030.

Oczekiwane rezultaty: Rezultatem projektu będzie reintegracja i włączenie społeczne osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych działań na rzecz integracji lub wsparcia mieszkańców na obszarze rewitalizacji zagrożonych wykluczeniem społecznym (szt.) – 4,
- Wskaźnik rezultatu: liczba osób wspartych na obszarze rewitalizacji w ramach działań pomocy społecznej – 50 osób.

Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.

Numer i tytuł przedsięwzięcia: B4. Realizacja programu „czyste powietrze”

- Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego obszaru rewitalizacji.
- Kierunek 2.4. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków poprzez modernizację i termomodernizację oraz zastosowanie OZE.
- Podmiot realizujący: Gmina Sawin.

Opis przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie zakłada wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych na obszarze rewitalizacji.

- Szacowana wartość przedsięwzięcia: 2 mln zł.
- Termin realizacji: 2026-2030.

Oczekiwane rezultaty: Efektem projektu będzie poprawa stanu technicznego obiektów mieszkalnych oraz poprawa efektywności energetycznej budynków i mieszkań. Przyczyni się to do poprawy stanu powietrza atmosferycznego.

- Wskaźnik produktu: liczba wspartych gospodarstw domowych w zakresie poprawy efektywności energetycznej (szt.) – 5/rok.
- Wskaźnik rezultatu: liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji objęta efektem poprawy stanu powietrza (osoby) – 1400.

7. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 został sporządzony z uwzględnieniem szeregu istotnych zasad integrowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Zasada kompleksowości

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 ujmuje działania i przedsięwzięcia w sposób kompleksowy, z uwzględnieniem różnorodnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które mogą być współfinansowane ze środków EFRR, EFS+, KPO oraz innych publicznych lub prywatnych. Kompleksowy charakter GPR wynika z charakteru rewitalizacji, który jest procesem wielowymiarowym pod wieloma względami.

Zasada koncentracji interwencji

Zasada ta oznacza koncentrację prowadzonych działań rewitalizacyjnych na obszarze o największym nasileniu różnorodnych problemów i zjawisk kryzysowych, a jednocześnie obszarze o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 opracowany został na rzecz obszaru rewitalizacji objętego zjawiskami kryzysowymi, wyznaczonymi na podstawie kryteriów społecznych, gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i technicznych. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w gminie Sawin został wyznaczony **Uchwałą nr XII/70/25 Rady Gminy Sawin z dnia 12 lutego 2025 r. został wyznaczony na terenie gminy obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji.**

Zasada komplementarności interwencji

Wymogiem niezbędnym dla wspierania przedsięwzięć o charakterze rewitalizacyjnym jest zapewnienie ich wielowymiarowej komplementarności. Zasada ta przekłada się na konieczność zapewnienia spójności działań planowanych i realizowanych w różnych wymiarach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Program rewitalizacji powinien rozwiązywać wszystkie kluczowe problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji. Oznacza to odpowiednie zaplanowanie zakresu interwencji. Program rewitalizacji tworzony jest w oparciu o przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwala na ocenę komplementarności zakresu interwencji. Ważne jest przy tym budowanie spójności realizacyjnej poszczególnych komponentów programu rewitalizacji.

Podstawę zintegrowania działań rewitalizacyjnych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 stanowi:

- odniesienie się w zakresach przewidzianych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych do oczekiwanych kierunków rewitalizacji, co gwarantuje, że realizowane działania przyczynią się do rozwiązania większości problemów zdefiniowanych w diagnozie (integracja problemowa).
- Zaplanowanie realizacji przedsięwzięć na obszarze rewitalizacji oraz w jego sąsiedztwie, co będzie mieć wpływ na rozwiązywanie problemów zdiagnozowanych dla obszaru rewitalizacji (integracja przestrzenna).

- Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane będą przez podmioty publiczne i prywatne. Potrzeby rewitalizacyjne ustalone zostały między innymi w oparciu o uspołeczniony proces i konsultacje z mieszkańcami. Partycypacja społeczna dotyczy również procesu opiniowania projektu Gminnego Programu Rewitalizacji oraz jego realizacji, między innymi przez Komitet Rewitalizacji (integracja proceduralno-instytucjonalna).
- Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane będą w oparciu o różne źródła finansowe. Ważne przy tym będą środki pochodzące z Unii Europejskiej, pozwalające na wsparcie projektów infrastrukturalnych i społecznych (EFRR, EFS+, KPO), jak też pochodzące z innych źródeł zewnętrznych. Zakłada się przy tym udział środków własnych Gminy Sawin, jak też innych publicznych i prywatnych podmiotów, które planują realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych (integracja źródeł finansowania).

Integracja problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniać tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym).

Schemat integracji problemowej opiera się na następujących założeniach:

- podstawą do oceny komplementarności problemowej jest zestawienie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami i kierunkami działań, które to z kolei są bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowane problemy.
- Wybrane przedsięwzięcia rewitalizacyjne wspierają się nawzajem, tworząc powiązane „paczki” przedsięwzięć. W ten sposób uzyskuje się efekt synergii w rozwiązywaniu problemów obszaru rewitalizacji.

Kluczowe wiązki przedsięwzięć rewitalizacyjnych tworzą następujące przedsięwzięcia:

Wzmocnienie infrastruktury dedykowanej pomocy społecznej oraz realizacja przedsięwzięć na rzecz osób zagrożonych marginalizacją:

- 1.Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku magazynowego budowlanego: nr 1 wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek integracji społecznej, budowa przyłącza wodociągowego i kanalizacji sanitarnej; budowa drogi pożarowej, rozbiórka budynku magazynowego nr 2, Sawin ul. Rynek 18,
- 9. Modernizacja filii GOK przy ul. Chuteckiej 7 w Sawinie,
- B2. Wsparcie organizacji społecznych realizujących działania na rzecz aktywności i integracji społecznej, w szczególności w oparciu o lokalnego dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe,
- B3. Pomoc osobom niepełnosprawnym i zagrożonym wykluczeniem społecznym w ramach działalności GOPS.

Wzmocnienie i rozwój infrastruktury dedykowanej aktywności gospodarczej oraz społecznej wraz promocją gospodarczą lokalnych usług i produktów:

- 2. Nadanie nowych funkcji gospodarczych i społecznych budynku „Buchta”,
- 3. Odtworzenie i wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych przestrzeni Rynku w Sawinie,
- 11. Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego „Niwa” w Sawinie,
- 6. Wieczorki taneczne w Sawinie.
- 5. Noc świętojańska w Sawinie,
- 7. Dożynki na Rynku w Sawinie,
- B1. Promocja turystyczna miejscowości Sawin.

Poprawa dostępności do oferty usług publicznych związanych z edukacją, rekreacją i sportem, sprzyjającej włączeniu społecznemu:

- 4. Dzień Dziecka w Sawinie,
- 8. Modernizacja obiektów i terenu Zespołu Szkół w Sawinie,
- 12. Rozwój pieszo-rowerowych powiązań komunikacyjnych obszaru rewitalizacji w Sawinie.

Tabela 24. Założenia integracji problemowej Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030

Cele rewitalizacji	Kierunki rewitalizacji	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami (paczki projektów)
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.	1. Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku magazynowego budowlanego: nr 1 wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek integracji społecznej, budowa przyłącza wodociągowego i kanalizacji sanitarnej; budowa drogi pożarowej, rozbiórka budynku magazynowego nr 2, Sawin ul. Rynek 18.	1, 9, B2, B3
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.	2. Nadanie nowych funkcji gospodarczych i społecznych budynku „Buchtą”.	2, 3, 6, 11, 5, 7, B1
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.	3. Odtworzenie i wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych przestrzeni Rynku w Sawinie.	2, 3, 11, 5, 7, B1

Cele rewitalizacji	Kierunki rewitalizacji	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami (paczki projektów)
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez.	4. Dzień Dziecka w Sawinie.	4, 8, 12
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez kulturalnych.	5. Noc świętojańska w Sawinie.	2, 3, 6, 11, 5, 7, B1
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.2. Zwiększenie atrakcyjności i częstotliwości wydarzeń i imprez kulturalnych.	6. Wieczorki taneczne w Sawinie.	2, 3, 6, 11, 5, 7, B1
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.3. Promocja lokalnej gospodarki.	7. Dożynki na Rynku w Sawinie.	2, 3, 6, 11, 5, 7, B1
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.3. Promocja lokalnej gospodarki.	B1. Promocja turystyczna miejscowości Sawin.	2, 3, 6, 11, 5, 7, B1
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.4. Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.	B2. Wsparcie organizacji społecznych realizujących działania na rzecz aktywności i integracji społecznej, w szczególności w oparciu o lokalnego dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe.	1, 9, B2, B3

Cele rewitalizacji	Kierunki rewitalizacji	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami (paczki projektów)
Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	1.4. Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.	B3. Pomoc osobom niepełnosprawnym i zagrożonym wykluczeniem społecznym w ramach działalności GOPS.	1, 9, B2, B3
Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.	8. Modernizacja obiektów i terenu Zespołu Szkół w Sawinie.	4, 8, 12
Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.	9. Modernizacja filii GOK przy ul. Chuteckiej 7 w Sawinie.	1, 9, B2, B3
Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych.	10. Rozwój Gminnego Ośrodka Kultury.	-
Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.	11. Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego „Niwa” w Sawinie.	2, 3, 6, 11, 5, 7, B1

Cele rewitalizacji	Kierunki rewitalizacji	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powiązania pomiędzy przedsięwzięciami (paczki projektów)
Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	2.3. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej i technicznej.	12. Rozwój pieszo-rowerowych powiązań komunikacyjnych obszaru rewitalizacji w Sawinie.	4, 8, 12
Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	2.4. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków poprzez modernizację i termomodernizację oraz zastosowanie OZE.	B4. Realizacja programu „czyste powietrze”.	-

Źródło: opracowanie własne

Integracja przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanymi na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji.

Komplementarność przestrzenną zapewnia powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 ze Strategią Rozwoju Gminy Sawin na lata 2025-2035.

Integracja międzyokresowa

Gmina Sawin po raz pierwszy przystąpiła do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, który nie tylko uporządkuje i pozwoli zaplanować przyszłe działania, ale również pomoże pozyskać Gminie Sawin dodatkowe środki finansowe z Funduszy Europejskich.

Integracja proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym w Gminie systemie.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna opisana została w rozdziale 9. Struktura zarządzania realizacją GPR.

Integracja źródeł finansowania

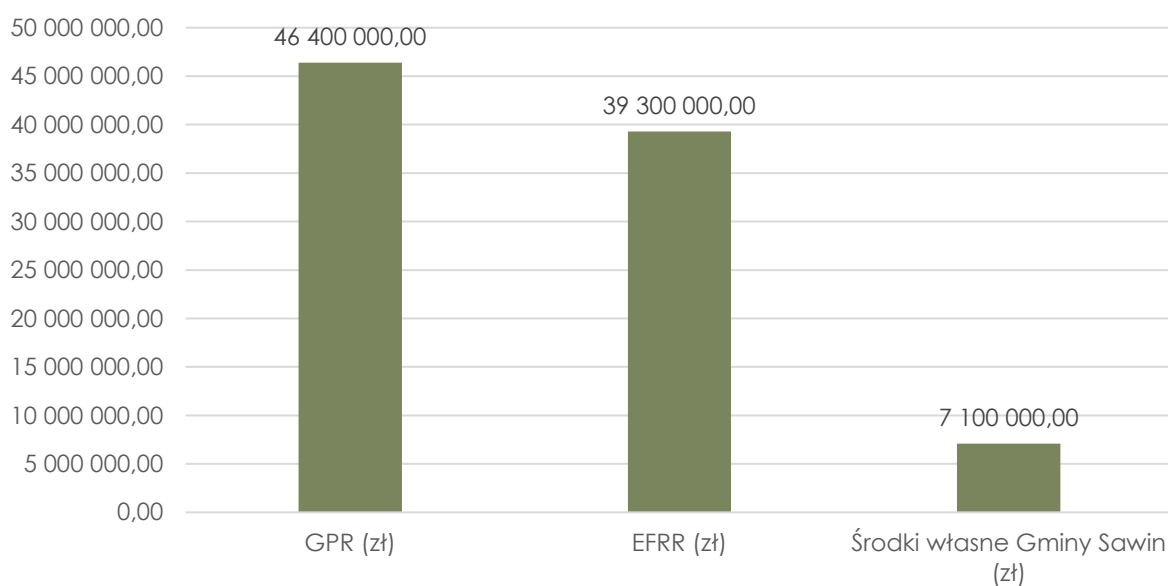
Komplementarność źródeł finansowania polega na poszukiwaniu i wyborze źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych, które przede wszystkim zapewnią skuteczność w osiągnięciu założonych celów rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania opisana została w rozdziale 8. Szacunkowe ramy finansowe wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych.

8. Szacunkowe ramy finansowe realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Określenie ram finansowych realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 polegało na zintegrowaniu informacji umieszczonych w poszczególnych kartach przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Prognozuje się, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych w perspektywie 2030 roku związana będzie z wydatkowaniem około 46,4 mln zł. Z tej sumy 39,3mln zł może zostać finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Gmina Sawin wydatkować będzie środki z budżetu gminy w wysokości około 7,1 mln zł.

Wykres 7. Ramy finansowe związane z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Źródło: opracowanie własne

Tabela 25. Ramy finansowe związane z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji

Numer i tytuł przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Okres realizacji	Wartość projektu razem (zł)	EFRR (zł)	EFS (zł)	Inne środki (zł)	Środki własne Gminy Sawin (zł)	Środki prywatne (zł)
1. Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa budynku magazynowego budowlanego: nr 1 wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek integracji społecznej, budowa przyłącza wodociągowego i kanalizacji sanitarnej; budowa drogi pożarowej, rozbiórka budynku magazynowego nr 2, Sawin ul. Rynek 18	Gmina Sawin	2029-2030	5 000 000	4 250 000	-	-	750 000	-
2. Nadanie nowych funkcji gospodarczych i społecznych budynku „Buchta”	Gmina Sawin	2029-2030	6 500 000	5 525 000	-	-	975 000	-
3. Odtworzenie i wzmocnienie funkcji gospodarczych i społecznych przestrzeni Rynku w Sawinie	Gmina Sawin	2027-2030	7 000 000	5 950 000	-	-	1 050 000	-
4. Dzień Dziecka w Sawinie	Gmina Sawin	2026-2030	100 000	50 000	-	-	50 000	-
5. Noc świętojańska w Sawinie	Gmina Sawin	2026-2030	100 000	50 000	-	-	50 000	-
6. Wieczorki taneczne w Sawinie	Gmina Sawin	2026-2030	100 000	50 000	-	-	50 000	-
7. Dożynki w przestrzeni Rynku w Sawinie	Gmina Sawin	2026-2030	100 000	50 000	-	-	50 000	-
8. Modernizacja obiektów i terenu Zespołu Szkół w Sawinie	Gmina Sawin	2030	5 000 000	4 250 000	-	-	750 000	-
9. Modernizacja filii GOK przy ul. Chuteckiej 7 w Sawinie	Gmina Sawin	2030	4 000 000	3 400 000	-	-	600 000	-
10. Rozwój Gminnego Ośrodka Kultury	Gmina Sawin	2027-2030	7 000 000	5 950 000	-	-	1 050 000	-

Numer i tytuł przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Okres realizacji	Wartość projektu razem (zł)	EFRR (zł)	EFS (zł)	Inne środki (zł)	Środki własne Gminy Sawin (zł)	Środki prywatne (zł)
11. Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika retencyjnego „Niwa” w Sawinie	Gmina Sawin	2026-2030	10 000 000	8 500 000	-	-	1 500 000	-
12. Rozwój pieszo-rowerowych powiązań komunikacyjnych obszaru rewitalizacji w Sawinie	Gmina Sawin	2027-2030	1 500 000	1 275 000	-	-	225 000	-
Razem	-	-	46 400 000	39 300 000	0,00	0,00	7 100 000	0,00

Źródło: opracowanie własne

9. Struktura zarządzania realizacją GPR, ze wskazaniem kosztów zarządzania i ramowym harmonogramem realizacji GPR

9.1. System realizacji

Warunkiem osiągnięcia trwałych rezultatów rewitalizacji jest koordynacja podejmowanych działań i współpraca różnych instytucji i podmiotów w szczególności zaś partycypacja społeczna.

Przygotowanie systemu wdrażania programu adekwatnego do planowanych zadań i istniejących uwarunkowań pozwoli na osiągnięcia celów założonych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030. Bezpośredni nadzór nad pracami związanymi z wdrażaniem GPR będzie sprawował Wójt Gminy Sawin. Będzie też osobą podejmującą wiążące w tym zakresie decyzje. **Zorganizowanie systemu sterowania i zarządzania procesem rewitalizacji spoczywać będzie na Urzędzie Gminy Sawin.** Do jego obowiązków należeć będzie:

- organizowanie systemu sterowania i zarządzania procesem rewitalizacji,
- przygotowywanie aplikacji projektowych zadań gminnych w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz zapewnienie środków w budżecie gminy na tę część projektów rewitalizacyjnych,
- współpraca z innymi komórkami Urzędu Gminy w Sawinie odpowiedzialnymi za wdrażanie strategicznych programów rozwojowych, a w razie potrzeby stworzenie struktur organizacyjnych umożliwiających współpracę z zewnętrznymi partnerami programu rewitalizacji,
- podejmowanie inicjatyw mających na celu włączanie lokalnej społeczności w realizację programu rewitalizacji i zwiększanie partycypacji społecznej w poszczególnych jego elementach,
- prowadzenie prac związanych z monitorowaniem postępów we wdrażaniu programu rewitalizacji,

- bieżąca komunikacja z lokalną społecznością i poszczególnymi grupami interesariuszy oraz prowadzenie akcji promocyjnej nawiązującej do działań zmierzających do wyprowadzenia obszarów kryzysowych ze stanu w jakim się one aktualnie znajdują.

Realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji towarzyszyć będzie transparentność, mająca na celu stworzenie przestrzeni wymiany informacji oraz opinii o poszczególnych działaniach i prowadzonych akcjach (w formie spotkań, publikacji w miejscowej prasie, komunikacji za pomocą Internetu).

W celu efektywnego wdrażania systematycznie monitorowane będą efekty rzeczowe i społeczne podejmowanych działań oraz wydatkowane na ten cel środki finansowe. Monitoring obejmie zbieranie, raportowanie i interpretowanie danych opisujących postęp i efekty realizowanego programu.

Istotnym elementem wdrażania przygotowanego Gminnego Programu Rewitalizacji jest komunikacja z lokalną społecznością i poszczególnymi grupami interesariuszy oraz promocja działań rewitalizacyjnych.

Ciągła wymiana informacji pomiędzy zespołem realizującym Gminny Program Rewitalizacji a lokalną społecznością przyniesie wiele korzyści. Mieszkańcy zyskają nie tylko lepsze rozeznanie w podejmowanych przez samorząd działaniach, ale również rozumieją ich cel, zalety, koszty oraz źródła finansowania. Większa świadomość w tych kwestiach ułatwi odbiór zachodzących zmian społecznych i przestrzennych. W rezultacie mieszkańcy będą bardziej identyfikować się z kierunkiem oraz konkretnymi inicjatywami programu rewitalizacji.

Istotnym narzędziem wspierającym realizację Gminnego Programu Rewitalizacji oraz komunikację z mieszkańcami i interesariuszami będzie Komitet Rewitalizacji.

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji – wskazuje, że jednym z najważniejszych narzędzi realizacji programu rewitalizacji – zapewniających jego uspołecznienie oraz komplementarność jest komitet rewitalizacji:

- Komitet rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełnić będzie funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza,

- Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania komitetu rewitalizacji ustala się uwzględniając jego funkcję oraz zapewniając wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania komitetu rewitalizacji w Gminie Sawin ustalone zostały **Uchwałą Nr XVIII/106/25 z dnia 14.08.2025 r.** w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Sawin.

Komitet rewitalizacji w gminie Sawin może liczyć maksymalnie 15 osób. W skład Komitetu wchodzi osoby fizyczne zamieszkujące gminę Sawin, przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele instytucji publicznych i innych podmiotów działających na obszarze gminy, będący przedstawicielami interesariuszy rewitalizacji, w tym przedstawiciele Urzędu Gminy Sawin i jednostek organizacyjnych wskazani przez Wójta Gminy Sawin, przedstawiciele Rady Gminy Sawin wskazani przez Radę, mieszkańcy z obszaru rewitalizacji, przedstawiciele właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości, podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji, mieszkańcy gminy, przedstawiciele sektora społecznego, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, działających na terenie gminy Sawin, przedstawiciele podmiotów prywatnych prowadzących na obszarze gminy Sawin działalność gospodarczą.

Proces tworzenia oraz realizacji programu rewitalizacji można podzielić na kilka istotnych etapów:

- 1) Przygotowanie do sporządzania/aktualizacji programu rewitalizacji.
- 2) Sporządzenie projektu programu rewitalizacji.
- 3) Konsultacje społecznego programu rewitalizacji.
- 4) Opiniowanie projektu programu rewitalizacji.
- 5) Wprowadzenie zmian wynikających z przeprowadzonych konsultacji społecznych i uzyskanych opinii oraz uchwalenie programu rewitalizacji.
- 6) Realizacja programu rewitalizacji.

Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji ujęte zostały w poniższej tabeli.

Tabela 26. Harmonogram wdrażania i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030

Lp.	Działanie	Odpowiedzialność	Rok
1.	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Gminy wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Gminy Sawin, Wójt Gminy Sawin	2025- 2030
2.	Aktualizacja składu Komitetu Rewitalizacji. Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, przeprowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta Gminy Sawin, w sprawach dotyczących opracowania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin oraz oceny przebiegu procesu rewitalizacji. Zakłada się cykliczność spotkań komitetu rewitalizacji, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji. Komitet rewitalizacji pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z interesariuszami, których reprezentuje.	Komitet Rewitalizacji, Wójt Gminy Sawin	2025- 2030
3.	Bieżące, w miarę możliwości i zgodnie z harmonogramem opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia	Podmioty realizujące przedsięwzięcia ujęte w programie rewitalizacji	2025- 2030

Lp.	Działanie	Odpowiedzialność	Rok
	poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.		
4.	Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji minimum raz na trzy lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. Ocena sporządzona przez Wójta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej gminy. W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię.	Wójt Gminy Sawin, Komitet Rewitalizacji	2027-2030
5.	Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania gminy. Warunkiem przyjęcia dodatkowych projektów do programu rewitalizacji jest uzasadnienie ich realizacji w kontekście osiągania celów programu rewitalizacji i przeciwdziałania istotnym problemom obszaru rewitalizacji. Uzasadnienie powinno być załączone do zgłaszanej karty projektów i powoływać się na zapisy diagnozy oraz celów programu rewitalizacji, względnie zawierać aktualne dane potwierdzające istnienie problemu lub negatywne zmiany obserwowane na obszarze rewitalizacji.	Wójt Gminy Sawin, Komitet Rewitalizacji, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji	2025-2030
6.	Działania public relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami obszaru rewitalizacji nt. założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów. Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność uwag, opinii, wniosków. Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów, Komitetu	Wójt Gminy Sawin, Komitet Rewitalizacji, podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne	2025-2030

Lp.	Działanie	Odpowiedzialność	Rok
	Rewitalizacji oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.		
7.	Uchylenie uchwały w sprawie programu rewitalizacji w całości albo w części, w przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji programu rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.	Rada Gminy Sawin	2025-2030

Źródło: opracowanie własne

System zarządzania procesem rewitalizacji i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 oparty będzie o istniejący system zarządzania Urzędem Gminy Sawin, co oznacza, że nie będzie on generował dodatkowych kosztów. Osoby zasiadające w Komitecie Rewitalizacji będą pełniły tę funkcję społecznie, nie otrzymując za swoją pracę wynagrodzenia.

Harmonogram realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do poszczególnych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujęto w tabeli 25. Ramy finansowe związane z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.

9.2. Monitoring i ocena aktualności GPR

System monitoringu i oceny aktualności Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 ma na celu śledzenie postępu realizacji oraz ustalenie czy nie zachodzą przesłanki do zmian w jego treści.

Na system monitoringu i oceny aktualności Gminnego Programu Rewitalizacji składa się:

- 1) ocena stanu wdrażania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- 2) ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji.

Monitoring

Proces monitorowania polegać będzie na zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Prowadzony będzie w ujęciu rocznym, stanowiąc źródło informacji nt. postępów wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Zakłada się gromadzenie danych nt. stanu i postępu wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Oznacza to pozyskanie informacji od podmiotów realizujących poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Kluczowe będzie pozyskanie informacji jaki jest status przedsięwzięcia, tj. czy został zrealizowany, jest w fazie realizacji lub nie został jeszcze zrealizowany. Pozwoli to śledzić postęp wdrażania całego Gminnego Programu Rewitalizacji w odstępach rocznych. Ważne jest również pozyskanie uzasadnienia nt. przyczyn braku realizacji przedsięwzięcia, w tym również takich, które nie będą już realizowane.

Tabela 27. Tabela monitoringu stanu wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych – wzór

Tytuł przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Termin realizacji	Status przedsięwzięcia	Uzasadnienie
			1) Przedsięwzięcie nie jest realizowane – ale będzie realizowane w przyszłości 2) Przedsięwzięcie niezrealizowane – nie będzie już realizowane 3) Przedsięwzięcie w trakcie realizacji 4) Przedsięwzięcie zakończone	Uzasadnienie dla braku realizacji przedsięwzięcia oraz opis osiągniętych produktów w przypadku zakończenia przedsięwzięcia.

Źródło: opracowanie własne

Wskaźniki produktu przypisane są do poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zbiorcza lista tych wskaźników umożliwia faktyczne śledzenie postępów realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 – tj. porównanie stanu wyjściowego (projektowanego) do stanu aktualnego.

Tabela 28. Zbiorcze wskaźniki produktu w odniesieniu do celów Gminnego Programu Rewitalizacji

Wskaźnik	Cel	Wartość w roku bazowym (2025)	Wartość w roku docelowym (2030)
Przebudowa bądź budowa nowego budynku (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	4
Zagospodarowanie terenu (ha)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	1,5
Uregulowanie stanu prawnego działki (ha)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	0,60
Odkrycie bruku pod stworzenie deptaku (m)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i	0	115

Wskaźnik	Cel	Wartość w roku bazowym (2025)	Wartość w roku docelowym (2030)
	gospodarczej.		
Obszar objęty nowymi nasadzeniami i wyposażony w nowe obiekty małej architektury (ha)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	0,80
Zakup i montaż sceny (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	1
Przebudowa uzbrojenia terenu (ha)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	0,80
Zakup toalety modułowej (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	1
Liczba imprez kulturalnych (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.	0	4
Liczba budynków objętych termomodernizacją i remontem (szt.)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	2
Rewitalizacja placu zabaw (ar)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	10
Rewitalizacja siłowni zewnętrznej (ar)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	1
Wykonanie nasadzeń i parkingu (ha)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	0,05
Wybudowanie ścieżki pieszo-rowerowej wokół zbiornika Niwa (km)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	6
Wybudowanie utwardzenia i uzbrojenia pod usługi na terenie rewitalizacji (ar)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	10

Wskaźnik	Cel	Wartość w roku bazowym (2025)	Wartość w roku docelowym (2030)
Wyznaczenie terenu pod kemping (ar)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	20
Wybudowanie szlaku pieszego (km)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	1,5
Utworzenie parkingu (ar)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	40
Zakup kontenera sanitarnego (szt.)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	1
Uregulowanie stanu prawnego ścieżki wraz z zaprojektowaniem i wybudowaniem odpowiedniego, bezpiecznego ciągu komunikacyjnego wraz z nowym mostkiem (m)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.	0	300

Źródło: opracowanie własne

Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji

Zgodnie z Art. 22 Ust. 1 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 podlegać będzie ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania. Ocena sporządzona przez Wójta podlegać będzie zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. W przypadku stwierdzenia, że Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 wymaga zmiany, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załączy opinię Komitetu Rewitalizacji. W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych,

Rada Gminy uchyli uchwałę w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta.

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2025 bazować będzie na ocenie osiągnięcia stanu docelowego wyznaczonego przez wizję oraz cele rewitalizacji. Będzie wynikać z analizy stanu wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych i wniosków bazujących na ocenie sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej obszaru rewitalizacji. Zakłada się przy tym wykorzystanie danych ilościowych i jakościowych. Punktem wyjścia będą dane nt. rezultatów realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Istotne będzie ponadto zaprezentowanie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej oraz przestrzennej, w tym bazującej na danych, które wykorzystane zostały przy delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Tabela 29. Zbiorcze wskaźniki rezultatu w odniesieniu do celów Gminnego Programu Rewitalizacji

Wskaźnik	Cel	Wartość w roku bazowym (2025)	Wartość w roku docelowym (2030)
Liczba osób korzystających z nowych lub odnowionych/ zmodernizowanych budynków	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		6000
Liczba osób, które otrzymały zatrudnienie w wyniku utworzenia nowych miejsc pracy	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.		3
Liczba firm, które podjęły działalność na terenie zrewitalizowanym (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		4
Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społeczno- kulturalnej i turystycznej będącej przedmiotem projektu	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		5000
Liczba osób mających dostęp do zagospodarowanych terenów zielonych	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		1000
Liczba imprez kulturalnych (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i		2

Wskaźnik	Cel	Wartość w roku bazowym (2025)	Wartość w roku docelowym (2030)
	gospodarczej.		
Liczba firm, które będą świadczyły usługi podczas imprez kulturalnych (szt.)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		10
Liczba osób biorących udział w imprezie	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		10800
Liczba Kół Gospodyń Wiejskich zaangażowanych w inicjatywy społeczne	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		9
Liczba osób mających dostęp do placu zabaw (osób/ rok)	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.		1000
Liczba osób korzystających z obiektów objętych remontem i termomodernizacją (osób/rok)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.		320
Liczba osób mających dostęp do siłowni zewnętrznej	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.		500
Liczba wydarzeń kulturalnych (szt./miesiąc)	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.		6
Liczba osób korzystających z nowych ciągów komunikacyjnych	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.		500

Źródło: opracowanie własne

10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji

Treść rozdziału spełnia wymogi określone w art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027. W rozdziale zaprezentowany został opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030.

Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji podkreśla znaczenie zasady partnerstwa i partycypacji w procesie tworzenia i realizacji/wdrażania programu rewitalizacji.

Program rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji polegają w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,

- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu,
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest ważnym warunkiem sukcesu.¹⁴

Identyfikacji i analizy grup interesariuszy procesu rewitalizacji w gminie Sawin dokonano na etapie:

- zbierania danych ilościowych i jakościowych do celów pogłębionej diagnozy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030;
- organizacji spotkania warsztatowego z udziałem liderów społecznych na etapie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji;
- organizacji spotkań bezpośrednio z mieszkańcami w trakcie trwania konsultacji społecznych.

Pozyskiwanie danych statystycznych obrazujących skalę i przyczyny problemów występujących na obszarze rewitalizacji w gminie Sawin pozwoliło na zaangażowanie do procesu programowania rewitalizacji przedstawicieli instytucji publicznych oraz organizacji społecznych.

Do najważniejszych grup odbiorców rewitalizacji w gminie Sawin należy zaliczyć:

- mieszkańców obszaru rewitalizacji,

¹⁴ Na podstawie: Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

- organizacje społeczne i pozarządowe, działające na obszarze rewitalizacji lub na rzecz aktywności i integracji społecznej,
- liderów społeczności lokalnej oraz radnych, zaangażowanych w działania rozwojowe na rzecz gminy i społeczności z obszaru rewitalizacji,
- instytucje publiczne prowadzące działalność na obszarze rewitalizacji, w szczególności w zakresie kultury, rekreacji, sportu, aktywności społecznej, edukacji i wychowania oraz turystyki,
- przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji.

11. Procedura uspołecznienia na etapie przygotowania programu rewitalizacji

Istotne dla dalszej części prac nad strukturą operacyjną programu rewitalizacji było pogłębienie diagnozy zjawisk i czynników kryzysowych występujących na obszarze rewitalizacji, jak również wskazanie mocnych stron obszaru, na których można oprzeć pomysł na rewitalizację (analiza lokalnych potencjałów). Istotna przy tym była wiedza pozyskana bezpośrednio od mieszkańców i interesariuszy.

Do aktywnych form zbierania uwag i opinii mieszkańców, wykorzystanych na etapie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji należy zaliczyć sondaż uliczny z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, spotkanie warsztatowe z liderami, otwarty nabór na przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz uspołeczniiony proces konsultacji społecznych.

Proces tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji umożliwił zaangażowanie mieszkańców jak też innych grup interesariuszy, o których mowa ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021 – 2027. W ramach poszczególnych narzędzi i sposób możliwe było zaangażowanie i pozyskanie opinii partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

Konsultacje społeczne na etapie opracowania projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Sondaż wśród mieszkańców

W styczniu 2025 roku, na etapie gromadzenia danych diagnostycznych zrealizowano sondaż wśród mieszkańców gminy Sawin za pośrednictwem ankiety internetowej (CAWI – ang. Computer Web Assisted Interview) oraz papierowej (PAPI – ang. Paper and Pen Interview), aby umożliwić równy dostęp do badania wszystkim respondentom. W sumie zebrano 269 kwestionariuszy ankiet. Rezultatem badania było uzupełnienie wiedzy odnoszącej się do problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji, co wykorzystane zostało w definiowaniu potrzeb rewitalizacyjnych.

Tabela 30. Grupy odbiorców uczestniczących w badaniu sondażowym

Grupy odbiorców biorących udział w konsultacjach	Potwierdzone uczestnictwo
Mieszkańcy	Tak
Partnerzy społeczni	-
Partnerzy gospodarczy	-
Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	-
Podmioty działające na rzecz ochrony środowiska	-
Podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	-

Źródło: opracowanie własne

Pogłębione wywiady jakościowe z liderami

Dodatkowo, w celu pogłębienia wiedzy przeprowadzono badania jakościowe – indywidualne wywiady pogłębione (IDI). Badanie przeprowadzono zostało z ekspertami z obszaru: spraw społecznych (instytucje publiczne, organizacje społeczne zaangażowane w związane z polityką i pomocą społeczną), gospodarki (przedsiębiorcy), dziedzictwa kulturowego, ochrony środowiska, polityki komunalnej i mieszkaniowej, polityki przestrzennej. Było to łącznie 7 wywiadów indywidualnych. Wiedza pozyskana w trakcie badań wykorzystana została w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji.

Tabela 31. Grupy odbiorców uczestniczących w badaniu jakościowym

Grupy odbiorców biorących udział w konsultacjach	Potwierdzone uczestnictwo
Mieszkańcy	Tak
Partnerzy społeczni	Tak
Partnerzy gospodarczy	Tak
Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	Tak
Podmioty działające na rzecz ochrony środowiska	Tak
Podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	Tak

Źródło: opracowanie własne

Warsztaty z liderami

Warsztaty służyły do określenia wizji przemian rewitalizacyjnych. Warsztaty odbyły się 15 kwietnia 2024 r. Wyniki warsztatu zostały wykorzystane w rozdziale 4. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. W warsztatach uczestniczyli zaproszeni przedstawiciele z sektora społecznego, gospodarczego oraz publicznego.

Tabela 32. Grupy odbiorców uczestniczących w warsztatach

Grupy odbiorców biorących udział w konsultacjach	Potwierdzone uczestnictwo
Mieszkańcy	-
Partnerzy społeczni	Tak
Partnerzy gospodarczy	Tak
Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	Tak
Podmioty działające na rzecz ochrony środowiska	Tak
Podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	Tak

Źródło: opracowanie własne

Komitet rewitalizacji

Członkami komitetu mogą osoby związane ze społecznością obszaru rewitalizacji oraz instytucjami publicznymi Gminy Sawin. Członkowie Komitetu Rewitalizacji Gminy Sawin związani będą z sektorem społecznym i gospodarczym, podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, podmiotami działającymi na rzecz ochrony środowiska, podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

Tabela 33. Grupy odbiorców w Komitecie rewitalizacji

Grupy odbiorców biorących udział w konsultacjach	Potwierdzone uczestnictwo
Mieszkańcy	Tak
Partnerzy społeczni	Tak
Partnerzy gospodarczy	Tak
Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	Tak
Podmioty działające na rzecz ochrony środowiska	Tak
Podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	Tak

Źródło: opracowanie własne

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 oraz opiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030.

Tabela 34. Grupy odbiorców uczestniczących w konsultacjach społecznych

Grupy odbiorców biorących udział w konsultacjach	Potwierdzone uczestnictwo
Mieszkańcy	Tak
Partnerzy społeczni	Tak
Partnerzy gospodarczy	Tak
Podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	Tak
Podmioty działające na rzecz ochrony środowiska	Tak
Podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji	Tak

Źródło: opracowanie własne

Treść zostanie uzupełniona po zakończeniu konsultacji społecznych.

11.1. Procedura uspołecznienia na etapie realizacji programu rewitalizacji

Gmina Sawin na etapie realizacji programu rewitalizacji przewiduje realizację działań włączających mieszkańców i interesariuszy w proces rewitalizacji. Planuje się wykorzystać możliwie dojrzałe formy i narzędzia partycypacji społecznej. Odbiorcami procedury uspołecznienia będą przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji, jak też interesariusze związani z sektorem społecznym i gospodarczym, podmiotami

reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, podmiotami działającymi na rzecz ochrony środowiska, podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Reprezentatywność poszczególnych grup zapewnia w stopniu minimalnym funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji w gminie Sawin. Niemniej zakłada się prowadzenie aktywnych działań informacyjnych i włączających w proces rewitalizacji w gminie.

Tabela 35. Planowane działania związane z uspołecznieniem realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Rodzaj działań	Sposób realizacji
1. Działalność Komitetu Rewitalizacji	Komitet Rewitalizacji funkcjonuje jako ciało doradcze Wójta Gminy Sawin w realizacji działań rewitalizacyjnych. Zakłada się, że członkowie Komitetu Rewitalizacji będą ważnymi multiplikatorami w komunikacji z mieszkańcami i interesariuszami w sprawie rewitalizacji. Gmina zapewni obsługę działalności Komitetu Rewitalizacji.
2. Informacja i public relations	Zakłada się prowadzenie stałych działań informacyjnych i konsultacyjnych, w szczególności poprzez narzędzia informacyjne Gminy oraz partnerów publicznych. Możliwe jest wykorzystywanie bezpośrednich narzędzi, takich jak plakaty, ulotki. Gmina Sawin będzie informować o zbliżających się działaniach rewitalizacyjnych. Prezentować będzie informacje nt. zrealizowanych działań, w tym o charakterze infrastrukturalnym. Pojawiać się będą informacje nt. prowadzonych konsultacji, opiniach, w szczególności dot. zagospodarowania przestrzeni publicznych.
3. Spotkania integrujące mieszkańców	Spotkania z mieszkańcami dotyczyć będą zarówno bezpośrednio działań rewitalizacyjnych, które planowane są do realizacji, m. in. bezpośrednio na obszarze rewitalizacji, jak też w związku z koniecznością podjęcia wspólnych decyzji. Przykładem może być realizacja działań związanych z nadaniem nowych funkcji obiektom infrastruktury społecznej. W tym i w podobnych przypadkach zakłada się pobudzenie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w pracy nad koncepcjami wykorzystania obiektów, czy też mającymi na celu wypracowanie społecznej akceptacji dla proponowanych rozwiązań.
4. Wspieranie wspólnych inicjatyw	Gmina wspierać będzie inicjatywy zgłaszane bezpośrednio przez mieszkańców. W Urzędzie Gminy Sawin funkcjonować będzie zespół pracowników, których zadaniem będzie zbierać

Rodzaj działań	Sposób realizacji
mieszkańców na rzecz poprawy warunków zamieszkania	te opinie oraz pomysły i przedstawiać je Wójtowi oraz Komitetowi Rewitalizacji.
5. Wspieranie rozwoju i aktywności organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe to istotni partnerzy Gminy w prowadzeniu rewitalizacji. Gmina dążyć będzie do wzmocnienia inicjatyw społecznych wspierających procesy rewitalizacji. Wsparcie to będzie udzielane między innymi poprzez dotacje dla organizacji pozarządowych prowadzących działania na obszarze rewitalizacji. Ponadto instytucje publiczne zaangażowane w działania rewitalizacyjne będą udzielały wsparcia merytorycznego i organizacyjnego inicjatywom społecznym.
6. Aktywna promocja oferty kulturalnej i rekreacyjnej	Na obszarze rewitalizacji położone są ważne dla części gminy funkcje kulturowe, edukacyjne, przyrodnicze. Gmina oraz instytucje kształtujące ofertę aktywności mieszkańców prowadzić będą politykę promocyjną i informacyjną.

Źródło: opracowanie własne

12. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego „Lubelskie 2030” przyjętej Uchwałą Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r.

W odniesieniu do **celu strategicznego nr 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych** w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sawin przewidziano realizację działań związanych z ożywieniem i podnoszeniem konkurencyjności lokalnej gospodarki w oparciu o atuty lokalizacyjne (m.in. produkcja i sprzedaż lokalnych produktów) dla rozwoju funkcji handlowej, usługowej oraz w oparciu o potencjał turystyczny.

W odniesieniu **do celu strategicznego nr 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych**, na obszarze rewitalizacji w gminie Sawin zakłada się poprawę systemów infrastruktury technicznej oraz drogowej, a także ochronę walorów

środowiska naturalnego. Ponadto, ujęte są tu liczne projekty w zakresie termomodernizacji, poprawy efektywności energetycznej, rozwoju OZE. Działania rewitalizacyjne w gminie Sawin prowadzone będą z myślą o poprawie estetyki oraz zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego.

W nawiązaniu do **celu strategicznego nr 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu**, na terenie objętym rewitalizacją zaplanowano działania z zakresu nadania nowych lub wzmocnienia istniejących funkcji społeczno-gospodarczych obiektom i przestrzeniom, wpływających na wzrost aktywności społecznej i gospodarczej. Ponadto, zakłada się także realizację przedsięwzięć mających na celu wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz rozwój sportu i usług czasu wolnego.

W odniesieniu do **celu strategicznego nr 4. Wzmacnianie kapitału społecznego**, na obszarze rewitalizacji wdrażane będą przedsięwzięcia tworzące warunki do aktywności społecznej. Nacisk kładziony będzie na rozwijanie i kształtowanie polityki społecznej ukierunkowanej na integrację społeczną, a także na tworzenie zaplecza technicznego/infrastrukturalnego w celu zapewnienia miejsc i przestrzeni do budowania więzi społecznych w oparciu o tożsamość, dziedzictwo kulturowe.

Tabela 36. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego „Lubelskie 2030” oraz Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego „Lubelskie 2030”	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030
Cele strategiczne i operacyjne	Cele i kierunki działań
Cel strategiczny 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Cel operacyjny: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych	1.3 Promocja lokalnej gospodarki.
Cel operacyjny: Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne	1.3. Promocja lokalnej gospodarki.
Cel operacyjny: Rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym	1.1. Nadanie nowych lub wzmocnienie istniejących funkcji społecznych i gospodarczych istniejących obiektów i przestrzeni publicznych.
Cel operacyjny: 4. Umacnianie	1.3. Promocja lokalnej gospodarki.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego „Lubelskie 2030”	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030
marki lubelskich produktów żywnościowych	
Cel strategiczny 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Cel operacyjny: Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej	2.3. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej i technicznej.
Cel operacyjny: Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
Cel operacyjny: Ochrona walorów środowiska	2.4. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków poprzez modernizację i termomodernizację oraz zastosowanie OZE.
Cel strategiczny 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu	Cel 2. Wzmocnienie potencjału funkcjonalno-przestrzennego, technicznego i środowiskowego.
Cel operacyjny: Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu	2.2. Modernizacja i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
Cel strategiczny 4. Wzmacnianie kapitału społecznego	Cel 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej.
Cel operacyjny: Włączenie i integracja społeczna	1.3. Rozwój aktywności społecznej i zwiększenie integracji mieszkańców w oparciu o zaangażowanie społeczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i inicjatywy publiczne oraz prywatne.

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku – (Załącznik do Uchwały nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dn. 29.03.2021) wyznacza dwie główne kategorie Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), tj.:

- obszary współpracy w strefach silnego oddziaływania miast (MOF),

- strefy funkcjonalne, charakteryzujące się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwojowymi, na których przewiduje się współpracę w układach ponadlokalnych.

Gmina Sawin należy do OSI Polesie, dla którego priorytetem rozwoju jest **społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego oraz terenów nadbużańskich**. Gmina Sawin została zaliczona do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Działania przewidziane w Gminnym Programie Rewitalizacji odpowiadają ww. priorytetowi rozwoju. Biorąc pod uwagę aktywizację lokalnych społeczności, rozwój infrastruktury, promowanie zrównoważonej turystyki i gospodarki lokalnej opartej na dziedzictwie i walorach środowiskowych.

Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 wpisują się w wymiar terytorialny polityki rozwoju województwa lubelskiego. Sposób prowadzenia polityki rozwoju przestrzennego regionu wynika z ustaleń Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XI/162/2015. w sprawie przyjęcia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego wskazuje dwa priorytety rozwoju przestrzennego:

1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym.
2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 wpisuje się w szczególny sposób w priorytety dotyczące spójności oraz wzrostu konkurencyjności województwa w kontekście atrakcyjności gospodarczej i warunków życia. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 zakłada wzmocnienie funkcji społecznych, jak też poprawę jakości życia na obszarze rewitalizacji. Nawiązuje przy tym do wymiaru środowiskowego i opiera się na potencjale dziedzictwa kulturowego. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 uwzględnia zasady polityki przestrzennej województwa lubelskiego.

Tabela 37. Spójność założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 z zasadami polityki przestrzennej województwa lubelskiego

Lp.	Zasada polityki przestrzennej województwa lubelskiego	Spójność założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030
1.	Zasada racjonalności	Gminny Program Rewitalizacji tworzony jest w odniesieniu do sfer społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w celu osiągnięcia korzyści społecznych, gospodarczych i przestrzennych w długim okresie.
2.	Zasada oszczędnego gospodarowania terenami	Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji wpisują się w założenia zasady oszczędnego zagospodarowania terenami, bowiem w ramach rewitalizacji przewidziano m.in. odnowienie istniejących budynków lub też nadanie nowych funkcji społecznych, gospodarczych, kulturalnych istniejącym obiektom i terenom.
3.	Zasada przezorności ekologicznej	W Gminnym Programie Rewitalizacji nie zakłada się realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zakłada się realizację przedsięwzięć, które poprawią stan środowiska i wzmocnią bioróżnorodność.
4.	Zasada kompensacji ekologicznej	Kluczowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne uwzględniają potrzebę zachowania równowagi przyrodniczej oraz uszanowania środowiska naturalnego.
5.	Zasada minimalizowania kolizji i konfliktów przestrzennych	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne uwzględniają rozwiązania neutralne przyrodniczo m.in. transformację energetyczną poprzez wprowadzenie OZE.
6.	Zasada partycypacji społecznej	Zasada partycypacji społecznej jest kluczowa dla realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji.

Lp.	Zasada polityki przestrzennej województwa lubelskiego	Spójność założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030
7.	Zasada wieloszczeblowego zarządzania i integracji działań	Gminny program Rewitalizacji zakłada powoływanie zespołów międzyinstytucjonalnych, a także tworzenie platform współpracy międzysektorowej i wielopoziomowej (publiczno-prywatnej, społecznej itd.).

Źródło: opracowanie własne

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 jest spójny z celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego w szczególności nawiązuje do następujących celów:

Cel 1. Utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu.

Cel 2. Wzmacnianie tożsamości kulturowej regionu przez ochronę i pielęgnację zasobów kulturowych oraz ich wzbogacanie walorami współczesnymi.

Cel 3. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki województwa oraz poprawa jego atrakcyjności inwestycyjnej.

13. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 spójny jest z założeniami rozwoju przedstawionymi w Strategii Rozwoju Gminy Sawin na lata 2025–2030.

W Gminnym Programie Rewitalizacji ujęto działania, które wpisują się w cele rozwoju Gminy Sawin.

Spójność z celem 1. Wysoki poziom życia mieszkańców gminy Sawin, który zakłada rozwój środowiskowych usług społecznych, z naciskiem na osoby ze szczególnymi potrzebami, wysoki poziom oferty edukacyjnej i poprawa funkcjonowania placówek oświatowych, większa dostępność usług ochrony zdrowia, poprawa poziomu

bezpieczeństwa, rozwój oferty kulturalnej i ochrony dziedzictwa kulturowego, rozwój sportu i rekreacji, a także wysoki poziom kapitału społecznego i integracji mieszkańców. To podejście jest spójne z kierunkami rewitalizacji przypisanymi do celu 1. Podniesienie aktywności społecznej i gospodarczej obszaru rewitalizacji. W Gminnym Programie Rewitalizacji zakłada się rozwijanie i kształtowanie polityki społecznej ukierunkowanej na integrację społeczną, wzrost aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności i dostępności wydarzeń i inicjatyw realizowanych na obszarze rewitalizacji, a także rozwój ekonomii społecznej i działań z zakresu zachowania lokalnej tożsamości.

Cel 2. Gmina rozwinięta gospodarczo zakłada dostosowanie rynku pracy do potrzeb lokalnej społeczności, efektywne wykorzystywanie finansów publicznych, wykorzystywanie potencjału turystycznego gminy, tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego, a także utrzymanie tradycji rolniczych gminy. Ten wymiar rozwoju ujęty został w Gminnym Programie Rewitalizacji pod kierunkiem 1.4 Wzmocnienie i ożywienie lokalnej gospodarki.

Cel 3. Czyste środowisko dla wszystkich jest spójny z celem 2 rewitalizacji, który zakłada m.in. poprawę jakości i dostępności terenów zielonych oraz rekreacyjnych, w tym ochronę i zwiększanie bioróżnorodności, a także zwiększenie efektywności energetycznej budynków poprzez modernizację i termomodernizację oraz zastosowanie OZE.

Cel 4. Rozwinięta infrastruktura gminna nawiązuje do kierunków rewitalizacji ujętych w Celu 2, mówiących o modernizacji i rozwoju infrastruktury drogowej i technicznej oraz o rozwoju infrastruktury energetycznej (zwiększanie efektywności energetycznej budynków) na obszarze rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 spójny jest z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin (UCHWAŁA NR XXXIX/260/22/Rady Gminy Sawin z dnia 30 września 2022 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin odnosi się w swojej treści do rewitalizacji.

Studium zwraca uwagę na wysoki standard życia mieszkańców. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 zakłada realizację działań z zakresu poprawy jakości życia mieszkańców, rozwijanie i kształtowanie polityki społecznej w kierunku integracji społecznej oraz wzrost aktywności społecznej, kulturalnej i gospodarczej mieszkańców.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin wskazuje na rozwój gminy pod względem turystycznym i wypoczynkowym (w oparciu o zabytki i obszary cenne przyrodniczo). Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 roku skupia się między innymi na wzmocnieniu potencjału funkcjonalno-przestrzennego oraz środowiskowego obszaru rewitalizacji, w tym zakłada modernizację i rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz poprawę jakości i dostępności terenów zielonych oraz rekreacyjnych, a także rozwój i zagospodarowanie terenów w pobliżu zbiornika Niwa.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin podkreśla znaczenie inwestycji celu publicznego, do których należą m.in. budowa i modernizacja dróg, budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej, budowa ciągów pieszo-rowerowych oraz modernizacja wraz z rozbudową GOK w Sawinie. W Gminnym Programie Rewitalizacji przewidziano działania w tym zakresie, tj. rozwój infrastruktury drogowej oraz rewitalizację filii GOK.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin zwraca także uwagę na potrzebę aktywizacji gospodarczej. Te kwestia zostały uwzględnione w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 wpisuje się w ustalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030 (Uchwała nr XXXI/206/21 Rady Gminy Sawin z dnia 15 listopada 2021 r.). Dokument ten stanowi podstawę do realizacji zadań przez Gminę Sawin, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, a także mają doprowadzić do integracji społecznej.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030 na poziomie lokalnym wskazuje sposób działania Gminy w obszarach przede wszystkim: edukacji publicznej, kultury, samoorganizacji społeczności lokalnej; pomocy

społecznej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pomocy osobom niepełnosprawnym i starszym; profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Wpisuje się w zatem w założenia Gminnego Programu Rewitalizacji, w szczególności w wymiarze społecznym, częściowo również w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym.

Treść Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2030 znajduje się pod następującym adresem:
<https://ugsawin.bip.lubelskie.pl/upload/pliki/uchwala.xxxi.206.21.2021-11-15.pdf>.

14. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach dotyczących zasobu mieszkaniowego

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 nie wpływają na konieczność dokonania zmiany w uchwale w sprawie Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Sawin na lata 2021 – 2025.

UZASADNIENIE:

Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Sawin na lata 2021 – 2025 został przyjęty Uchwałą Nr XX/141/20 Rady Gminy Sawin z dnia 25 września 2020 r. Wykazuje się spójnością założeń i działań z Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 w zakresie podnoszenia standardu zasobów mieszkaniowych. W okresie obowiązywania programu przewiduje się remonty i modernizację zasobu mieszkaniowego celem podwyższenia jakości oraz poprawienia warunków mieszkaniowych lokatorów.

15. Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji

Gmina Sawin nie planuje ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

16. Wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

16.1. Wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 nie naruszają ustaleń obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin (UCHWAŁA NR XXXIX/260/22 Rady Gminy z dnia 30 września 2022 r. w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sawin”).

Opis spójności założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przedstawiono szerzej w rozdziale 13. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi gminy.

16.2. Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 nie naruszają ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Całość przestrzeni obszaru rewitalizacji, na których przewidziano realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych objęta jest ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 38. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na obszarze rewitalizacji w gminie Sawin

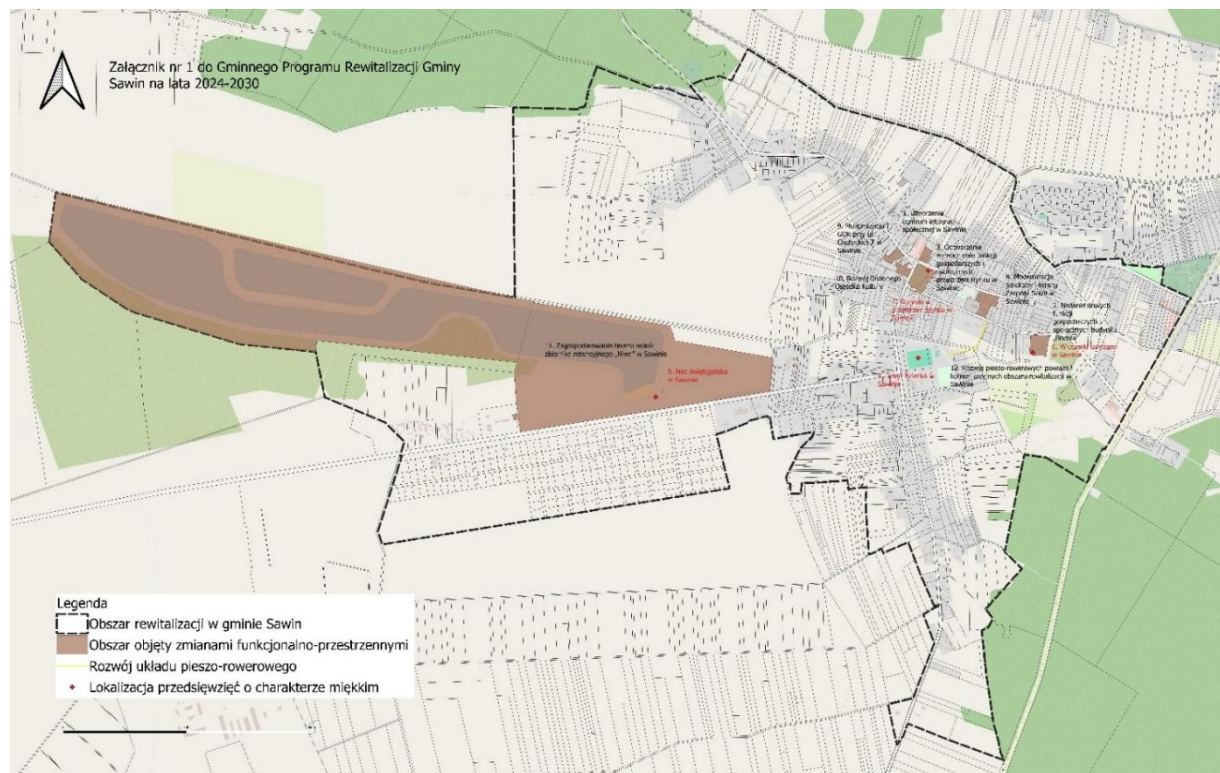
Lp.	Nazwa	Numer uchwały
1.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin	Uchwała Nr XLIV/306/23 Rady Gminy Sawin z dnia 28 czerwca 2023 r.
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin	Uchwała Nr XLIV/283/23 Rady Gminy Sawin z dnia 13 stycznia 2023 r.
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin	Uchwała Nr XXVI/181/21 Rady Gminy Sawin z dnia 30 czerwca 2021 r.
4.	Zmiana w części tekstowej miejscowego planu zagospodarowania Gminy Sawin	Uchwała Nr XX/136/20 Rady Gminy Sawin z dnia 25 września 2020 r.
5.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin	Uchwała Nr IX/82/11 Rady Gminy Sawin z dnia 30 sierpnia 2011 r.
6.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin – jednostka strukturalna „A”	Uchwała Nr XXIV/152/05 Rady Gminy Sawin z dnia 26 lipca 2005 r.
7.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Sawin	Uchwała Nr XVII/94/04 Rady Gminy Sawin z dnia 31 sierpnia 2004 r.

Źródło: Urząd Gminy Sawin

17. Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Na załączniku graficznym w skali 1:5000 przedstawiono kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych, które związane będą z realizacją założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030.

Rysunek 1. Załącznik nr 1 do Gminnego Programu rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030

18. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2024 poz. 1112), zwanej dalej OOŚ, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają m. in. projekty programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczające ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 nie zdiagnozowano, w zakresie interwencji, realizacji przedsięwzięć, które można zakwalifikować do potencjalnie znacząco oddziałujących na środowisko.

Analiza zakresu przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazuje, iż nie ma wśród nich takich, które spełniają kryteria przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko w odniesieniu do Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839). Powyższe oznacza, iż projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Mając na uwadze powyższe Wójt Gminy Sawin odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zapisy projektowanego Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

19. Spis map, tabel, wykresów, zdjęć

Mapa 1. Podział delimitacyjny gminy Sawin	6
Mapa 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminie Sawin	9
Mapa 3. Sieć powiązań przyrodniczych w odniesieniu do obszaru rewitalizacji w gminie Sawin	32
Mapa 4. Układ powiązań hydrologicznych w odniesieniu do obszaru rewitalizacji w gminie Sawin	36
Mapa 5. Powiązania transportowe obszaru rewitalizacji w Sawinie	41
Mapa 6. Układ funkcjonalno-przestrzenny obszaru rewitalizacji.....	43
Tabela 1. Podział delimitacyjny gminy Sawin.....	5
Tabela 2. Zdiagnozowane problemy na obszarze rewitalizacji na podstawie diagnozy delimitacyjnej.....	7
Tabela 3. Zmiana liczby ludności dla okresu 2023/2019	11
Tabela 4. Dynamika zmian liczby osób w wieku poprodukcyjnym w okresie 2023/2019	11
Tabela 5. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem w 2023 r.	14
Tabela 6. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem w 2023 r.	15
Tabela 7. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w liczbie ludności ogółem w 2023 r.	15
Tabela 8. Udział osób, którym przyznano świadczenia z powodu świadczenia pomocy społecznej z powodu bezrobocia w 2023 r.....	16
Tabela 9. Ocena elementów składających się na ofertę konsumpcyjną; n=269	19
Tabela 10. Liczba czytelników bibliotek w 2023 r.	20
Tabela 11. Występowanie negatywnych zjawisk społecznych w Sawinie; n=269	26
Tabela 12. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Sawinie	27
Tabela 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	28
Tabela 14. Ocena elementów składających się na ofertę konsumpcyjną; n=269	29
Tabela 15. Budynki z lokalami ogrzewanymi piecami węglowymi w 2023 r.	38
Tabela 16. Odpady azbestowe do likwidacji w 2023 r.	39

Tabela 17. Ocena elementów składających się na ofertę wypoczynkowo- edukacyjną; n=269	44
Tabela 18. Obiekty komunalne ze złym stanem technicznym w 2023 r.	47
Tabela 19. Obiekty zabytkowe ze złym stanem technicznym w 2023 r.....	47
Tabela 20. Ocena elementów składających się na stan infrastruktury; n=269	48
Tabela 21. Problemy obszaru rewitalizacji w gminie Sawin	49
Tabela 22. Potencjały obszaru rewitalizacji w gminie Sawin	50
Tabela 23. Potrzeby rewitalizacyjne obszaru rewitalizacji w gminie Sawin	52
Tabela 24. Założenia integracji problemowej Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030.....	89
Tabela 25. Ramy finansowe związane z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji	95
Tabela 26. Harmonogram wdrażania i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030.....	100
Tabela 27. Tabela monitoringu stanu wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych – wzór	103
Tabela 28. Zbiorcze wskaźniki produktu w odniesieniu do celów Gminnego Programu Rewitalizacji	103
Tabela 29. Zbiorcze wskaźniki rezultatu w odniesieniu do celów Gminnego Programu Rewitalizacji	106
Tabela 30. Grupy odbiorców uczestniczących w badaniu sondażowym	111
Tabela 31. Grupy odbiorców uczestniczących w badaniu jakościowym	112
Tabela 32. Grupy odbiorców uczestniczących w warsztatach.....	112
Tabela 33. Grupy odbiorców w Komitecie rewitalizacji	113
Tabela 34. Grupy odbiorców uczestniczących w konsultacjach społecznych	113
Tabela 35. Planowane działania związane z uspołecznieniem realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji	114
Tabela 36. Spójność założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego „Lubelskie 2030” oraz Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030	116
Tabela 38. Spójność założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Sawin na lata 2024-2030 z zasadami polityki przestrzennej województwa lubelskiego	119
Tabela 39. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na obszarze rewitalizacji w gminie Sawin	125

Wykres 1. Prognoza demograficzna dla gminy Sawin w perspektywie 2053 roku	13
Wykres 2. Prognoza demograficzna dla gminy Sawin – stan ludności wg wybranych grup wieku	14
Wykres 3. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	16
Wykres 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	17
Wykres 5. Deklarowane poczucie bezpieczeństwa w Sawinie; n=269	24
Wykres 6. Zauważanie negatywnych zjawisk społecznych w Sawinie; n=269	25
Wykres 7. Ramy finansowe związane z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	94
Zdjęcie 1. Ścieżka pieszo-rowerowa przy zalewie (2020)	21
Zdjęcie 2. Altanki przy zalewie z miejscem na ogniska i do grillowania (2022)	21
Zdjęcie 3. Wał na strzelnicy sportowej w Sawinie (2020)	22
Zdjęcie 4. Stadion sportowy (2023)	23
Zdjęcie 5. Siłownia w Sawinie (2019)	23
Zdjęcie 6. Park w Sawinie (2022)	33
Zdjęcie 7. Zalew Niwa (2020)	34